

Torsdagen den 2 mars

Kl. 12.00–19.15

§ 1 Avsägelse

Andre vice talmannen meddelade att *Runar Filper* (SD) avsagt sig uppdragen som suppleant i justitieutskottet och i miljö- och jordbruksutskottet från och med den 3 mars.

Kammaren biföll dessa avsägelse.

§ 2 Ärende för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Proposition

2016/17:120 till arbetsmarknadsutskottet

§ 3 Politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030

Utrikesutskottets betänkande 2016/17:UU5

Politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030 (skr. 2015/16:182)

föredrogs.

Politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030

Anf. 1 SOFIA ARKELSTEN (M):

Herr talman! Alla borde vara för att Sverige driver en sammanhållen politik för hållbar utveckling och att den ska vara en politisk drivkraft. Inte minst är det viktigt när hela världen ska börja arbeta med de globala och universella hållbarhetsmålen.

Men det är uppenbarligen en fråga som är svårare än den nuvarande regeringen trodde. Till och med namnet på skrivelsen som vi debatterar beskriver lite vad problemet är: *Politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030*. Det är sammanblandat och rörigt.

Möjligen är det så att de nya hållbarhetsmålen, som gäller globalt för alla länder, har sprungit förbi PGU. Men eftersom alla var överens om PGU är det inte något som regeringen vågar förändra. Så i stället är det något slags dubbelkommando – eller snarare dubbel redovisning.

Skrivelsen som vi har fått till riksdagen är grund, anekdotisk och går inte att följa upp på något vettigt sätt. Det saknas framför allt information

om *hur* regeringen ska leverera det den säger sig vilja genomföra. Förenklat går det att säga att allt som är bra som händer räknas till politik för global utveckling, även om det helt saknas politiskt ansvar, en koppling till beslut om PGU, politisk styrning och uppföljning. PGU är inte längre en drivkraft. PGU är en form av redovisning.

Herr talman! Det är nog ganska få människor som faktiskt har läst alla departementens handlingsplaner för PGU och hållbarhetsmålen. Det beror möjligen på att regeringen inte vågade göra dem offentliga eller ens skicka dem till riksdagens utrikesutskott. I stället fanns de tillgängliga under kontorstid en dag i februari så att vi kunde läsa dem. Det gick ändå ganska fort.

Utbildningsdepartementets plan är en stor besvikelse. Justitiedepartementet lyfter kampen mot terrorism som PGU. Arbetsmarknadsdepartementet försöker få statsministerns Global Deal att vara PGU. UD påstår att deras plan för att genomföra feministisk utrikespolitik är PGU. Den som var mest rimlig var Finansdepartementets plan, men sedan räknade de finansministerns gendernätverk till PGU.

Regeringen borde vara stolt över sina handlingsplaner och publicera, målsätta och mäta dem och beskriva skillnaden som PGU gör i verkligheten. Så är inte fallet i dag, snarare tvärtom.

Herr talman! Ett annat exempel på hur den nuvarande regeringen prioriterar PGU är att ansvarigt statsråd aktivt valt att inte vara här i dag. Biståndsmministern har själv hittat på en konferens just i dag i Bryssel.

Herr talman! Det är tydligt att den nuvarande regeringen gärna pratar men inte levererar. Det fanns alla möjligheter att driva en framåtsyftande politik och aktivt ta in hållbarhetsmålen. Men man har inte tagit vara på möjligheten.

Herr talman! Jag står bakom våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 1. Där beskriver Moderaterna att det är positivt med hållbarhetsmålen och att det finns ett tydligt ansvarsutkrävande för genomförandet. Regeringen ska agera för samstämmighet inom och mellan politikområden såväl nationellt som i kommuner, landsting och civilsamhälle.

Vi kräver också att regeringen återkommer med skarpa förslag på hur det ska bli bättre med analys, kunskapsutveckling och rapportering, inklusive utformningen av den aviserade nya redovisningsmodellen.

Herr talman! Låt mig också ta tillfället i akt och åter säga att jag saknar framtidsministern. Då fanns det i alla fall någon med övergripande ansvar i regeringen.

Jag vill också passa på att be alla som lyssnar om ursäkt för att denna viktiga fråga handlar mer om form än om politikens innehåll. Men vi debatterar den skrivelse vi fått, och den var ganska usel.

Anf. 2 KERSTIN LUNDGREN (C):

Herr talman! En enig kammare beslutade 2003 om politik för global utveckling. Alla politikområden ska bidra till en rättvis och hållbar global utveckling där rättighetsperspektivet och fattiga människors perspektiv sätts i centrum. Sedan dess har det gått 14 år, och vi har sett flera nystarter här i riksdagen.

Herr talman! Det är tid att se verkligheten i vitögat. Expertgruppen för biståndsanalys visade i sin rapport att i 1 000 resultat där man återrapporterat att något har gjorts – det gäller flera regeringar – fanns nästan inget fokus på intressekonflikter.

Jag noterar att den skrivelse vi nu behandlar, den senaste nystarten, riskerar att bli en sammanblandning. SDG- och PGU-konceptet bidrar enligt expertgruppen till otydlighet, även kring ansvar. Det är vaga formuleringar, till exempel ”verka för” och ”bidra till”. Det saknas tydliga mål. Det talas om ny resultatuppföljning men inte hur det ser ut. Detta anför alltså Expertgruppen för biståndsanalys.

Herr talman! Riksdagen granskar och beslutar. Vi har försökt att driva på för ökad transparens, tydlighet och uppföljningsbarhet.

Riksdagen behandlade 2007/08 sex globala utvecklingsmål som identifierades. Det handlade om hur man skulle följa upp dem vad gäller den politiska delen, samordning, kunskap och hur långt man hade kommit. Det var en del av det ansvar vi tog för att dåvarande regering skulle följa vad OECD-Dac hade sett i sin granskning. Man såg att förbättringar hade skett men tyckte att vi borde göra mer för att göra det uppföljbart och tydligt.

Herr talman! Jag upplevde att vi då fick en förbättring i rapporteringen av de sex globala utmaningar som identifierades. I återrapporteringen till riksdagen fick vi en ökad tydlighet, inte minst vad gäller intressekonflikter. De lyftes fram, och regeringen gav oss också sin bedömning av hur de skulle hanteras. Det gav oss som granskande riksdagsledamöter en möjlighet att följa utvecklingen.

Med den senaste PGU-nystarten, som regeringen med Isabella Lövin med flera har lanserat, upplever jag ett tydligt steg tillbaka. Det är verkligen en exempelsamling. Lite otydligt sägs den gälla 2014–2016 samtidigt som det ges exempel på vad man ska uppnå till 2017. Ambitionsnivån sägs vara höjd, med särskilda ambitioner på fem områden för 2014–2016.

Skrivelsen sägs redovisa mål och intressekonflikter inom fem tematiska områden. Ja, i rubriken, men vari konflikterna består, enligt regeringen, är nästan omöjligt att utläsa. Med denna utgångspunkt är det också mycket svårt att se hur regeringen bedömer hur olika intressekonflikter ska hanteras.

Det sägs också att skrivelsen ska visa brist på utnyttjad potential för samstämmighet. Jag roade mig med sökmotorer och såg att detta omnämndes på två ställen i skrivelsen, dels på s. 2, dels på s. 10, och båda var initiala rättelser. Så mycket för att redovisa brister – något mer kött på de benen gavs inte på andra ställen.

Regeringen talar således om en ambitionshöjning och ett kunskapslyft, men jag uppfattar en tydlig ambitionssänkning och nästan kunskapsflykt utifrån vad vi tidigare har gjort.

Det låter stort, men vi fick möjlighet att granska handlingsplanerna under några timmar. Det skulle ge oss lite mer kött på benen för att se om det fanns något där bakom som inte hade kommit fram. Men för oss som läste dessa handlingsplaner kändes det som att det var en julgran som stod kvar inne och hade tappat alla barr.

Det är en lång rad ord som snarare handlar om Agenda 2030 och lite olika bilder. Men när det gäller PGU-perspektivet lämnas läsaren nästan helt utan svar. Måhända beror detta på att den framtidsminister som omnämns i skrivelsen hann avgå precis innan regeringen antog den. Det blev

en regeringsombildning, och kanske är det därför som de strategiska åtgärder som framtidsministern skulle vara ansvarig för saknas. Kanske hade man annat att göra så att de inte kom med i skrivelsen, men de fanns heller inte i de handlingsplaner som vi läste.

PGU ska enligt regeringens skrivelse vara ett verktyg, men riksdagen har satt upp målet att nå en rättvis och hållbar global utveckling. Det var detta man skulle svara upp mot. Det är inte ett verktyg utan ett mål som riksdagen har uttalat.

Sedan PGU antogs 2003 har alla regeringar haft svårigheter att ta sig fram, hitta fokus, sätta upp mål, lyfta upp intressekonflikter och försöka få det hela att hänga samman. Men som jag nämnde tidigare uppfattade jag att den förra regeringen hade kommit något på spåren som började gå att operationalisera och som riksdagen kunde granska, följa upp och debattera. Nu ser vi att man är tillbaka i ett grått töcken – en dimma, skulle jag vilja säga. Mot denna bakgrund är det uppenbart att riksdagen måste ge regeringen i uppdrag att tänka om.

Från vår sida har vi sett att det finns nya förutsättningar. Agenda 2030 ger en helt ny arkitektur för vår biståndspolitik och för vår egen nationella politik, eftersom vi har ett nationellt ansvar. Detta gör att vi måste hitta ett sätt att förena Agenda 2030 med PGU. Detta kräver, som vi ser det, en parlamentarisk översyn så att vi kan fokusera och göra ett omtag tillsammans. Annars blir detta alltmer spagatpolitik.

Vi tycker att det är rimligt att riksdagen kräver en bättre samsyn på detta område, eftersom vi ska göra något tillsammans fram till 2030, då vi ska ha nått målen i Agenda 2030.

Regeringen har sagt att man har tillsatt en expertdelegation för Agenda 2030 som den 31 maj i år ska lämna en översiktlig handlingsplan och sedan ska fortsätta att jobba fram till 2019. Det är väl spännande att det finns en expertgrupp, men vore det inte rimligt om riksdagen markerar att vi vill se en ökad parlamentarisk kraft så att vi kan få ihop agendorna och samla oss så att vi får bra resultatförutsättningar inför 2030, då målet ska nås?

Därför, herr talman, vill vi se ett omtag. Vi har lagt fram detta som en reservation under punkt 1, och jag yrkar således bifall till reservation 2.

Anf. 3 HANS LINDE (V):

Herr talman! Det har i år gått 65 år sedan Centralkommittén för svenskt tekniskt bistånd till mindre utvecklade områden bildades och Sverige inledde sitt statliga bistånd.

Under dessa sex decennier av utvecklingssamarbete har vi kunnat dra många lärdomar i Sverige, både av våra framgångar och av våra misslyckanden i svenskt bistånd. Vi vet i dag att bistånd gör skillnad, och vi vet vad som krävs för att det ska göra skillnad.

Om bistånd ska göra skillnad måste det vara långsiktigt. Utvecklingsutmaningar löser man sällan under ett budgetår; vi måste vara uthålliga om vi vill göra skillnad.

Om biståndet ska göra skillnad måste det vara förutsägbart. Våra allierade och partner runt om i världen måste veta att vårt land står bakom dem, inte bara i dag utan också i morgon. Våra motståndare måste också veta att vår röst inte tystnar och att man kan lita på Sveriges engagemang, till exempel när det gäller kvinnors och flickors rättigheter och det civila samhället.

Om biståndet ska göra skillnad måste det också vara samstämmigt med alla andra politikområden. Bistånd ensamt kommer inte att förändra världen. Det kommer att krävas en handelspolitik, en migrationspolitik och en klimatpolitik som bidrar till att fattigdomen minskar och respekten för de mänskliga rättigheterna ökar.

Det var därför ett stort och viktigt steg när riksdagen för 14 år sedan antog politiken för global utveckling och slog fast att Sveriges politik ska vara samstämmig och att alla politikområden ska genomsyras av ett rättighetsperspektiv och utgå från de fattigas perspektiv på utveckling.

Det var en enig riksdag som antog PGU för 14 år sedan, och jag beivlar att någon i kammaren i dag skulle ifrågasätta vikten av samstämmighet eller politiken för global utveckling.

Problemet är inte den retorik vi hör i kammaren när vi diskuterar PGU. Det är heller inte orden i utrikesutskottets betänkande som är problemet eller vad regeringen skriver i sin skrivelse. Problemet uppstår när PGU ska omsättas i det dagliga politiska arbetet och när olika intressen ställs mot varandra i det politiska arbetet runt om på de olika regeringsdepartementen.

14 år efter det att PGU antogs är utmaningarna fortfarande stora. Även om framsteg har gjorts kan ingen i dag säga att Sverige har en samstämmig politik eller att alla politikområden genomsyras av ett rättighetsperspektiv och fattigas perspektiv på utveckling.

Det var knappast så att man utgick från ett rättighetsperspektiv när man i somras godkände att Saab ska få sälja övervakningssystem för 11 miljarder kronor till diktaturen Förenade Arabemiraten, trots att detta land är djupt involverat i den förödande krigföringen i Jemen.

Det är svårt att se att regeringen har utgått från de fattigas perspektiv på utveckling när man har motsatt sig viktiga insatser mot kapital- och skatteflykt, till exempel offentlig land-för-land-redovisning.

Retoriken om samstämmighet och PGU kändes också mycket avlägsen när regeringen beslutade att Vattenfalls tyska kolgruvor skulle kunna säljas till ett tjeckiskt riskkapitalbolag.

Dessa exempel visar tydligt hur biståndets möjligheter till förändring slås sönder av politiska beslut på andra områden. Det är ett ineffektivt sätt att använda våra skattemedel, men än värre är att det framför allt försvårar möjligheterna för miljoner män och kvinnor världen över att befria sig från fattigdom och förtryck.

För hur ska de 300 miljoner kronor som Sverige har gett i humanitärt stöd till Jemen kunna lindra den extrema nöden i landet om Sverige samtidigt med andra handen säljer vapen till de länder och de stater som bombar Jemen och som har skapat den humanitära katastrofen?

Hur ska regeringarna i Zambia, Bolivia och Nepal kunna bygga upp sjukvård och utbildning för sina medborgare om dessa regeringar förlorar 10 kronor i skatteflykt för varje krona som de får i bistånd? Och hur ska en småbonde i Burkina Faso eller en fabriksarbetare i Bangladesh förbättra sin livssituation så länge man fortsätter bränna tysk brunkol, släppa ut koldioxid och driva på en redan allvarlig klimatförändring som framför allt redan slår mot kvinnor och världens fattiga?

Vi i Vänsterpartiet har i vår motion och i våra olika reservationer visat på hur Sverige på allvar skulle kunna föra en mer samstämmig politik och lösa fler av de tydliga målkonflikter som vi ser, till exempel när det gäller

handels-, migrations- och klimatpolitiken. Vi har visat hur Sverige skulle kunna ha en mer samstämmig politik för kvinnors och flickors rättigheter och anständiga arbetsvillkor, och mot kapitalflykt, hunger och landgrabbing.

Herr talman! Regeringen har nu lanserat en så kallad nystart för politiken för global utveckling. Som vi hörde tidigare är detta inte den första nystarten. Det är snarast så att det är ett obligatorium för varje biståndsmister att presentera det. Men de förändringar som regeringens nystart av PGU innebär handlar framför allt om hur arbetet med PGU ska organiseras och hur målen för PGU ska formuleras.

Vänsterpartiet har välkomnat flera av de delar som finns med i regeringens skrivelse. Vi tycker att det är bra att man höjer ambitionerna, att man förstärker arbetet med PGU i Regeringskansliet och att man har valt att utforma mer operativa mål för det framtida arbetet, som säger mer om vad regeringen ska göra.

Det är i grunden bra att PGU utvärderas och att ansvaret tydliggörs inom Regeringskansliet. Vi hade på flera punkter önskat att man skulle ta ytterligare steg. Vi hade gärna sett en mer oberoende utvärdering av politiken för global utveckling. Vi hade gärna sett att man tydligare inkluderade riksdagen i arbetet med PGU. Och vi hade gärna sett att man förtydligade de tydliga målkonflikter som finns mellan olika politikområden.

Jag vill samtidigt vara mycket tydlig med att det inte är utvärderingar och omorganiseringar i Regeringskansliet som ensamt kommer att lösa de stora utmaningar som vi ser med politiken för global utveckling och dess genomförande. Det är inte det som kommer att lösa den bristfälliga samstämmigheten i svensk utvecklingspolitik.

Om svensk politik på allvar ska bli samstämmig, och om alla politikområden på allvar ska bidra till utveckling och fattigdomsbekämpning krävs det politisk vilja att i grunden ta itu med de tydliga målkonflikterna på olika politikområden. Den politiska viljan att lösa dessa grundläggande målkonflikter ser vi tyvärr inte i regeringens så kallade nystart. Därför vill jag avslutningsvis yrka bifall till reservation 3.

Anf. 4 BIRGITTA OHLSSON (L):

Herr talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till reservation 18 som handlar om kvinnors roll i konfliktförebyggande och fredssamtal.

Vi lever trots utmaningar, uppförsbackar och urgamla strukturer i möjligheternas tid. Det har aldrig funnits en bättre tid att födas i än den som är just nu.

Jag tycker att det är viktigt att vi i denna kammare ibland också ägnar en tanke åt den enorma framgångsresa och frihetsresa som vårt land har gjort de senaste 120 åren, eftersom fler länder kan göra den resan. Det viktigaste för att få igång en spiral av framgång är att ge dessa länder samma verktyg som vi en gång hade. Därför kommer vi liberaler att i debatt efter debatt fortsätta att fokusera på just demokrati och att vi måste stötta demokrater i andra länder, eftersom demokratin är helt avgörande för människors frihet och möjligheter.

Det är ingen slump att de minst fria länderna också är de fattigaste. Där människor inte får välja sina ledare och uttrycka sig fritt hindras de också ofta från att äga, handla, ärva, belåna eller teckna kontrakt. Det säger sig självt att sådana regler kväver människors kreativitet.

Men demokratin backar globalt för elfte året i rad. Därför beklagar vi liberaler att det allra viktigaste målet åter saknades när FN skulle anta de nya utvecklingsmålen. Demokrati är bara med som en underrubrik.

När resten av världens länder hycklar blir Sveriges roll att vara just principfast desto viktigare. Därför tycker vi liberaler åter att demokratisering måste prägla vår politik – utrikespolitiken i allmänhet, biståndspolitiken och inte minst politiken för global utveckling. Demokrati växer nämligen inte av sig själv. Det ser vi sorgligt nog i Europa i dag och på många andra platser i världen. När vi ser tillbaka på historien ser vi hur demokrati är en trädgård som vi ständigt måste vattna, och utan demokrater på plats vissnar demokratin.

I den fattigare delen av världen är bristen på reformer ett större problem än bristen på resurser. De lagstiftande församlingarna i dessa länder måste själva agera för att städa bort korruption och liberalisera ekonomin. Stater som i stället genomför demokratiska reformer, främjar mänskliga rättigheter, jämställdhet och öppenhet och som minskar korruption måste också belönas för detta.

När vi i dag specifikt diskuterar politiken för global utveckling känner jag mig lite grann som en veteran i utrikesutskottet. Jag var ledamot i utskottet redan 2003 när den första politiken för global utveckling antogs. Diskussionerna då och nu är mycket lika. Man kan konstatera att utmaningarna, som Hans Linde lyfte fram i sitt anförande, också är mycket lika på den fronten.

Att tala med en gemensam röst, oavsett om det handlar om handel, säkerhetspolitik, försvar, bistånd, globalisering eller mänskliga rättigheter, är ofta snårigt och svårt politiskt sett. Ibland står olika intressen mot varandra, och då är det ännu viktigare att värderingarna är skarpa.

Lackmustestet för oss alla i utrikesutskottet och för alla folkvalda ledamöter av denna kammare kommer att ske i vår då vi verkligen kommer att se den stora och ultimata konflikten i politiken för global utveckling. Det handlar förstås om den svenska vapenexporten.

Sommaren 2015 kom den så kallade KEX-utredningens förslag om ett demokratikriterium för svensk vapenexport. Kravet ska göra det möjligt att stoppa export till länder där det förekommer allvarliga och omfattande kränkningar av mänskliga rättigheter eller grava brister i den demokratiska statusen.

En lagändring skulle ha kommit redan i april förra året, men ingenting har hänt. Nu är det snart april igen, och regeringen har fortfarande inte infört något demokratikriterium. Vi är många partier som bevakar denna fråga intensivt nu.

Herr talman! Det finns en risk att de vapen som vi säljer till despoter runt om i världen hamnar i händerna på de krafter som vi säger oss vilja motverka med andra ideal i den globala politiken. Framför allt kan det handla om islamistiska terrorister i Mellanöstern.

Kriget i Syrien har nu pågått lika länge som andra världskriget. I Syrien och Irak har vi sett hur Daish dagligen utsatt tusentals flickor och kvinnor för serievåldtäkter och hur flickor som är knappt är nio år gamla säljs som sexslavar för en tusenlapp. De flickor och kvinnor som har varit Daishs våld behöver akut hjälp av läkare och psykologer. Massiva biståndsinsat-

ser krävs också för att säkra dessa flickors skolgång. Detta visar att en politik för global utveckling också måste hantera migrationsfältet, flyktningfältet och biståndet tillsammans, där värderingarna inte får svika.

Nu sitter Sverige i FN:s säkerhetsråd. Vi är inte där för att skapa trevlig stämning på mötena. Vi ska göra skillnad för människor på allvar överallt i världen.

Vi liberaler har valt att reservera oss med fokus på flickors och kvinnors utsatthet i krigsområden. Denna fråga måste bli enormt mycket skarpare. Vi vägrar att se på när kvinnors kroppar blir måltavlor för terrorgrupper och statliga arméer som använder massvåldtäkter som vapen.

För att sexuellt våld i väpnade konflikter ska upphöra måste också straffriheten för brott mot kvinnor och flickor avskaffas. Här är det viktigt att regeringen trycker på, inte minst genom fler internationella insatser för att skydda kvinnor. Men det är också viktigt att deltagande personal utbildas enligt säkerhetsrådsresolutionerna 1325 och 1820.

Jag vill också betona att det är viktigt, som vi har nämnt i tidigare debatter, att man upprättar en fond för de kvinnor och barn som har utsatts inte minst för Daishs våld. Här kan en svensk feministisk utrikespolitik på allvar göra skillnad.

Herr talman! Världen måste jobba hårdare för att finna lösningar på konflikter, inte bara den i Syrien. Det ska vi göra genom FN:s säkerhetsråd och inom EU-samarbetet. Också här i den globala politikens absoluta finrum måste rösten vara konsekvent och tydlig på många olika sätt.

Nyligen återtog Daish världsarvsstaden Palmyra, och det rapporteras att ytterligare delar av det unika kulturarv som finns på platsen ska ha sprängts bort. På samma sätt har vi sett hur terrororganisationen har behandlat kulturarvet i Irak. Detta är också en del av en sammanhållen politik på denna front. Vi måste, tillsammans med resten av den fria världen, bättre bistå folken i Mellanöstern i deras strävan efter demokrati och fred.

För att återgå till Palmyra måste vi också delta i arbetet för att rädda allas vår gemensamma historia, och det måste vi göra uthålligt och med kraft. När krutdammet har lagt sig och människorna kan återvända måste Sverige vara redo att ge sitt stöd.

Herr talman! Sverige är ett medelstort land i EU och ett litet land i FN, men vi kan och måste göra skillnad genom att särskilt hårt driva de frågor som är politiskt känsliga för andra länder. Här kommer också politiken för global utveckling att utmanas – här måste Sverige svara upp när andra länder sviker de mänskliga rättigheter som kan vara känsliga, oavsett om det handlar om hbtq-personers rättigheter eller kvinnors mänskliga rättighet till fri abort.

Det är inte bara utifrån liberala principer eller kosmopolitiska övertygelser som det är rätt att stödja de goda krafter som med risk för livet kämpar för fred, frihet och demokrati. I dagens läge handlar det också om en ren överlevnadsstrategi. För att citera en tidigare ledare för mitt parti, Per Ahlmark: ”Det är demokratin, dumbom!” Det är också någonting som är viktigt när det gäller att hålla ihop en politik för global utveckling.

Anf. 5 SOFIA DAMM (KD):

Herr talman! De övergripande målen för Sveriges utvecklingsarbete måste vara att hävda människovärdet, främja mänskliga rättigheter och demokrati samt höja fattiga människors levnadsnivå. Den enskilda

människans situation måste alltid vara i fokus för detta arbete. Genom ökad delaktighet i samhället, starkare civila samhällen och större spridning av makt och resurser främjas förutsättningarna för en hållbar utveckling.

De globala utvecklingssträvandena gör skillnad. FN:s millenniemål om halverad världsfattigdom, förbättrad tillgång till rent vatten och bättre levnadsvillkor i slumområden lyckades, och allt fler pojkar och flickor har möjlighet att gå i skolan. Men vi varken kan eller får vara nöjda när nästan 1 miljard människor går hungriga eller när de universella, okränkbara mänskliga fri- och rättigheterna på många håll bara är en lyx vigd åt ett utvalt fåtal. För varje mun som mättas, för varje kvinna som kommer in på arbetsmarknaden och för varje individ som tillåts tänka, skriva, tala, rösta och tillbe fritt blir chanserna till utveckling större.

Enbart biståndsinsatser kan dock inte åstadkomma ekonomisk tillväxt, frihet och utveckling, utan de måste vara en komponent i en sammanhållen politik till stöd för demokrati och mänskliga rättigheter och de fattiga ländernas utveckling. Handels- och biståndspolitikerna måste samverka för att de fattiga ländernas ekonomier ska integreras på ett hållbart sätt i den globala ekonomin. En friare världshandel med rättvisare spelregler är exempelvis en förutsättning för att klyftorna ska kunna minska. Det ger förutsättningar för människor i de minst utvecklade länderna att med egen kraft resa sig ur fattigdom och förtryck.

Sveriges politik för global utveckling, PGU, som vi debatterar här i dag, herr talman, sätter ramarna och ambitionsnivån för det svenska bidraget till en rättvis och hållbar global utveckling. Det svenska utvecklings-samarbetet är ett viktigt redskap i dessa strävanden, men det handlar om att alla politikområden kan och ska bidra till en hållbar global utveckling.

Det nya globala ramverket för hållbar utveckling innebär en gemensam internationell dagordning. Att Agenda 2030, till skillnad från millenniemålen, är universell ställer betydligt högre krav på länders nationella politik och på en noggrann analys av den nationella politikens globala effekter. Regeringens intention med denna PGU-skrivelse är också just att kunna analysera vilka dessa globala effekter blir, men tyvärr anser jag inte att man har nått ända fram, herr talman.

Det talas väldigt mycket om nystart, ambitionshöjning och att gå före, men för att det inte bara ska stanna vid vackra ord krävs mer konkretion än så. Var är de specifika ambitionshöjningarna? Var är de i ord, och var är de i handling? Ja, det krävs förtydligande av roller, handlingsplaner – som vi kristdemokrater dock vill ska vara offentliga – och så vidare, men det handlar också om på vilket sätt departementens särintressen tillåts styra när en fråga ska avgöras.

Målkonflikter behöver synliggöras och bli föremål för medvetna och övervägda val. Hur identifieras, adresseras och hanteras motsättningar mellan nationella mål inom olika politikområden och globala mål för att säkra en hållbar utveckling i vår värld? Något som Kristdemokraterna inte anser vara förenligt med PGU:n är till exempel den nuvarande vapenexportlagstiftningen. Det är minst sagt problematiskt när Sverige exporterar krigsmateriel till regimer som förtrycker sina medborgare samtidigt som vi ger stöd till MR- och demokratiaktivister.

Hur vill då vi kristdemokrater se att arbetet med politiken för global utveckling utvecklas? För det första föreslår vi i vår reservation att en

parlamentarisk permanent kommitté tillsätts – en kommitté som med jämna mellanrum granskar regeringens och dess myndigheters arbete med genomförandet av PGU:n. Vi beklagar att regeringen saknar förslag på hur arbetet ska kunna granskas och följas upp. Hur ska riksdagen, som har till uppgift att granska regeringen, kunna följa hur regeringens resultat ser ut?

Vi vill som sagt se offentliga handlingsplaner för arbetet på de olika departementen, om vi pratar rent organisatoriskt. Regeringen har ofta en väldigt hög svansföring när det gäller öppenhet och transparens; till exempel har vi kunnat ta del planerna inför säkerhetsrådsplatsen, där vi nästan kan säga att man gick till val på devisen ”mer öppenhet som både mål och medel”. Detta borde gälla även PGU-arbetet.

Riksdagens beslut från 2003 om en svensk politik för global utveckling, baserad på propositionen *Gemensamt ansvar: Sveriges politik för global utveckling*, har nämnts i debatten. Där låg vi absolut i framkant, men med stora krafftåg globalt – och med Agenda 2030, Addistoppmötet om utvecklingsfinansiering och klimattoppmötet i Paris – har världen på något sätt ändå kommit i kapp, i alla fall gällande processer och synsättet med ett brett ansvarstagande. Det är positivt, men menar regeringen allvar med att vi nu 15 år senare ska kunna tala om att fortsatt ligga i framkant – tala om en omstart och nysatsning värd namnet – krävs det mer än den skrivelse vi debatterar här i dag.

Avslutningsvis, herr talman, står Kristdemokraterna givetvis bakom alla sina reservationer. De är viktiga. De handlar om ökade satsningar för att förbättra mödrahälsan och minska barnadödligheten, om att öka frihandeln och om vikten av att lyfta fram religionsfrihet – som inte ens nämns i de nya hållbarhetsmålen. För tids vinnande, herr talman, yrkar jag dock bifall bara till reservation nr 4 under punkt 1. Den handlar om möjlighet till genomförande och en granskning av PGU:n.

Anf. 6 MARIA ANDERSSON WILLNER (S):

Herr talman! I dag debatterar vi politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030.

I Demokratiska republiken Kongo bryter Dorsen kobolt i gruvan. Dorsen är åtta år gammal. Kobolten används sedan i mobiltelefoner. Barn används som arbetskraft för att vi ska få våra telefoner. Många gruvor kontrolleras av gerillagrupper, och kampen om tillgångarna driver konflikter i Demokratiska republiken Kongo och kringliggande länder. Vi får rapporter om massvåldtäkter, barnarbete och oacceptabla arbets- och levnadsförhållanden i området.

Det är på något sätt här det blir relevant att tala om politik för global utveckling. Vi kan stödja demokratiska krafter i Demokratiska republiken Kongo, och vi kan hjälpa till att bygga utbildningssystem, men om vi inte samtidigt ser till att de produkter vi efterfrågar är fria från barnarbete och inte bidrar till väpnat våld får åttaårige Dorsen fortsätta att slava i gruvan i stället för att gå i skolan. De demokratiska krafterna kommer då att fortsätta utmanas av väpnade gerillagrupper.

Politik för global utveckling handlar om att det vi gör inom biståndet ska stödjas av det vi gör inom handelspolitiken. Det vi gör på klimatområdet ska inte heller motverkas av det vi gör inom utrikespolitiken. Politik för global utveckling är så mycket större än bistånd.

Självklart finns det svåra avvägningar, och regeringen tar upp några av dem i skrivelsen. Ett exempel är just privat konsumtion och hållbar utveckling. Var och en kan se att det inte är hållbart att våra mobiltelefoner innehåller komponenter anskaffade av barn. Men hur ser vi till att vi som konsumenter kan vara med och göra skillnad? Ja, till exempel kan Sverige ställa krav på globala standarder för märkning av produkter, så att producenter tvingas ta reda på hur produktionskedjan ser ut och konsumenterna kan göra informerade val.

När det gäller flera andra konfliktmineraler – tenn, volfram, tantal och guld – tar EU och USA steg framåt för att begränsa möjligheten att sälja mineraler från illegala gruvor som finansierar väpnade grupper.

Barnarbete i gruvorna bekämpas också genom att det finns anständiga arbeten för kvinnor och män, med anständiga villkor och löner samt respekt för mänskliga rättigheter och jämställdhet. Detta kan Sverige jobba för bland annat genom att stödja FN:s fackliga organisation ILO, men det handlar också om hur vi utformar våra handelsavtal med fattiga länder och om utvecklingssamarbete för grundläggande socialt skydd.

Arbete är den viktigaste vägen ut ur fattigdom. Vi ska med vår samlade politik stödja sjysta villkor och en globalisering som gynnar såväl arbetstagare som arbetsgivare och samhälle.

Politik för global utveckling är ett ansvar för alla politikområden. Därför är det mycket positivt att det nu finns ansvariga på alla departement och att varje departement utarbetar handlingsplaner.

Vi har tidigare i debatten hört från bland andra Moderaterna och Centerpartiet om dessa handlingsplaner. Att arbetet är tafatt från vissa håll tycker jag dock inte kan tolkas som annat än att detta arbete har varit nedprioriterat under lång tid.

Nu gör regeringen en nystart. Om nu arbetet ute på departementen inte tickar som en klocka från första sekund så tickar det i alla fall! Vi har handlingsplaner, vi har PGU-ansvariga på varje departement och vi har interdepartementala arbetsgrupper för att utveckla arbetet. Detta är riktigt bra och en förutsättning för ett ännu bättre resultat.

Riksdagens möjlighet att följa upp arbetet med PGU tror vi är avgörande för att arbetet ska bli framgångsrikt och väl förankrat. Därför känns det skönt att regeringen i dialogen med utskottet har varit tydlig med att riksdagen ska kunna följa och utvärdera arbetet, och vi ser fram emot att fortsätta dialogen om detta.

En feministisk utrikespolitik förpliktar, och jag kan med stolthet säga att jag tycker att Sverige lyckas väl. Jämställdhet är grundläggande i regeringens hela arbete för global utveckling.

Ett viktigt område för jämställdhetsarbetet är SRHR, sexuell och reproductiv hälsa och rättigheter. Som ni säkert vet deltar Isabella Lövin i dag för Sveriges räkning på en givarkonferens i Bryssel om SRHR, som respons på den Mexico City-policy, eller gag rule, som Donald Trump återinförde som ett av de första beslut han tog som nyttillträdd president.

Rätten till den egna kroppen är en grundläggande mänsklig rättighet. Men kvinnor på många ställen världen över fråntas den självklara rättigheten. Hon har inte rätt att bestämma med vem hon ska gifta sig eller när det ska ske. Hon har inte rätt att bestämma om och hur många barn hon vill föda. Hon har inte rätt att bestämma över sin egen kropp.

Detta leder självklart till stora svårigheter för många kvinnor. Många kvinnor dör år 2017 av komplikationer i samband med graviditet och förlösning. Många av dessa dödsfall beror på att kvinnan inte kan få tillgång till en säker och laglig abort utan tvingas att vända sig till kvacksalvare för att avbryta en graviditet som hon av olika anledningar inte kan gå vidare med.

Ingen – absolut ingen – ska tro att aborterna kommer att minska genom att man ytterligare försvårar för kvinnor att få tillgång till abortvård. Detta kommer tyvärr bara att resultera i att fler flickor och kvinnor dör av osäkra aborter.

Minskad mödradödlighet var det millenniemål som var längst ifrån att uppfyllas, även om stora framsteg gjordes. Nu har vi nya globala hållbarhetsmål, och arbetet fortsätter.

Men en politik för global utveckling som kommer alla till del – såväl flickor och pojkar som kvinnor och män – handlar också om säkerhet. Väpnat våld och den okontrollerade spridningen av små och lätta vapen är ett hinder för hållbar utveckling. Utöver mänskligt lidande vållar små och lätta vapen omfattande ekonomiska och sociala kostnader som hindrar länder från att utvecklas.

Förekomsten av vapen är ett stort utvecklingshinder, och svensk vapenexport är ett exempel på målkonflikter som regeringen tar upp i skrivelsen. Vi kommer senare under våren att ta ställning till en ny krigsmateriellagstiftning. Där måste hållbarhetsperspektivet vara framträdande, vilket det också kommer att vara. Svenska vapen ska inte förhindra global utveckling.

I Sydsudan har nu människor börjat att dö av svält. I detta på mark rika land svälter människor till döds. Inbördeskriget har lagt grunden, men det faktum att 9 procent av den mark som hade kunnat producera mat till Sydsudans barn är uthyrd till andra är också betydelsefullt i sammanhanget.

Landgrabbing är ett reellt problem för befolkningen i många sköra, korruperade stater. Därför är det välkommet att regeringen i skrivelsen lyfter fram att den avser att arbeta för att främja uppbyggnaden av transparenta system som säkerställer nyttjanderätt och tillgång till mark, fiske och skog i utvecklingsländer för såväl kvinnor som män.

Detta är inte en lösning för de människor som i dag svälter i Sydsudan. De behöver akut tillgång till mat och vatten, och de behöver fred. Men långsiktigt är det vägen framåt.

Herr talman! I riksdagen finns det en bred uppslutning kring politiken för global utveckling, och vi vill från riksdagens sida tydligt vara med i det fortsatta arbetet. Det innefattar både att vi ges goda förutsättningar att utvärdera regeringen och att vi kan vara med och utveckla processen för framtiden. Jag ser fram emot det fortsatta arbetet.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga motioner.
(Applåder)

Anf. 7 HANS LINDE (V) replik:

Herr talman! Nu har samtliga talare i denna debatt talat om hur viktigt det är med samstämmighet och hur viktigt det är med politik för global utveckling, men trots detta ser vi tydliga målkonflikter i svensk utveck-

lingspolitik. Vi ser på område efter område hur politiken på det ena området slår sönder möjligheterna för biståndet att nå sina mål och att vara framgångsrikt.

Men ingen målkonflikt i svensk utvecklingspolitik är så tydlig som den mellan svensk vapenexport och svensk biståndspolitik. Precis som Birgitta Ohlsson uttryckte det tidigare blir det här på något sätt lackmuspapperet för denna nystart. Om regeringen på allvar ska tala om en nystart för svensk politik för global utveckling måste man ta tag i de tydliga målkonflikter som har skapats av svensk vapenexport.

Förra året beviljade man tillstånd för vapenexport till Thailand, en militärdiktatur, vilket står i tydlig konflikt med ambitionen att bidra till demokratisering. Man beviljade nya tillstånd till Saudiarabien, samtidigt som denna diktatur bombar civila i Jemen. Man beviljade nya tillstånd till Pakistan, som är ett land med enorma utmaningar vad gäller mänskliga rättigheter, fattigdom och sociala klyftor.

Alla dessa är exempel på tydliga målkonflikter. Nu säger Maria Andersson Willner att hållbarhetsperspektivet kommer att vara framträdande i den nya lagstiftning för vapenexport som regeringen ska presentera senare i vår. Det är lite oklart vad detta betyder, så jag skulle vilja be om ett förtydligande.

Kommer den nya lagstiftningen som regeringen ska presentera att innebära att vi nu får en vapenexportlagstiftning som är samstämmig med biståndspolitikerna? Kommer vi att få en vapenexportlagstiftning som utgår ifrån ett rättighetsperspektiv och ifrån de fattigas perspektiv på utveckling?

Anf. 8 MARIA ANDERSSON WILLNER (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Hans Linde för frågorna.

Jag ser fram emot den debatt som vi ska ha här längre fram under våren. Jag är säker på att regeringens förslag kommer att innehålla tydliga skrivningar om politik för global utveckling och demokratikriterier och att detta leder till ett hållbarhetsperspektiv och ett förtydligande av den målkonflikt som vi ser på området.

Anf. 9 HANS LINDE (V) replik:

Herr talman! Jag kan förstå att man i dag inte kan ge detaljer om en kommande proposition om en ny lagstiftning, men jag skulle önska tydlighet från regeringens sida. Detta borde vara självklart efter att regeringen så tydligt har talat om en nystart och om att man nu på allvar ska ta tag i de problem och brister som har funnits i politiken för global utveckling – nu ska man på allvar skapa samstämmighet.

Då borde det vara självklart att man redan nu kan säga att det förslag som man kommer att presentera när det gäller vapenexporten kommer att ligga helt i linje med politiken för global utveckling. Det borde vara självklart att man kan säga att det kommer att vara en lagstiftning som är helt samstämmig med biståndspolitikerna, vilket kommer att innebära att svensk vapenexport framöver kommer att utgå ifrån de fattigas perspektiv på utveckling och ifrån ett tydligt rättighetsperspektiv.

Jag hörde Maria Andersson Willner säga att det ska finnas med skrivningar om PGU och skrivningar om ett demokratikriterium. Jag hade dock önskat att man skulle kunna vara ännu tydligare i dag, för det borde vara självklart för alla i denna kammare att vi, om vi menar allvar med den

allmänt hållna retorik som vi har om PGU och samstämmighet, också borde stödja en vapenexportlagstiftning där detta gäller.

Anf. 10 MARIA ANDERSSON WILLNER (S) replik:

Herr talman! Vapenexport är i regeringens skrivelse identifierad som en av de svåraste målkonflikter som vi har att hantera i politiken för global utveckling. Jag tror att vi kommer att stöta och blöta detta i den debatt som nu följer med anledning av det nya förslaget till krigsmaterielexportlagstiftning. Jag tror att vi kommer att vara mycket tydligare i den lagstiftningen än vad vi har varit tidigare. Det är också en ny tid. Den gamla lagstiftningen har ju några år på nacken, och det är viktigt att vi anpassar oss till det rådande läget.

Jag kan inte lova att Hans Linde och jag kommer att bli helt överens i den debatten. Men jag kan lova att vi kommer att ha en grundlig diskussion om hur vi ska kunna hantera denna svåra målkonflikt, så att svensk krigsmaterielexport inte bidrar till att försämra för fattiga människor och från hållbarhetssynpunkt försämra utvecklingen i fattiga länder.

Anf. 11 SOFIA ARKELSTEN (M) replik:

Herr talman! Det finns ett stort värde i samsynen, men när formen för politiken är att försöka trycka in allt möjligt som har beslutats på olika sätt och som inte alltid är kopplat till PGU, som nollvisionen i trafiken från en av handlingsplanerna, då urholkas detta.

Den nuvarande regeringen säger sig vilja mer. Men det räcker inte, för det krävs också leverans. Alltså, jag vill ha fred på jorden och en ponny, men det kommer inte bara att hända. Ett första steg är då att lägga fram förslag som är politiska, mätbara och går att följa upp. Då är min fråga om det är Maria Andersson Willners uppfattning att den här skrivelsen bidrar till detta.

Anf. 12 MARIA ANDERSSON WILLNER (S) replik:

Herr talman! Min bestämda uppfattning är att skrivelsen ger regeringens syn på hur man ska utveckla en politik för samstämmighet.

Sedan håller jag med Sofia Arkelsten om att vi har de nya hållbarhetsmålen. Hur vi ska hantera de två olika processerna är ett utvecklingsarbete. Men att politiken för global utveckling ska vara uppföljbar och styrd av politiska målsättningar är vi helt överens om. Jag är också överens med Sofia Arkelsten om att riksdagen har en viktig roll att följa och påtala detta för regeringen, och det tycker jag att vi har gjort. Vi har också en pågående dialog om hur vi ska kunna fortsätta med det arbetet.

Anf. 13 SOFIA ARKELSTEN (M) replik:

Herr talman! Ja, vi har en del rimliga skrivelser i betänkandet. Skrivelsen lämnar en del övrigt att önska, men vi hade något slags samarbete där som ändå var rätt bra.

Den nuvarande regeringen säger att den vill någonting, men den lägger inga direkta förslag. Det som finns i skrivelsen är grunt och anekdotiskt och går inte att följa upp. Då blir det väldigt oansvarigt och även osolidariskt, för det måste gå att följa upp och att visa resultat.

Min bestämda uppfattning är att den nuvarande regeringen måste ta ansvar. Det är snart val igen. Det håller inte att skylla på Alliansen.

Hållbarhetsmålen är nya och en enorm möjlighet, men min uppfattning är att regeringen inte tog den.

Anf. 14 MARIA ANDERSSON WILLNER (S) replik:

Herr talman! Jag delar inte Sofia Arkelstens uppfattning att regeringen inte tog möjligheten.

Det vi kan se är en nystart. Som jag sa kanske inte allting är fulländat vid första försöket, men det finns en god vilja och en bra grund att stå på.

I skrivelsen har man redovisat några av de intressekonflikter som man särskilt har fördjupat sig i och försökt att hitta svar på, och de gäller hållbart företagande, kapital- och skatteflykt, hållbar energi, konsumtion och produktion samt säkerhet och utveckling. I skrivelsen finns utvecklat och uttalat både målkonflikter och områden där vi kan hitta en bättre synergi mellan olika politikområden. Jag tycker att det är en bra redovisning av vad regeringen gör och önskar göra i politiken just för att skapa en global utveckling.

Anf. 15 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Jag vill för klarhets vinnande få ett besked från regerings- sidan om Agenda 2030 har övertagit PGU. Eller är det så att Agenda 2030 enligt regeringens bedömning är liktydigt med PGU? Det är en oklarhet som Expertgruppen för biståndsanalys såg och som vi ser när vi läser skrivelsen. Hur tolkar regeringen Agenda 2030 – som lika med PGU? Är det sant eller falskt?

Nästa fråga som jag vill ta upp rör ett spännande område i skrivelsen, nämligen mål- och intressekonflikter när det gäller företagande på svåra marknader. Här lyfter regeringen fram sin exportstrategi och talar om värdet av denna för sysselsättning, svensk konkurrenskraft och så vidare. Jag ser inte riktigt hur intressekonflikterna synliggörs och skulle vilja höra Maria Andersson Willners syn på var intressekonflikterna egentligen ligger, inte minst med tanke på att två regerings- och handelsdelegationer har besökt Saudiarabien och Iran. Vid det senaste, till Iran, hörde jag statsministern säga att han inte kände till vilka fackliga regler och facklig lagstiftning som gäller i Iran. Jag blev lite nyfiken när jag hörde detta uttalande i svenska medier, eftersom det står lite grann i kontrast till vad som anförs i den här delen av skrivelsen.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag ta upp frågan om krigsmateriel. Det sägs i handlingsplanerna att PGU ska användas där den har betydelse för frågans behandling. Då undrar jag: Hur ser man då på PGU – som något generellt?

Anf. 16 MARIA ANDERSSON WILLNER (S) replik:

Herr talman! Agenda 2030 och PGU är inte samma sak.

Vi har nu en mer omfattande global agenda som mer liknar det arbete som vi i Sverige har försökt driva under lång tid. Vi ser bredare på politikens möjligheter, och det finns också ett särskilt mål om samstämmighet.

Jag är helt övertygad om att regeringen kommer att återkomma när det gäller både Agenda 2030 och PGU och att vi kommer att få många tillfällen att diskutera detta. Men politik för global utveckling är ju ett sätt att

se på politiken, medan Agenda 2030 mer ska ses som de mål vi ställt oss bakom gemensamt inom FN.

Det finns en policy för hållbart företagande. Jag vet inte om Kerstin Lundgren syftar på att man skulle haft den med tydligare även i den här skrivelsen. Men det är klart att det finns intressekonflikter och att Sverige har ett ansvar att se till vi har ett hållbart företagande i de svåra områdena.

När det gäller Iran var det en hög facklig företrädare som deltog i den svenska delegationen, så man hade täckt in det perspektivet i besöket där.

Jag har lite slarvigt skrivit PGU som sista resurs. Kerstin Lundgren får återkomma. Jag kommer inte ihåg vad du frågade om och ber om ursäkt för det.

Anf. 17 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! I delen om hållbart företagande finns ett stycke med rubriken ”Mål- och intressekonflikt: Företagande på svåra marknader”. Vilka mål- och intressekonflikter har regeringen identifierat? Jag har inte sett att något annat än exportstrategin lyfts fram och att det hela i princip anses positivt. Därför är jag nyfiken på att få höra vilka intressekonflikter som har identifierats.

Vad gäller Iran ska en representant för regeringen ha ”informerat handelsdelegationer om hållbart företagande inklusive situationen för mänskliga rättigheter och regeringens förväntningar på deltagande företag”. Om statsministern säger att man inte vet vilka regler som gäller i Iran blir detta en märklig hållning.

Slutligen vill jag, herr talman, ta upp frågan om krigsmateriel. I en av de handlingsplaner som vi hade möjlighet att läsa står det att man ska försöka ta med PGU till Exportkontrollrådet – när det har betydelse för frågans behandling. Jag undrar om PGU inte har betydelse i behandlingen av *alla* frågor som avser krigsmaterielexport. Här låter det som om det har betydelse i vissa fall men inte i andra. Jag är lite nyfiken på hur en sådan syn på PGU stämmer överens med vad som tidigare har framförts här.

Anf. 18 MARIA ANDERSSON WILLNER (S) replik:

Herr talman! Tack, Kerstin, för påminnelsen!

När det gäller frågan om krigsmateriel och PGU har vi ju en del export till Norge. Mitt korta svar är att PGU-perspektivet kanske inte är riktigt lika relevant där.

Vad avser Iran vidhåller jag att den svenska regeringen hade en väl sammansatt delegation med bland andra höga fackliga företrädare som lyfte upp just frågor om fackliga rättigheter.

I regeringens skrivelse står det avseende mål- och intressekonflikter och företagande på svåra marknader att ”det kan gälla brister i respekten för mänskliga rättigheter, jämställdhet och arbetsvillkor, miljö- och klimatmässig påverkan samt problem med korruption och svaga institutioner”. Dessa intressekonflikter har man identifierat, och dem försöker man adressera i skrivelsen om politik för global utveckling.

Anf. 19 EMMA NOHRÉN (MP):

Herr talman! Vi är här i kammaren i dag för att diskutera en skrivelse om PGU och Agenda 2030. Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet.

För en utomstående låter det kanske inte särskilt inspirerande. Många förkortningar flyger runt i luften; det är PGU, Agenda 2030 och en massa olika bokstäver som har satts samman. Men bakom de torra förkortningarna döljer sig kanske den viktigaste drivkraften bakom allt politiskt arbete, nämligen viljan till utveckling.

Jag hade i går förmånen att få lyssna till en man som forskar om internationell säkerhetspolitik. Han berättade om när han var i östra Kongo. Det är en plats härjad av krig och konflikter sedan väldigt lång tid tillbaka, och här hemma är den kanske mest känd från rapporteringen om systematiska våldtäkter och övergrepp på kvinnor och flickor.

Han berättade att man hade frågat dessa utsatta kvinnor vad de var mest rädda för. Vi tycker kanske att det givna svaret är: Fortsatt krig och fortsatta våldtäkter. Men de sa: Att våra barn inte får gå i skolan. Självklart vill de inte ha krig eller våldtäkter, men de såg att utan utbildning och framtidstro för barnen – en utvecklingspolitik – skulle allt detta fortsätta. Här har vi en viktig roll att spela.

När statsministern i regeringsförklaringen 2014 meddelade att den rödgröna regeringen skulle göra en nystart av PGU blev jag väldigt glad. PGU betyder som sagt politik för global utveckling. För oss som är engagerade i frågor som berör bistånd, utvecklingsarbete, utvecklingssamarbete och rättvis handel var detta mycket glädjande.

När propositionen lades fram 2004 – det är alltså länge sedan – visade Sverige framfötterna genom att sätta hela den svenska politiken i ett globalt sammanhang. År 2014 tog vi det ett steg vidare. Det vi gör här hemma i Sverige får nämligen konsekvenser inte bara för oss utan för alla människor, även för dem som lever i Somalia, Syrien, Indien och Kina. Det gäller exempelvis vår handel, vår välfärd, vårt klimat och vår miljö. Allt detta är globala frågor. Det vi gör påverkar och påverkas av utvecklingen i omvärlden. Vi kan inte lösa dessa problem inom våra egna gränser.

Omvärlden förändras snabbt. Sedan 1990 har andelen människor som lever i extrem fattigdom minskat från 37 procent till knappt 10 procent. Under samma tid har andelen kroniskt undernärda minskat med mer än 40 procent. Barnadödligheten och analfabetismen har halverats. Trots lokala bakslag har den politiska och ekonomiska friheten ökat och kriget blivit färre och mindre blodiga. Världen har blivit säkrare och bättre.

Samtidigt får vi inte luta oss tillbaka och tro att allting är löst. Vi har under de senaste åren också sett oroande trender som tyder på att våra fri- och rättigheter, som har tjänat oss så väl, på allvar hotas av fundamentalister, terrorister och populisterna.

För bara ett par veckor sedan var jag i Bryssel, och där träffade jag de polska kvinnor som har gått samman i en grupp kallad Gals for Gals. De gick samman för att se till att människor gick ut på gatorna för att demonstrera mot de tilltänkta nya och mycket strängare abortlagarna. Polen hade redan tidigare en otroligt sträng lagstiftning. De fick ut 60 000 människor på gatorna och visade att detta inte är rätt. De vann den striden. Men vem trodde att man skulle behöva demonstrera 2017 för att få ha kvar de rättigheter som vi trodde att vi redan hade vunnit? Utrymmet för det civila samhället går på många håll tillbaka.

Klimatförändringarna skapar en allt osäkrare och farligare miljö för människor att leva i. Med den temperaturökning som vi nu ser, med uppe mot två grader, kommer 30 miljoner människor i Bangladesh att bli utan mark. Allt detta drabbar inte minst de allra fattigaste hårdast.

Just av denna anledning var det ett stort steg framåt för hela det internationella samfundet och FN när man 2015 kunde enas bakom 17 globala mål för hållbar utveckling. Detta kallas Agenda 2030, och det blir ett slags PGU för alla länder.

Här i kammaren har skillnaden mellan PGU och Agenda 2030 diskuterats. När regeringen presenterade att det skulle komma ett nytt handlingsprogram och en nystart för PGU hade Agenda 2030 inte kommit – den kom ett år efter det.

Agenda 2030 blir ett slags handlingsplan. Fram till 2030, vilket inte är långt borta, har världens länder åtagit sig att utrota fattigdom och hunger, bekämpa olikheter inom och mellan länder, bygga fredliga, rättvisa och inkluderande samhällen, skydda mänskliga rättigheter, främja säkerhet, jämställdhet och kvinnors och flickors egenmakt samt säkerställa ett varaktigt skydd för planeten.

Det som så tydligt fastställdes av ett enat FN var att fattigdom och klimatarbete går hand i hand. Inget av de 17 målen kan tas bort från de andra. De bygger på varandra.

Det är häftigt att se att Sverige har tagit på sig ett ledarskap. Tidigare talade jag om att många av målen går mot det bättre. Färre lägger sig hung- riga i dag än i går. Men det finns ett mål, nr 14, där trenderna är negativa, och det handlar om haven. Det finns inget gemensamt FN-organ eller nå- gon internationell sammanslutning som har världshaven som sin ”baby”.

Vad hände då? Jo, Sverige räckte upp handen och sa: Vi kan ta hand om mål 14. Vi är bra på infrastruktur och på att ordna möten. Vi kan se till att det händer någonting.

Tillsammans med Fiji kommer vi nu att ordna och stå värdar för en konferens i FN-huset i New York. Det kommer att vara den största konfe- rens Sverige ordnar sedan miljökonferensen 1972 och den största konfe- rensen i FN-huset med annan mottagare än FN. 7 000–8 000 deltagare kommer det att vara.

Det här leder arbetet framåt. Jag är stolt över Sverige, över den här riksdagen och över vår rödgröna regering, som varit så tydliga i sitt enga- gemang för både PGU och Agenda 2030 som otroligt viktiga saker. Vi tar på oss den globala ledartröjan där vi kan göra det och där vi kan facilitera saker.

I departementets arbete med PGU har det varit väldigt viktigt att alla departement varit involverade. Man har fått ta fram handlingsplaner. De här handlingsplanerna gör att man måste tänka till. De konflikter som kanske uppstår ibland, som det har pratats om här, får man ha redan på departementsnivå, innan det kommer ut. Man har alltså tänkt till så det knakat och brakat innan man presenterar förslag. Jag tycker att det är väl- digt bra. Den skrivelse vi diskuterar här i dag bygger på de här planerna och visar ett utdrag. Delar av det arbete som pågår är inte fullödiga, och det sägs inte heller att alla delar ska vara det.

Jag är väldigt glad över det arbete som pågår. Jag är glad över att skrivelsen visar upp delar av det arbetet, och jag hoppas att vi tillsammans kan jobba vidare med PGU och för Agenda 2030.

Anf. 20 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Jag noterar att ansvarig minister Isabella Lövin inte är här i Sverige, då en konferens i Bryssel lades samtidigt. Det gör att vi får ta debatten med statsrådet något senare. Sedan har Miljöpartiet drabbats av sjukdom hos ordinarie ledamot, och det är naturligtvis tufft att komma in så här för Emma Nohrén. Jag måste ändå, bara för protokollets skull, konstatera att PGU antogs i riksdagen 2003, inte 2004.

Jag har också en fråga. Med tanke på att hänvisning görs till handlingsplanerna är jag nyfiken på PGU-perspektivet i handlingsplanerna. Kan möjligen Emma Nohrén beskriva det perspektiv som skulle återfinnas i handlingsplanerna, eftersom ni valde att lyfta dem specifikt i detta sammanhang?

Anf. 21 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Det är klart att Isabella gärna hade varit här, men hon har den här veckan varit i Bryssel och förhandlat fram EU:s utsläppshandel. Nu är hon på konferensen She Decides för att bygga ett momentum i framför allt frågorna om sexuell och reproduktiv hälsa, som kopplar till flera av målen inom Agenda 2030. Jag tycker att hon är ute och jobbar för de här frågorna. Det är inte så att hon smiter undan från en debatt.

Handlingsplanerna innehåller operativa mål och åtgärder som varje departement förväntas åstadkomma inom PGU. Skrивelsen bygger på de planerna. Man visar också på kopplingen mellan PGU och målen i Agenda 2030.

Anf. 22 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! För oss i utskottet som har varit på departementet och läst handlingsplaner under ett antal timmar finns det nog ett stort frågetecken angående de konkreta och tydliga målen. Det som finns är Agenda 2030-mål, som man nämner att man ska bidra till eller berör på annat sätt. Men något tydligt mål för arbetet finns inte i handlingsplanerna vad vi kunde läsa, om det inte fanns någonting som regeringen inte presenterade. Vi har läst alla departements handlingsplaner och kan konstatera att det är ett rent Agenda 2030-perspektiv. Det finns inte något PGU-perspektiv annat än i rubriken. Men PGU är mer än Agenda 2030, herr talman. Jag måste avslutningsvis fråga: Anser Emma Nohrén att det är likhetstecken mellan PGU och Agenda 2030?

Anf. 23 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Nej, jag anser inte att det är likhetstecken mellan PGU och Agenda 2030. Men Agenda 2030 är ett utmärkt redskap för att utveckla mål för arbete med just politiken för global utveckling. Jag hoppas att handlingsplanerna kommer att utvecklas över tid. Det är ju något ganska nytt att man har börjat ta fram det här. Jag tycker att det är väldigt bra att det har tagits fram, att man jobbar med detta, att det händer någon-

ting och att alla departement är involverade. Vi har ansvariga på varje departement på enhetschefsnivå. Det är viktigt att vi får till ett kommunikativt arbete från alla departements sida och att man pratar om de här frågorna. Jag ser med stor tillförsikt fram mot det fortsatta arbetet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 8.)

*Apoteks- och
läkemedelsfrågor*

§ 4 Apoteks- och läkemedelsfrågor

Socialutskottets betänkande 2016/17:SoU6
Apoteks- och läkemedelsfrågor
föredrogs.

Anf. 24 EMMA HENRIKSSON (KD):

Herr talman! Då ska vi övergå till debatt med socialutskottet, som behandlar ca 100 olika yrkanden från den allmänna motionstiden rörande apoteksfrågor. Läkemedel är en väldigt viktig del i den svenska hälso- och sjukvården.

Jag skulle vilja börja med att ta oss tillbaka till hur det var att vara läkemedelskund i Sverige före den stora apoteksreformen, som trädde i kraft den 1 juli 2009. Om man blev sjuk och behövde läkemedel en sen kväll var det inte lätt att få tag i något, för det fanns över huvud taget inte många apotek som var öppna. Om mina uppgifter är korrekta fanns det i hela landet ett enda apotek som hade öppet dygnet runt – bara ett stenkast från Sveriges riksdag, ganska nära Centralstationen. Men även om det är många som bor i Storstockholm var det långt ifrån alla invånare i vårt rike som hade möjlighet att få tag i läkemedel en sen kväll. På söndagar fanns det inte ens dagtid många ställen där man kunde få tag i mediciner. Det var otroligt få apotek i landet som hade öppet på söndagar.

Sverige var tillsammans med Kuba och Nordkorea de enda länder i världen som hade apoteksmonopol. Vi var unika, och det var inte något positivt i det här avseendet. Vi hade enormt få apotek jämfört med alla våra europeiska grannländer. Det där är någonting som ännu i dag är en utmaning. Även om vi har förbättrat tillgängligheten och har fått många fler apotek har vi fortfarande bara knappt hälften så många apotek per tusen invånare som våra europeiska grannländer, så nog finns det fortfarande en utvecklingspotential.

Sedan 2009 har antalet apotek ökat med 429. Det är en ökning med 46 procent. De ställen som har den högsta tätheten i landet per tusen invånare är i dag Jämtland, Västerbotten och Gotland. Många gånger när vi diskuterar apoteksfrågor lyfts glesbygdens utmaningar fram. Inget apotek i glesbygd har stängts efter apoteksreformen. Totalt i hela landet har fem apotek stängts, men inget av dem fanns alltså i glesbygd.

Vad gäller de förslag som behandlas i dag är jag som kristdemokrat och företrädare för Alliansen glad att vi i utskottet har fått majoritet för våra förslag om att göra tillkännagivanden till regeringen. Det gäller att lyfta apotekens kompetens och ta vara på den resurs som finns där genom att förbättra samverkan mellan vården och apoteken. Det är viktigt att vi

nyttjar den resurs vi har, framför allt när vi vet att vården i övrigt är väldigt ansträngd.

Jag är också glad att vi har fått utskottets majoritet för vårt förslag att se över 24-timmarsregeln. För den som inte vet vad det innebär handlar det om möjligheten för kunder att snabbt få tag i sina läkemedel. När jag kommer in till apoteket ska jag kunna få mina mediciner inom ett dygn. Det är jätteviktigt för den som behöver sin medicin. Men det är också viktigt att det finns en möjlighet för apoteken att få tag på medicinen inom 24 timmar. Det är inte lika starka krav som de i dag kan ställa på leverantörerna. Det är ett viktigt område för att fortsätta att öka kundnöjdheten och säkerheten inom läkemedelsbranschen.

Vi har också majoritet för tillkännagivande till regeringen att återkomma om möjligheten för apoteken att returnera läkemedel. Vissa läkemedel säljs det mycket av, och det är en ständig ruljans. Det finns också en del läkemedel som det är väldigt få patienter som behöver. De är per förpackning extremt dyra. I dag finns inte någon garanti för ett apotek. Om det kommer in en kund och säger: Jag vill ha det här läkemedlet beställer apotekaren mycket riktigt hem det läkemedlet. Men då kanske kunden inte kommer tillbaka och hämtar det.

Det kan röra sig om tiotusentals kronor, kanske 100 000 kronor för ett enda läkemedel som den enskilda apotekaren inte har någon möjlighet att returnera. Det är såklart en stor kostnad som i slutändan drabbar alla andra kunder och oss som skattebetalare. Det är också ett slöseri på ett läkemedel som inte kan användas. Det är viktigt att vi fortsätter att utveckla detta och att regeringen återkommer med förslag till riksdagen som gör att det blir ett mer effektivt användande och i slutändan bättre förutsättningar framför allt för oss som skattebetalare och läkemedelsbehövande.

Förutom de förändringar som innebar att vi har fått många fler apotek har vi fått bättre öppettider på apoteken. Det är otroligt viktigt för oss som är konsumenter på apoteken. Öppettiderna har i genomsnitt ökat med tio timmar. Det kanske inte låter så mycket. Men skulle man omvandla det till hur många nya apotek det skulle vara i förhållande till hur de gamla apoteken hade öppet motsvarar det ytterligare 300 apotek. Det är ganska mycket med 300 apotek med tanke på de 429 extra apotek som också har öppnat.

Vi kristdemokrater har flera reservationer i betänkandet där vi lyfter fram hur vi ytterligare ska fortsätta att förbättra apoteken och förutsättningarna för patienter. Men för tids vinnande, herr talman, yrkar jag enbart bifall till Alliansens reservation nr 1.

(Applåder)

Anf. 25 ANNA-LENA SÖRENSON (S):

Herr talman! Läkemedel och deras distribuering och expediering är, precis som föregående talare sa, mycket betydelsefulla delar av hälso- och sjukvården och tilldrar sig också ett stort intresse och engagemang, vilket antalet motioner och den allmänna debatten visar. Allt fler sjukdomstillstånd kan botas med alltmer effektiva läkemedel, och det är av största vikt att de verksamma läkemedlen kommer alla till del på ett säkert, rättvist och jämlikt sätt.

Många läkemedel är också mycket dyrbara, och det är mycket pengar inblandade i läkemedelsområdet. Jag behöver inte påminna kammaren om att bidrag till läkemedelsförmånerna är vår näst största budgetpost inom vårt utgiftsområde. Hantering av läkemedel är också en mycket grannliga uppgift såtillvida att det kräver hög kompetens och skicklighet för att garantera säkerhet för patienterna. Om det här handlar motionsyrkandena och vår debatt här i kammaren i dag.

Herr talman! Jag är glad att utskottet har kunnat enas om en uppmaning till regeringen när det gäller att ta fram en nationell läkemedelslista. Det är mycket angeläget att arbetet med en sådan lista påskyndas och intensifieras för att skapa en säkrare och mer effektiv läkemedelshantering samtidigt som en hög integritet för patienten upprätthålls.

Jag vill också framhålla det stöd till regeringen som ett enigt utskott uttrycker när det gäller att göra Nalaxon tillgängligt för personer som finns i opiatmissbrukande personers närhet. Det är oacceptabelt, herr talman, att den narkotikarelaterade dödligheten är så hög i Sverige. Det som kan göras för att förhindra dödsfall bland personer med narkotikamissbruk måste också göras. Det är ytterst angeläget att regeringen med förändrad lagstiftning kan lösa frågan långsiktigt. Men ännu viktigare är att man kan utnyttja det utrymme som finns inom gällande regelverk för att de som finns runt personer som riskerar att överdosera kan få tillgång till Nalaxon, som i sin tur kan motverka andningsstopp när det kan uppstå.

Herr talman! En större del av de kloka och välmenande förslag som finns i motionsfloran är antingen genomförda eller ligger för beredning på regeringens bord, och annat är under utredning.

Om precis en vecka från i dag, den 9 mars, överlämnar utredaren Åsa Kullgren sitt delbetänkande från Nya apoteksmarknadsutredningen till regeringen. I direktiven till utredningen står bland annat att utredaren ska

- analysera eventuella åtgärder som behövs för att säkerställa en god tillgänglighet till apotekstjänster i hela landet
- belysa organisatoriska frågor och frågor som rör kompetensutveckling vid apotek och samtidigt överväga hur ökad följsamhet till nuvarande regelverk kan uppnås
- analysera och lämna förslag på åtgärder för att förbättra läkemedelsrådgivningen vid apotek
- se över hur apotekens roll för en förbättrad läkemedelsanvändning kan utvecklas.

Herr talman! Vidare kan noteras att utredaren ska

- analysera vilka eventuella åtgärder som krävs för att säkerställa att leverans- och tillhandahållandeskyldighet av läkemedel efterlevs. I detta ingår att särskilt analysera åtgärder för att säkra efterlevnaden av den så kallade 24-timmarsregeln.

Inom parentes kan jag säga att detta ska förstås som att det inte finns några begränsningar för att upprätthålla den regeln. Det gäller både distributörer och leverantörer.

Utredaren ska till sist bland annat

- kartlägga i vilken mån den existerande branschöverenskommelsen om retur av läkemedel, som föregående talare tog upp, efterlevs. Vid behov bör utredaren överväga om regler om retur av läkemedel bör införas i författning. Utredaren bör i så fall göra en bedömning av om en sådan reglering bör gälla alla läkemedel som marknadsförs i Sverige eller om den bör begränsas till vissa läkemedel.

Herr talman! Det här är i stort sett det som de borgerliga partierna och Sverigedemokraterna kräver i sina tillkännagivanden. Det är i mitt tycke en oseriös symbolpolitik att inte kunna invänta utredningens förslag utan i stället driva igenom tre tillkännagivanden i riksdagen.

Jag står givetvis bakom våra alla våra reservationer. Men för att spara tid i kammaren föredrar också jag att bara yrka bifall till en reservation, nämligen nr 2 under punkt 3. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 26 EMMA HENRIKSSON (KD) replik:

Herr talman! Man brukar använda uttrycket: En dags sol gör ingen sommar. Det är inte så det går, men jag har tappat det på vägen.

(ANNA-LENA SÖRENSON (S): En svala.)

En svala gör ingen sommar, tack så mycket!

På samma sätt är det när det finns en utredning. Socialdemokraterna måste ha en egen uppfattning i frågan. Hur vill Socialdemokraterna lösa problematiken? Att det nu pågår en utredning och att den snart ska komma med sina förslag är ingenting som vi har sett än. Vi hör små inte svalor men andra fåglar viska om att det kommer att finnas förslag på området. Det är någonting vi ser fram mot. Vi hoppas att det är konkreta förslag och att de går att genomföra fort. Men det är viktigt att också regeringen tar sitt ansvar.

Herr talman! Min fråga till Anna-Lena Sörenson är: Vad är Socialdemokraternas ståndpunkt? Hur vill Socialdemokraterna lösa de utmaningar vi fortfarande har och som gör att det finns en del svårigheter som i slutändan får konsekvenser både för den enskilda och för oss som skattebetalare?

Anf. 27 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik:

Herr talman! Det är intressant att Emma Henriksson säger att det finns många utmaningar och kanske till och med problem i den nya reformen. Hon inledde ju sitt anförande tidigare med att hylla reformen som något som är näst intill perfekt. Men det är den inte.

Självklart har vi en uppfattning om de här frågorna. Precis som jag sa i mitt anförande är detta en otroligt viktig del av hälso- och sjukvården. Personligen skulle jag önska att den var mer integrerad i hälso- och sjukvården. Det kanske är det vi har gemensamt: Vi tycker att läkemedel och läkemedelsdistribution ska vara en mer naturlig del av vårdkedjan, inte minst ur patientperspektiv.

Vi vill självklart ha en säkrad tillgång till alla läkemedel, en miljömässigt hållbar hantering av läkemedlen och en utveckling av vårdtjänsterna – om det är detta Emma Henriksson frågar efter. Jag är inte riktigt på det klara med vilka utmaningar hon menar, men vi kan ju börja med detta.

Anf. 28 EMMA HENRIKSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag efterfrågade inte Anna-Lena Sörensons personliga önskelista på vad man vill ha, utan det jag efterfrågade var detta: Vad är Socialdemokraternas – som ändå är det ledande partiet i regeringen – förslag? Vad är det för konkreta förslag ni kommer att lägga fram för att se till att vi får ännu bättre förutsättningar att följa 24-timmarsregeln? Vad är Socialdemokraternas konkreta förslag för att se till att det som gäller re-turrätten ska förbättras?

Den apoteksreglering som Kristdemokraterna gick i täten för att genomföra har absolut inneburit enorma förbättringar. Man kan bara titta på hur de som är kunder på apoteken upplever det. Det är en enormt stor kundnöjdhet, och detta tack vare att vi har förbättrat öppettiderna och tillgängligheten. Vi har sett till att de som går till apoteken får ett kompetent och vänligt bemötande. Det är de faktorer som man uppskattar mest som kund.

Det finns dock en del saker som det var problem med redan tidigare, men som kanske då överskuggades av att vi hade så mycket större problem. Man kunde som apotekskund få stå i en halvtimme, en timme eller ännu längre i kö för att hämta ut sitt recept. Det var långt till närmaste apotek. De hade inte öppet på de tider då många människor behövde få tag i sina mediciner. Men det är klart att de problem som kvarstår är viktiga, och de måste lösas nu.

Min fråga är fortfarande: Vad är Socialdemokraternas konkreta förslag – inte önskelista – och när kommer de att genomföras?

Anf. 29 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik:

Herr talman! Jag tror att vi gör som Kristdemokraterna gjorde när de var representerade i den förra regeringen: Vi inväntar ett ambitiöst utredningsförslag innan vi lägger fram egna förslag. Det är så procedurerna går till.

Vi utreder i vanlig ordning, vi skaffar oss kunskap och sedan lägger vi fram de förslag som vi tycker är adekvata och bra. Men vår inriktning är självklar: Vi vill ha en jämlik vård. En jämlik vård innebär att alla har en bra tillgång till läkemedel och att alla ska kunna få dem. En jämlik vård innebär att vi har en säker hantering, kompetent och duktig personal och naturligtvis ett vänligt bemötande. Det vill vi självklart allihop ha som kunder.

Det finns dock andra områden, som Emma Henriksson har valt att inte ta upp. Kunden, det vill säga patienten, har en svag ställning på den marknad som Emma Henrikssons parti var med om att införa. Den behöver stärkas, till exempel. Så visst finns det områden att utveckla, men vår inriktning är klar och tydlig. Vi vill ha en väl fungerande apoteksmarknad som gynnar en jämlik hälso- och sjukvård och god tillgång till apotek överallt i Sverige – i hela landet.

Anf. 30 JENNY PETERSSON (M):

Herr talman! Vi debatterar nu som sagt socialutskottets betänkande som handlar om olika aspekter på apoteks- och läkemedelsfrågor.

Emma Henriksson redogjorde för att det finns 100 yrkanden från de två senaste motionsperioderna. Vi moderater står givetvis bakom stora delar av betänkandet och bakom våra samtliga reservationer, men jag yrkar bifall endast till reservation nr 1.

Som Emma Henriksson sa har socialutskottet föreslagit tre tillkännagivanden till regeringen. Utskottet vill att apoteken och sjukvården ska samarbeta mer. Utskottet vill också att regeringen ska återkomma med förslag på returrätt för läkemedel och att det görs en översyn av 24-timmarsregeln i förhållande till distributörerna. Man kan tycka olika i politiken, och det gör vi. Det är tydligt vad Anna-Lena Sörenson och Socialdemokraterna anser om tillkännagivandena. De tycker att det är oseriöst och att man ska vänta eftersom det ska presenteras en utredning.

Låt mig vara tydlig med att det är riksdagen som är Sveriges lagstiftande församling. Det innebär att alla nya eller ändrade lagar måste stiftas här, i denna församling. Det kan vara utredningar som presenteras, och sedan vattnas de ur. Men det är först när förslagen kommer till riksdagens bord vi kan ta ställning. Och med det tempo som denna regering har haft där ärenden fastnar på departement lär vi få vänta till dess att denna fantastiska utrednings förslag kommer på bordet. Vem vet?

Det ska som sagt presenteras ett delbetänkande den 9 mars. Men om man ska vara seriös ska man tänka på att det är här i riksdagen som beslut fattas – i den lagstiftande församlingen.

Tillgängligheten till apotekstjänster har tydligt förbättrats efter alliansregeringens omreglering av apoteken. Det är viktigt att fortsätta att skapa förutsättningar för apoteken att utveckla ännu högre kvalitet och tillgänglighet angående tjänster och service.

Omregleringen av apotek har som sagt medfört att tillgängligheten till apotek har ökat i hela landet men även att vissa receptfria läkemedel kan säljas i detaljhandeln. För en småbarnsförälder som jag är det fantastiskt att kunna springa ut till bilen och köra till närmaste butik för att inhandla något febernedsättande till min sjuka son. Det gör som sagt stor skillnad i vardagen, och det underlättar. I dag är det många som tar detta för givet, men som Emma Henriksson exemplariskt redogjorde för var det inte så länge sedan det såg helt annorlunda ut.

Även om Läkemedelsverket har begränsat försäljningen av vissa receptfria läkemedel i detaljhandeln förutsätter jag att detta följs upp och utvärderas.

Anna-Lena Sörenson och Socialdemokraterna försvarade länge apoteksmonopolet och påstod att det garanterade god tillgänglighet och bra service. Socialdemokraterna gjorde under många år egentligen ingenting för att förbättra tillgängligheten till apotek och receptfria läkemedel.

Ett av syftena med omregleringen av den svenska apoteksmarknaden var att öka tillgängligheten till läkemedel för alla i vårt land. Ett antal år har nu passerat sedan omregleringen av apoteksmarknaden. I dag finns det drygt ca 1 400 apotek i Sverige, vilket är en ökning sedan omregleringen. Vi ser att det har skett en ökning på landsbygden och i glesbygdslän, och framför allt kan man alltså numera få tag på receptfria läkemedel i detaljhandeln. Till de socialdemokrater som nu höjde på ögonbrynen kan jag

nämna att före apoteksreformen 2009 var Sverige sämst i klassen i Europa beträffande apotekstäthet.

Apoteken har en viktig roll i hälso- och sjukvårdskedjan. Den kan utvecklas ytterligare, och det finns olika förslag i betänkandet från Moderaterna. Bland annat finns ett förslag om möjligheter för ytterligare stärkt egenvård med hjälp av apotekens farmaceuter. Det finns en utvecklingspotential här när det gäller att komma in i vårdkedjan genom att få möjlighet att erbjuda mer genomgripande läkemedelsrådgivning och avlasta primärvården genom enklare vårdtjänster.

Betänkandet tar som sagt upp olika frågor inom området apoteks- och läkemedelsfrågor. Läkemedel kan rätt använda göra att människor blir både friskare och mer arbetsföra, och de hindrar därmed även en negativ utveckling och onödiga socialförsäkringsutgifter. Det är bra både för den enskilde och för samhället. Vi kan se att läkemedel har en annan roll i dag. De tar över rollen som olika behandlingsmetoder har haft, och det är därför viktigt att bejaka att nya läkemedel tillkommer och att de som redan finns förbättras i sin effektivitet och säkerhet. Det är naturligt att sträva efter det.

Läkemedelsstrategin tog allianspartierna och SKL fram tillsammans med en rad olika aktörer på läkemedelsområdet. Det är tryggt och säkert att den är kvar och att den utvecklas, och det känns betryggande att regeringen bygger vidare på den och att det finns en samsyn. Men det finns som sagt fortfarande stora behov, och det finns patientgrupper som är eftersatta på området.

Jag ska nämna en trend inom antibiotikaanvändningen innan jag avslutar, herr talman. Jag ser att talartiden rinner iväg. Regeringen säger att man vill minska utveckling och spridning av antibiotikaresistens och har tagit fram olika strategier för det. Tittar man på siffrorna från 2016 ser man att användningen minskade. Dock ökade försäljningen med 4,5 procent för åldersgruppen 0–6 år. I åldersgruppen 7–19 ökade försäljningen med 1,5 procent. Den ökade antibiotikaanvändningen hos barn rimmar illa med regeringens strategi för att bekämpa antibiotikaresistensen.

Herr talman! Det finns mycket att göra på det här området. Vi står bakom betänkandet, men jag yrkar bifall bara till reservation nr 1.
(Applåder)

Anf. 31 PER RAMHORN (SD):

Herr talman! Vi ska i dag debattera apoteks- och läkemedelsfrågor. Jag kommer främst att fokusera på de tillkännagivanden som vi och Alliansen har ställt oss bakom.

En av de frågor som berörs i det första tillkännagivandet är förslaget om att utveckla en modell för att öka samarbetet mellan vården och apoteken. Vi anser att det är viktigt att de olika aktörerna så långt som möjligt hjälper till med att lotsa patienterna genom vårdkedjan. Man ska komma ihåg att ett ökat samarbete mellan vården och apoteken kan spela en avgörande roll för att hjälpa patienterna till rätta när det gäller deras användning av läkemedel. Därför står vi bakom detta förslag som innebär att det kommer att finnas ett helhetsperspektiv på patientens bästa genom att man sätter patientens hälsa i fokus genom hela vårdkedjan.

Det andra tillkännagivandet handlar om att regeringen bör se över 24-timmarsregeln i förhållande till distributörerna. 95 procent av recept-

kunderna får sina läkemedel direkt när de kommer till apoteket, enligt statistik från Sveriges Apoteks förening. När det gäller de resterande 5 procenten beställs i stället läkemedlet med avsikten att kunna leverera det till kunden inom 24 timmar, enligt den så kallade 24-timmarsregeln.

Det är dock inte ovanligt att väntan för dessa kunder kan bli längre än 24 timmar. Det kan finnas olika anledningar till det, men apoteken är ändå skyldiga att leverera inom 24 timmar. Deras förutsättningar att kunna leva upp till denna leveranstid ligger helt i händerna på de beställnings- och leveranstider som läkemedelsdistributörerna har bestämt sig för gentemot apoteken. Med andra ord kan apoteken alltså inte själva påverka dessa leveranstider. Därför menar vi att 24-timmarsregeln måste gälla i hela läkemedelsdistributionskedjan.

Det handlar alltså om att patienter inte ska drabbas av att vissa delar i den här kedjan inte levererar i tid. Utifrån ett patientperspektiv är det helt oacceptabelt att behöva vänta längre än 24 timmar på att få sin medicin. Mot denna bakgrund ställer vi oss bakom tillkännagivandet vad gäller 24-timmarsregeln.

Herr talman! Det tredje tillkännagivandet är ett förslag om returrätt av läkemedel. Att vi stöder detta förslag beror på flera olika aspekter. Det beror först och främst på att vi anser att det är ett slöseri att fullt dugliga mediciner kasseras i stället för att returneras tillbaka till distributören. Detta sker på grund av att apoteken i dagsläget inte har en formell returrätt gentemot distributören. Det finns förvisso riktlinjer inom branschen för retur, men de följs tyvärr inte alltid. Frånvaron av en formell returrätt gör att apoteken ständigt måste göra bedömningar utifrån risken att ett läkemedel förblir osålt. Detta går i förlängningen ut över tillgängligheten av läkemedel på apoteken.

Vi tror att det här förslaget om en mer formaliserad rätt för apoteken att kunna returnera läkemedel skulle leda till att apoteken vågade ha fler läkemedel i lager och därmed till en ökad tillgänglighet till läkemedel för kunderna.

Till sist, herr talman, yrkar jag bifall till vår reservation nr 15.

Anf. 32 JAN LINDHOLM (MP):

Herr talman! Åhörare, tittare och lyssnare! Den rödgröna feministiska regeringen arbetar långsiktigt och målmedvetet med välfärdspolitiken. Socialutskottets betänkande 6 om apoteks- och läkemedelsfrågor är ett motionsbetänkande som, vilket ni har hört tidigare talare säga, hanterar drygt 100 motionsyrkanden.

Att den omreglering av apoteksmarknaden som allianspartierna genomförde under sin tid vid makten skulle ställa till många problem var uppenbart redan från början. Det är väl därför som vi år efter år ser det återspeglas i ett stort antal motioner med förslag till förändringar av apoteksmarknaden, inte minst från borgerliga ledamöter som själva ser de problem som har uppstått och vill rätta till dem, och det är ju bra. Vi ser alla det här, och vi jobbar med det.

Trots att handelsmarginalen höjdes när man omreglerade apoteksmarknaden för att locka privata investerare in på apoteksmarknaden har många företag i dag problem, och vi har sett en snabb koncentration till ett litet

antal stora företag. Det finns ingenting i dag som tyder på att strukturförändringarna på apoteksmarknaden skulle leda till någonting annat än att vi får allt färre aktörer – från monopol till oligopol.

Många av de förslag som finns i motionerna är sådana som rör problem som är direkta konsekvenser av den här illa genomtänkta omregleringen, exempelvis den osäkra tillgången till läkemedel.

Självklart vill inte någon kommersiell företagare bli sittande med Svarte Petter, så alla hoppas att någon annan ska lagerhålla de sällsynta preparaten. Att bli stående med dyrbara, sällsynta och dessutom kanske utgångna läkemedel är ingen höjdare för den som måste tjäna pengar på sin verksamhet. Det är ganska uppenbart att apoteksverksamhet egentligen inte lämpar sig särskilt väl för kommersiell hantering.

De stora volymerna av icke receptbelagda läkemedel som får säljas i handeln fungerar däremot uppenbarligen mycket bra för kommersiell hantering. Men det man kan fundera över är om det bara är fördelar med en ökad tillgänglighet, eftersom även användningen av icke receptbelagda läkemedel kan leda till beroende. De kan i längden kanske göra mer skada än nytta. Det är en risk som den ökade läkemedelskonsumtionen medför och som jag tycker att vi pratar alldeles för lite om.

När det gäller tillgång till läkemedel i hela landet är det tur att vi fortfarande har det statligt ägda Apoteket AB som har åtagit sig att fortsätta bedriva verksamhet med apoteksombud. Trots att staten ger bidrag till den verksamheten är det knappast en lönsam historia. Det står i betänkandet att man har gett löfte om att bedriva sådan verksamhet fram till halvårsskiftet. Sedan får vi se hur det går.

Vi vet inte hur länge det här kan fungera, om de stora bolagen – flera av dem har utländskt kapital bakom sig – skulle plocka russin ur kakan, vilket vi har sett i andra sammanhang, på de mer lukrativa områdena och inom de mer lukrativa nischerna. Om man vill hålla ihop ett land och så långt som möjligt ha samma standard i hela landet när det gäller de grundläggande samhällsfunktionerna, dit apoteksverksamhet hör – det är nästan som en infrastrukturliknande verksamhet – är det svårt att kombinera med kortsiktiga ekonomiska intressen.

Att allianspartierna valde att höja handelsmarginalen för att locka ut investerare på en tidigare oprövad privat apoteksmarknad innebar också direkt ökade läkemedelskostnader för samhället.

Det är naturligt att kommersiella aktörer genom marknadsföring gör vad de kan för att öka volymerna. Och trots att vi har en kompetent läarkår, som självklart inte ska vara mottaglig för marknadskrafter, går det inte att utesluta att en del av förklaringen till den ökade läkemedelsanvändningen är att marknadskrafterna ändå har påverkat förskrivningen. Även det är kostnadsdrivande.

När samhällsproblem av olika slag uppstår, oavsett om de förorsakats av externa händelser eller dåligt underbyggda politiska reformer, måste politiken självklart ta sitt ansvar och agera. Därför pågår det ett arbete. Det har pågått ständigt sedan omregleringen.

Just nu har vi till exempel den så kallade Nya apoteksmarknadsutredningen, som ska lägga fram ett antal förslag i delbetänkanden och slutbetänkande innan året är slut. De har till uppgift att titta på alla aspekter och konsekvenser av de förändringar som har skett på apoteksmarknaden efter omregleringen. De ska till exempel titta på ökat behov av inspektioner,

arbeta med kompetensfrågor och titta på hur rådgivning och expediering fungerar. Det har nämligen kommit en del uppgifter om att kommersialiseringen av verksamheten till exempel har inneburit att farmaceuterna inte har fått tillräcklig tid för fortlöpande utbildning så att kvaliteten på informationen till kunderna har försämrats.

Även Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket har bidragit med material till Nya apoteksmarknadsutredningen.

Herr talman! Jag har tidigare uppfattat att det har rått en sorts samstämmighet mellan partierna i kammaren när det gäller det fortlöpande arbetet, som fortgår, för att få en fungerande apoteksmarknad att så långt som möjligt fungera bättre. Jag har uppfattat det som att alla tycker att det är viktigt och att det egentligen har funnits ett ganska brett stöd för det.

Att det skrivs många motioner om apoteksfrågor är självklart. Det är ett område som engagerar många eftersom det kommer nära inpå oss alla. Och det är en viktig samhällsfunktion. Men det är märkligt att det finns så många reservationer i betänkandet. Nästan allt som föreslås i reservationerna är nämligen sådant som har föreslagits förut och som det jobbas med. Det är inga okända saker, och det finns pågående arbeten i alla dessa frågor. Det känns alltså lite onödigt.

Det kan tyckas att utskottet borde ha inväntat förslagen från det arbete som pågår innan de här frågorna togs upp. Alla motionsyrkandena kommer inte från den senaste allmänna motionstiden, utan de kommer från två allmänna motionstider. Man hade kanske kunnat jobba på lite mer i stället. Det känns som en lite märklig hantering.

Jag avslutar med att säga att jag för tids vinnande yrkar bifall till bara reservation 2 och i övrigt bifall till förslaget i betänkandet.
(forts. § 6)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.54 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då frågestunden skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

§ 5 Frågestund

Frågestund

Anf. 33 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag vill hälsa statsråden välkomna. Frågor besvaras av finansminister Magdalena Andersson, utrikesminister Margot Wallström, justitie- och migrationsminister Morgan Johansson och miljöminister Karolina Skog.

En fråga ska vara av övergripande och allmänpolitiskt slag eller avse ett ämne som faller inom statsrådets ansvarsområde och rör dennes tjänsteutövning. Finansminister Magdalena Andersson besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde.

Frågestund

Anf. 34 EMIL KÄLLSTRÖM (C):

Fru talman! Jag har en fråga till finansminister Magdalena Andersson. Den helg vi precis genomlevde var en bättre sådan. Regeringen backade från inte mindre än två utredningar och skatteförslag. På lördagen backade regeringens företrädare från bankskatten, som riskerade jobb inte minst i mindre sparbanker. När man inte trodde att det kunde bli bättre backade de från kilometerskatten dagen efter.

Det här är väldigt bra. Det finns de som säger att de här processerna aldrig skulle ha inletts, men jag tycker att man kan kosta på sig att ge beröm till regeringen enligt receptet bättre sent än aldrig.

Dock finns det fortfarande orosmoln som vi måste göra någonting åt. Det gäller inte minst 3:12-reglerna, som många småföretagare är oroliga inför. Allt fler remissinstanser lyfter fram invändningar, allt fler partier likaså – däribland så sent som i dag finansministerns regeringskamrater i Miljöpartiet.

Vi vill ha besked. Sveriges företagare vill ha besked. När skrotar regeringen 3:12-hotet?

Anf. 35 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Sveriges företagare är oerhört viktiga för Sverige. Inte minst de mindre företagen står för såväl jobb och tillväxt som entreprenörskap. Det är också därför det är viktigt för regeringen att värna de mindre företagen.

När jag träffar företagare tar de ofta upp frågan om problem att hitta rätt kompetens hos arbetskraften de vill anställa. Det är svårt att hitta bostad om någon ska flytta till jobbet och har problem med infrastrukturen.

Det här är frågor som regeringen adresserar, för vi tycker att det är viktigt med ett livskraftigt näringsliv.

Det är också viktigt att det finns en rimlig beskattning i Sverige. Det är därför man har sett över 3:12-reglerna. Regeringen analyserar nu förslaget men också de remissynpunkter som har kommit in. Vi kommer med besked senast i samband med budgetpropositionen i höst.

Anf. 36 EMIL KÄLLSTRÖM (C):

Fru talman! Jag tolkar det som en öppning – att regeringen faktiskt kan backa från de förslag som utredningen presenterat.

Som sagt har också ett av regeringspartierna i dag meddelat att man inte ställer upp på grunddragen, huvuddragen, i utredningen.

Jag skulle dock vilja, och min beställning till finansministern är, att det här beskedet kommer så snart som möjligt. Oron i företagarmedlet finns där, och redan nu försöker man hitta sätt att komma billigt undan. Vi måste stoppa det här, och vi måste göra det så snabbt som möjligt.

Anf. 37 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Det som Emil Källström gärna vill bortse från är att en del utnyttjar reglerna som vi har i dag för att undgå att betala statlig skatt och på så sätt drar isär Sverige och ökar inkomstkllyftorna.

I veckan kunde vi till exempel läsa i Dagens industri om människor med ytterst höga inkomster som sitter på styrelseuppdrag och använder de här reglerna för att inte betala inkomstskatt på de styrelseuppdragen. Det är inte så att de har riskerat något kapital, utan det är ett rent sätt att undvika att betala skatt. Det är inte okej, och det måste vi också ha med i beräkningen.

(Applåder)

Skatteverkets beslut och dess följder för bostadsrättsinnehavare

Anf. 38 MARIA MALMER STENERGARD (M):

Fru talman! Även min fråga är till finansministern.

Skatteverket har plötsligt genom ett så kallat rättsligt ställningstagande bestämt sig för att om någon som har en bostadsrätt köper till en parkeringsplats eller en annan mindre yta ska hela bostadsrätten anses såld. Det innebär att man ska betala skatt på vinsten om lägenheten har ökat i värde – trots att man bor kvar och trots att man aldrig har haft pengarna i sin hand. Detta nya sätt att se på saken kan dessutom gälla bakåt i tiden.

För många familjer kan det här innebära en ekonomisk katastrof. På ett fåtal dagar har jag fått en enorm mejlskörd med exempel från förtvivlade bostadsrättsinnehavare. ”Ska min familj bli tvungen att flytta för att vi har köpt till ett par kvadratmeter från trapphuset?” är en fråga som jag har fått.

Därför undrar jag och många med mig: Hur tänker regeringen agera med anledning av Skatteverkets beslut så att familjers ekonomi inte sätts på spel?

Anf. 39 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Tack, Maria Malmer Stenergard, för att du tar upp en viktig fråga!

Det är viktigt att säga att det här inte på något sätt är ett beslut som regeringen har fattat, utan det är Skatteverket som har gjort ett ställningstagande i fråga om hur det menar att man ska tolka lagen. Det är heller ingenting som är avgjort i domstol.

Inkomstskattelagen innehåller ingen uttömmande reglering av exakt när en avyttring uppfattas ha skett. Därför är det här en fråga för rättstillämpningen. Riksdagen stiftar lagar, och sedan är det upp till rättstillämpningen att avgöra hur man tolkar dessa lagar. Men självklart följer regeringen den här utvecklingen noggrant.

Anf. 40 MARIA MALMER STENERGARD (M):

Fru talman! Ja, det är viktigt med en enhetlig rättstillämpning. Därför kan rättsliga ställningstaganden vara bra när man utgår från vad som hittills har framkommit i till exempel domstolsavgöranden.

Men det är inte det Skatteverket gör här. Skatteverket stiftar i praktiken ny lag – utan utredning, utan konsekvensanalyser och utan förutsägbarhet. Det kan jag inte acceptera, och det tycker jag inte att regeringen heller borde göra.

Anf. 41 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! De rättsliga ställningstagandena är ju ett sätt för Skatteverket att försöka åstadkomma en mer enhetlig och likformig rättstillämpning inom myndigheten så att man inte bedömer det här på ett sätt i Stockholm och på ett annat sätt i Göteborg. Det är alltså ett sätt att styra myndigheten så att var i landet man bor inte ska spela någon roll för hur Skatteverket tillämpar lagen. Det tycker jag också är viktigt.

Jag tror att vi kommer att få följa rättstillämpningen av den här frågan genom rättssystemet, och det kommer att vara mycket intressant.

Kvinnors otrygghet

Anf. 42 ROGER HADDAD (L):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Morgan Johansson.

Parallellt med att förtroendet för svensk polis sjunker kom nyligen Brottsförebyggande rådets rapport, och i januari presenterades dramatiska siffror gällande antalet kvinnor i Sverige som upplever otrygghet.

Det visar sig att en tredjedel av dem som har svarat på Brottsförebyggande rådets enkät känner otrygghet i sitt eget bostadsområde på kvällstid – en dramatisk ökning – och att 12 procent helt och hållet avstår från att gå ut på kvällen. Det är alltså en dramatisk ökning, och Brottsförebyggande rådet säger att detta är alarmerande.

Min fråga till justitieministern och regeringen är: Vad tänker ni göra åt den här situationen?

Anf. 43 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Vi har sett en sådan utveckling, och jag skulle säga att vi har sett den under en längre tid – dels att fler kvinnor uppger att de har utsatts för brott, dels att fler känner sig mer rädda för att gå ut.

Jag tror att det är oerhört viktigt att vi sänder signaler om att vi inte kan acceptera detta. Vi måste se till att polisen arbetar mer intensivt för att bekämpa den här typen av brott, och vi måste skärpa lagstiftningen.

Som Roger Haddad kanske vet ligger nu på mitt bord Sexualbrottskommitténs förslag med en lång rad förslag till skärpningar av olika lagar och av straffen för grova övergrepp. Det här betraktar jag som en av de viktigaste straffrättsliga reformer som vi kommer att gå fram med under den här mandatperioden, och vi kommer att göra det under det här året.

Anf. 44 ROGER HADDAD (L):

Fru talman! Tack, statsrådet! Med den situation som svensk polis befinner sig i är det klart att det inte bara gäller att skärpa lagstiftningen; vi måste också ha poliser ute som kan gripa in.

Jag vet att du häromdagen uppvaktades om lex Lotta av personer som driver frågan om att socialtjänst och polis bättre ska kunna larma när det gäller sexualbrott och våldsbrott. Liberalerna stöder ett sådant initiativ. Är det också regeringens mening?

Anf. 45 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Svaret på den frågan är ja. Jag tog emot den grupp som jobbar med dessa frågor som en uppföljning till det uppmärksammade dödsfallet. Detta handlar i mycket stor utsträckning om att se till att myndigheterna samverkar på ett bättre sätt. Det handlar både om rättsväsendet och om det stöd som socialtjänsten kan ge.

Det finns en utredning på Socialdepartementet, som ser över hur dödsfallsutredningarna görs just för att ta reda på vad som gått snett i samhället och om vi kan göra något för att förbättra det. Det tror jag är en av de viktigaste frågorna, som vi måste arbeta vidare med.

Finansministerns uttalanden om finansiering av flyktingmottagandet

Anf. 46 DENNIS DIOUKAREV (SD):

Fru talman! Jag blev förra veckan uppmärksammad på att regeringen aviserat att man avser att införa en handlingsplan mot så kallade falska nyheter. I en intervju i en kvällstidning förklarar finansministern att yttrandefrihet är viktigt men att det å andra sidan behövs kontroll av vilka nyheter människor tar del av. I slutet av intervjun ger ministern också exempel på en fejknyhet som hon själv ska ha blivit utsatt för, nämligen att Sverige behövt låna för att finansiera flyktinginvandringen.

Min vana trogen går jag till källan för detta påstående; det visar sig vara en artikel i DN från 2015. Det enda problemet med denna så kallade fejknyhet är att den varken är fejk eller någon nyhet. Källan som säger att regeringen mycket riktigt behövt låna för att finansiera flyktinginvandringen till Sverige är ingen mindre än finansministern själv.

Det är säkert fler än jag som är förvirrade nu. Så för tydlighetens skull frågar jag Magdalena Andersson: Vilket av hennes två uttalanden är egentligen fake news?

Anf. 47 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Det där var svaret på en fråga om exempel på faktaresistens: att människor har svårt att ta till sig fakta. Det är faktiskt så att Sverige har haft överskott i statsfinanserna ända sedan jag tog över som finansminister. Det var underskott under hela förra mandatperioden, under ledning av Fredrik Reinfeldt och Anders Borg, men sedan vi tog över har det varit överskott i statsfinanserna. Det innebär att vi varken 2015 eller 2016 lånade ett enda öre till flyktingmottagandet.

Den artikel du hänvisar till är dock från hösten 2015. Då såg det i prognosen ut som om vi inte skulle nå överskott 2016 eller 2015. Men det har vi gjort. Så ekonomin har gått mycket bättre än vad vi vågat hoppas på, och varken 2015 eller 2016 lånade vi till flyktingmottagandet. Det är fakta, men det är svårt för många att ta till sig.

(Applåder)

Anf. 48 DENNIS DIOUKAREV (SD):

Fru talman! Budgetsaldot för 2015 var ett underskott på nästan 33 miljarder kronor. Det går att läsa på s. 2 i Ekonomistyrningsverkets rapport.

Där står det klart och tydligt. Är det fortfarande finansministerns uppfattning att vi inte behövt låna till invandringen, eller erkänner hon att hon själv spridit fake news? Och vilken trovärdighet ger det i så fall för regeringens förmåga att avgöra vad som är sant och inte?

Eftersom jag inte fick något svar på min första fråga formulerar jag om den: Ser inte finansministern någon risk med att anklaga allt och alla för fake news, så fort man inte håller med?

Anf. 49 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Jo, det skulle vara mycket problematiskt om det var det jag gjorde. Men så är det naturligtvis inte. Det är viktigt att vi använder fakta i debatten. Jag vet inte vad det står för datum på din rapport, men vi fick senast i går siffror från Statistiska centralbyrån som visade ett överskott i de offentliga finanserna på 40 miljarder förra året. Vi hade alltså ett stort överskott trots flyktingmottagandet. Det beror på att denna regering har tagit ansvar för statsfinanserna, hållit hårt i pengarna, sett till att fler människor kommit i arbete, stoppat de utgifter som har skenat och bekämpat skattefusket mer aktivt än tidigare.

(Applåder)

Vägslitageskatten

Anf. 50 PIA NILSSON (S):

Fru talman! För snart två år sedan beslutade regeringen att tillsätta en utredning om hur en avståndsbaserad vägslitageskatt för tunga lastbilar skulle kunna utformas. Skatten är tänkt att omfatta svenska och utländska lastbilar som trafikerar de svenska vägarna. Syftet är bland annat att flytta över mer gods från väg till järnväg och sjöfart och att få mer ordning och reda i åkeribranschen.

I veckan lämnade Vägslitageskattekommittén sitt slutbetänkande, och i anslutning till kommitténs presentation meddelade finansminister Magdalena Andersson att regeringen inte kommer att gå vidare med alla utredningens förslag. Jag vill därför fråga finansministern varför regeringen säger nej till utredningens förslag och om detta nej betyder att det inte kommer att införas någon vägslitageskatt.

Anf. 51 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! En av tankarna med vägslitageskatten var att den skulle kunna öka kontrollen på de svenska vägarna så att vi kunde bli av med en del av den illojala och osjysta konkurrens från utländska åkare som vi i dag ser. Så vill vi inte att det ska fungera i Sverige, och med en ökad övervakning skulle man kunna förbättra konkurrenssituationen för de svenska åkarna. Det var ett av syftena med skatten.

Men i det förslag som nu har lämnats uppfylls inte det kravet i utredningen, och därför kan vi inte genomföra förslaget. Den här regeringen skulle aldrig göra något som försämrar konkurrenskraften för svenska åkare – tvärtom. Vi vill att de svenska åkarna ska ha bra och sjysta villkor och möjlighet att konkurrera på ett bra sätt på de svenska vägarna.

Anf. 52 PIA NILSSON (S):

Fru talman! Tack för svaret, finansministern! Det är förstås väldigt bra att regeringen värnar om svensk åkerinäring och tar frågan om sjysta villkor och sund konkurrens på allvar. Under de drygt två år som regeringen har styrt landet har vi bland annat fattat beslut om tuffa sanktionsavgifter för brott mot cabotageregler och kör- och vilotider. Vi har fattat beslut om att ge polisen mer pengar till kontroll och möjlighet till klampning av fordon. Vi har också fattat beslut om att utreda frågan om ett vassare beställaransvar.

Anf. 53 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Det är väldigt viktigt att vi får ordning och reda på vägarna och sjysta villkor. Något annat som är viktigt är att det, om man ska ha en sådan här skatt, finns möjlighet att ta hänsyn till att det ser olika ut i olika delar av landet. I vissa delar av landet finns inga alternativ till vägtransport. Det är också viktigt att se hur det kan fungera för enskilda näringar.

Med de utgångspunkterna – hur man kan säkra konkurrenskraften för enskilda näringar och för den svenska åkerinäringen – kommer vi att fortsätta att arbeta med ett sådant här förslag.

Situationen för ensamkommande flyktingbarn

Anf. 54 DANIEL RIAZAT (V):

Fru talman! Som många gånger tidigare tänkte jag från Vänsterpartiets sida lyfta upp situationen för de ensamkommande barn som befinner sig i Sverige i dag. Många av dem som har flytt från krig och fattigdom väntar i dag på utvisning eller har av regeringen fått höra att de får vara kvar här under gymnasietiden för att därefter utvisas.

I magasinet Artikel 14, som ges ut av Flyktinggruppernas riksråd, får vi se ett antal exempel på hur barn far illa och hur motivationen för att studera i skolan minskar för att man helt enkelt inte står ut med vad som kan vänta i framtiden.

Vi är många där ute, både lärare och politiker, som tycker att detta är en ohållbar situation. Varför står migrationsministern ut med att det ser ut på det här sättet, och varför har regeringen ingen annan lösning på denna fråga än att fortsätta med sin inhumana flyktingpolitik?

Anf. 55 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Först vänder jag mig starkt mot beskrivningen av vår flyktingpolitik som inhuman. Vi är det land som har tagit det största ansvaret för den globala flyktingkrisen av alla länder i Europa. Vi är mitt uppe i både mottagandet och prövningen av tiotusentals fall, däribland ett ganska stort antal ensamkommande barn. 35 000 ensamkommande barn kom till Sverige 2015. Av dem har hittills ungefär hälften fått sin sak prövad. Ytterligare ungefär 18 000 väntar.

Det är viktigt att säga att vi när det gäller ensamkommande barn faktiskt har en väldigt hög bifallsfrekvens; den ligger på nästan 90 procent. Men det är samtidigt viktigt att säga att vi har en reglerad invandring till Sverige. Det innebär att den som har skyddsbehov får stanna. Den som

inte har det måste vara beredd att åka tillbaka. Men vi avvisar inga ensamkommande minderåriga tillbaka till hemlandet om det inte finns ett ordnat mottagande där. Det tycker jag är viktigt att poängtera.

Anf. 56 DANIEL RIAZAT (V):

Fru talman! Jag vet inte riktigt om jag kan tacka för ett icke-svar. Diskussionen handlar inte om den reglerade invandringens vara eller inte vara, eller om Sverige har tagit emot flyktingar eller inte. Vad det handlar om är den psykiska ohälsa som växer bland många flyktingbarn i dag på grund av den inhumana flyktingpolitik som regeringen valde att driva sedan man glömt bort Stefan Löfvens ord om refugees welcome.

I tidningen jag nämnde kan man läsa: "Vad svarar jag när han säger att han hellre dör än åker tillbaka?" Detta säger Åsa Eliasson, som är studie- och yrkesvägledare på en skola. Frågan är, Morgan Johansson: Vad svarar du dessa elever, som säger att de hellre dör än åker tillbaka? Vad svarar du de ungdomar som har flytt från Iran men därefter avvisas till Afghanistan, där de aldrig har varit?

Anf. 57 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Mitt svar är att de kommer att gå igenom den rättssäkraste prövning som finns i världen när det gäller asylskäl. Men samtidigt måste Sverige kunna upprätthålla en reglerad invandring. Vi kan inte ha en fri invandring för vissa grupper. Vi måste försöka se till att ge skydd åt dem som behöver skydd. De som inte behöver skydd kommer att behöva åka tillbaka.

Detta är ingen lätt fråga. Det är ett etiskt dilemma. Skulle vi gå en annan väg skulle Sverige praktiskt inte kunna klara av detta.

Sveriges arbete för att minska mängden plast i haven

Anf. 58 STINA BERGSTRÖM (MP):

Fru talman! Jag har en fråga till miljöminister Karolina Skog.

Problemet med att vi får alltmer plast i våra hav har uppmärksammats mer och mer. Plastens fördelar – att den är lätt och långlivad – är också dess största nackdelar. Fiskar och andra djur som lever i havet tar skada genom att de fastnar, snärjer in sig i plast eller helt enkelt äter den i tron att det är mat. Mer än 1 miljon fåglar och flera hundra tusen däggdjur dör varje år på grund av plast.

Dessutom bryts plasten ned till mindre partiklar, som kan komma in i näringskedjan. Dessa små partiklar drar också med sig andra miljögifter.

Detta är ett accelererande problem över hela världen. Om vi inte får stopp på detta har vi snart mer plast än fisk i våra hav. Min fråga till miljöministern är därför hur Sverige kan bidra till att minska platsen i haven och hur regeringen arbetar nationellt och internationellt med frågan.

Anf. 59 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP):

Fru talman! Tack, Stina Bergström, för att du tar upp en oerhört viktig fråga! Plast i haven håller på att bli ett av de riktigt stora miljöproblemen i världen. Den orsakar stora skador på de djur som lever i vattnen och också

på haven som fungerande ekosystem. Det drabbar också oss människor eftersom plasten går in i de fiskar som vi senare äter.

Regeringen tar denna fråga på mycket stort allvar och har initierat ett brett arbete som handlar om en fungerande avfallshantering i Sverige, att motarbeta nedskräpning och hantera det som faktiskt kommer ut, men det kanske viktigaste är ett mycket aktivt internationellt arbete.

På den FN-konferens som vi kommer att vara delvärdar för i New York i juni kommer den här frågan att vara väldigt stor. Jag vet att flera stora FN-organ förbereder handlingsprogram som de kommer att presentera vid konferensen.

Anf. 60 STINA BERGSTRÖM (MP):

Fru talman! Tack för svaret, miljöministern! Jag har hört om denna konferens som ska äga rum i New York. Det är Sverige och Fiji som är initiativtagare och ordförande vid konferensen. Som svensk miljöpolitiker är jag väldigt stolt över att vi kommer att göra detta. Det är ju den största konferensen sedan Stockholmskonferensen 1972.

Ministern nämnde lite grann vad hon har för tankar om vad som kommer att bli resultatet av konferensen, men jag skulle vilja höra lite mer om vilka konkreta resultat ministern hoppas att den ska leda till.

Anf. 61 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP):

Fru talman! Det vi från svensk sida arbetar med som del av vår förberedelse inför konferensen är att se över de samarbeten vi har, framför allt med FN:s miljöorgan UN Environment och med de stora miljöorganisationerna, för att se hur vi kan stärka dem och använda de resurser vi har. Vi är ju en stor finansär av UN Environment och av flera av de globala miljöorganisationerna. Vi kommer att fokusera arbetet med den här frågan på att använda våra gemensamma resurser för att hitta de effektivaste vägarna framåt.

Sänkt skatt för pensionärer

Anf. 62 LARS-AXEL NORDELL (KD):

Fru talman! Jag har en fråga till finansminister Magdalena Andersson.

Under Alliansens regeringstid sänkte vi vid fem tillfällen skatten för pensionärer med sammanlagt 13 miljarder kronor, vilket motsvarar i genomsnitt en månadsutbetalning extra till landets pensionärer. Fortfarande är det dock så att pensionärer betalar mer i skatt än löntagare, vilket vi kristdemokrater tycker är fel.

Som finansministern säkert redan har uppmärksammat föreslår Kristdemokraterna att skillnaden nu ska tas bort. Vi lägger därför ytterligare 14 miljarder på att ta bort denna skillnad. Som jag minns det uppmärksammade också Socialdemokraterna detta och lovade före valet att avskaffa pensionärsskatten. Min fråga är: Är regeringen beredd att i likhet med Kristdemokraterna lägga fram ett sådant förslag i nästkommande budget?

Anf. 63 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! För ordningens skull kanske det är bra att påminna om att Kristdemokraterna satt i regeringen och införde den orättvisa skatteflyfta

som innebär att alla de pensionärer som har byggt upp vårt land, det Sverige som vi alla är så stolta över, ska betala högre skatt på samma inkomst än vanliga löntagare. Kristdemokraterna var med och både införde och administrerade detta i åtta år. Kristdemokraterna vill regera i en allians som vill vidga klyftan ytterligare genom ett sjätte jobbskatteavdrag.

Den här regeringen är tydlig. Vi vill inte ha denna skatteklyfta. Vi har tagit ett första steg för att avskaffa den. Vi har gjort det för de pensionärer som har den lägsta pensionen, och vi vill naturligtvis ta ytterligare steg när statsfinanserna så tillåter.

(Applåder)

Anf. 64 LARS-AXEL NORDELL (KD):

Fru talman! Tack, finansministern, för svaret! Det är ju alldeles riktigt att jobbskatteavdraget gav den här effekten, och det har också regeringen valt att behålla. Man stöder stegen i jobbskatteavdraget.

Min undran är: Hur mycket sänkte Socialdemokraterna skatten för pensionärer med under sin tidigare regeringsperiod, innan vi tog vid, och hur mycket har man sänkt den med hitintills? Den sänkning som statsrådet nu talar om nu är vad jag förstår ungefär 14 kronor. Kan det vara i den storleksordningen som man har sänkt?

Anf. 65 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! För de pensionärer som har den lägsta pensionen handlar det naturligtvis om ytterligare resurser och möjligheter att få vardagen att gå runt. Vi har också höjt bostadstillägget för de pensionärer som har låga pensioner och svårt att få vardagen att gå ihop. Vi har också infört avgiftsfri sjukvård för de allra äldsta, de som är 85 år och äldre. Den här regeringen värnar om pensionärerna. Vi är stolta över våra äldre i Sverige, och vi vill att de ska ha en trygg och bra ålderdom. Till skillnad från de borgerliga partierna vill vi inte att de ska straffas med att behöva betala högre skatt.

(Applåder)

Fängslade personer i Turkiet

Anf. 66 MARGARETA CEDERFELT (M):

Fru talman! Jag vill fråga utrikesministern angående Turkiet.

I Turkiet vet vi alla att det finns ett stort antal fängslade personer. Det uppgår nu, enligt de uppgifter som finns tillgängliga, till över 40 000. Detta är naturligtvis allvarligt. Flera väntar på dom i domstol. Domar har börjat verkställas nu.

Med anledning av detta undrar jag om utrikesministern är beredd att ta upp frågan om Turkiet och de fängslade personernas rättssäkerhet. Jag vet att det kommer att vara möte i EU för ministrarna. Jag har inte sett att det finns något på dagordningen som handlar om situationen i Turkiet, men frågan är allvarlig, och jag skulle vilja säga att den blir mer och mer akut för varje dag. Därför undrar jag om utrikesministern kommer att ta upp frågan om fängslade i Turkiet, och i så fall på vilket sätt.

Anf. 67 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Fru talman! Detta är en otroligt viktig fråga. Utvecklingen i Turkiet är extremt oroande. Vi har inte bara sett omfattande arresteringar utan också avskedanden och uppsägningar av journalister, akademiker och oppositionella. Detta urholkar hela det turkiska demokratiska samhället. Nu kommer också förändringar av konstitutionen att försvaga parlamentets roll.

Detta tas regelbundet upp på utrikesministrarnas möten i EU-sammanhang. Jag hoppas att vi på måndag får tillfälle att tala om det även om det formellt inte är uppe som en punkt på dagordningen. Detta ligger i vårt intresse att ständigt bevaka detta, och i alla de kontakter vi har bilateralt och via EU måste dessa frågor tas upp.

Anf. 68 MARGARETA CEDERFELT (M):

Fru talman! Den 16 april går Turkiet till folkomröstning angående presidentens position och hur den ska se ut. Vad jag har förstått finns det inget som tyder på att antalet fängslade personer har minskat. Det finns heller ingenting som tyder på att det är vissa grupper som är fängslade mer än andra. Det är ett stort antal fängslade, och det har inte hänt mer än att personer har satts i fängelse.

Jag hoppas verkligen att utrikesministern ser till att ta upp frågan.

Anf. 69 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Fru talman! Margareta Cederfelt! För mig är det en stor styrka att vi har en politisk samsyn i Sveriges riksdag i dessa frågor. Vi har ofta debatter om vad som pågår i Turkiet. Att jag har med mig det också när jag åker till utrikesministrarnas möte är verkligen en stor tillgång. Framför allt är detta att man fånglar och åtalar oppositionspolitiker mycket allvarligt för utvecklingen. Det hör inte hemma i ett demokratiskt samhälle.

Jag har ingenting emot att ta upp frågan när jag träffar mina kollegor även om det inte formellt står på dagordningen.

No-go-zoner

Anf. 70 SARA-LENA BJÄLKÖ (SD):

Fru talman! Justitie- och migrationsministern! Sverige har den senaste tiden haft en oansvarig invandring med konsekvensen att vi numera har ett femtiotal no-go-zoner, som ni i regeringen vill förneka. I dessa no-go-zoner kan inte ambulans- och räddningstjänstpersonal utföra sitt viktiga uppdrag att rädda liv och egendom utan att riskera sina egna liv och bli utsatta för stenkastning, våld, skadegörelse på fordon och utrustning och så vidare. De kan inte utföra sina uppdrag utan hjälp av polisen, som först måste säkra området innan de kan göra sina insatser.

Är det så ni i regeringen vill ha det? Ambulansfackets ordförande Gordon Grattidge meddelar att personalen numera är i behov av skyddsutrustning i form av hjälmar, västar med mera för att kunna sköta sina uppdrag i dessa områden.

Kan herr minister förneka att dessa no-go-zoner existerar då det är precis som jag har beskrivit Sverige i dag?

Anf. 71 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Det finns inga no-go-zoner i Sverige. Det finns områden där vi har en högre brottslighet än i andra områden, och det är just i de områdena som vi måste ha en ännu större polis närvaro och en ännu större närvaro, ska jag säga, av myndigheter generellt sett. Det är precis detta vi gör. Men det finns inga områden i Sverige där polisen inte vågar gå in eller där de inte vågar arbeta – det är en bild som man ofta försöker sprida, inte minst i internationella medier.

Det vi nu gör när det gäller polisinsatser är att vi koncentrerar resurserna till de områden där vi behöver det mest. Vi ökar antalet poliser. Vi har fler poliser i år än vad vi hade förra året. Vi fördubblar intagningen till Polishögskolan. Vi ger också poliserna bättre instrument. Vi lade alldeles nyss fram förslag om hårdare straff för grova våldsbrott. Vi kommer under det här året att gå fram med hårdare straff för vapenbrott.

Men än en gång: Sprid inte bilden av att det finns områden där polisen inte vågar vara, för så är det faktiskt inte!

Anf. 72 SARA-LENA BJÄLKÖ (SD):

Fru talman! Sverige är inte längre den trygga platsen. Regeringen fortsätter att försköna begreppet no-go-zoner. Man har tidigare, vid upprepade tillfällen, förnekat att de existerar och kallat dem som använder begreppet för lögnare. Ambulansfackets ordförande uppgav dock nyligen att han tycker att det är ett relevant begrepp som väl beskriver verkligheten för förbundets medlemmar. Menar ministern och regeringen att ambulansfacket ljuger?

Anf. 73 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Nej, vad jag säger, Sara-Lena Bjälkö, är: Den bild som ni försöker sprida, det vill säga att det finns områden i Sverige dit polisen eller andra myndigheter inte vågar gå, stämmer faktiskt inte. Det är tvärtom. Det är i dessa områden som vi nu förstärker allra mest.

Vi talar om 14 områden i Sverige. I alla de 14 polisområdena har vi nu förstärkt polis närvaron, och vi kommer att fortsätta att göra det. Men man ger en vrånbild och en nidbild inte minst i internationella medier om man säger att vi har no-go-zoner i Sverige.

Assisterad befruktning utomlands och barns juridiska rättigheter

Anf. 74 SHADIYE HEYDARI (S):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Morgan Johansson om assisterad befruktning.

Då svenska kvinnliga par väljer att genomföra insemination på annat sätt än genom en svensk klinik kommer det barn som sedan föds att enbart ha en rättslig förälder – det är den kvinna som föder barnet. Som regel genomförs det sedan en adoption där även den kvinna som inte har fött barnet får det rättsliga föräldraskapet och ansvaret för barnet. Frågan har utretts vid flera tillfällen utan att det har lett till någon förändring.

Fru talman! Ser statsrådet att det går att stärka barns juridiska trygghet då de tillkommer i svenska samkönade kvinnliga relationer, där inseminationen genomförs utanför en svensk klinik?

Prot. 2016/17:77
2 mars

Frågestund

Anf. 75 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Det korta svaret på den frågan är att det faktiskt finns ett sådant förslag. Det kom en utredning förra året. Den utredning som bland annat tittade på surrogatmödraskap tittade också på den här frågan. Utredningen har varit ute på remiss. Remissutfallet i denna del har varit positivt. Då handlar det om de fall där insemination har skett utomlands. Det ska också kunna utgöra grund för föräldraskap. Som jag bedömer det kommer vi att kunna gå vidare med ett sådant förslag till riksdagen.

Den andra delen, som frågeställaren också berör, gäller föräldraskapspresumtionen som sådan. Regeringen kommer inom kort att göra en översyn i den delen.

Vi lär nog klara av de frågorna under denna mandatperiod.

Anf. 76 SHADIYE HEYDARI (S):

Fru talman! Tack för svaret! År 2015 trädde den lag i kraft i Sverige som gav lesbiska par möjlighet till assisterad befruktning på klinik. Det var en välkommen reform som genomfördes av den socialdemokratiska regeringen. Men lagen ger inte utrymme för att godkänna inseminationer gjorda utomlands. När gifta par flyttar tillbaka till Sverige tvingas de adoptera sina egna barn, trots att de är föräldrar.

Jag hoppas att ni kan hjälpa de drabbade familjerna.

Anf. 77 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Ja, som sagt, det finns ett sådant förslag i den utredning som kom förra året. Remissutfallet har varit positivt. Jag ser att vi kommer att kunna gå vidare med ett sådant förslag. Vi kommer också att titta på föräldraskapspresumtionen som sådan. Då gäller det också för alla par som genomför detta på svensk botten, så att säga. Vi ska nog kunna lösa de frågorna.

Småskaliga vattenverksamheter

Anf. 78 KRISTINA YNGWE (C):

Fru talman! I energiöverenskommelsen enades man om att tillståndsprocessen kring småskaliga vattenverksamheter ska utföras med en rimlighet vad gäller avvägning mellan faktisk kostnad och miljönytta och att en fondlösning som ännu inte är på plats ska inrättas för att hjälpa enskilda vattenkraftsägare som hamnar i kläm.

Riksdagen har riktat ett tillkännagivande om att särskild hänsyn ska tas till småskaliga vattenverksamheter när man arbetar fram ett nytt regelverk. Regeringen har också aviserat att nya regler för vattenverksamheter snart kommer att landa på riksdagens bord, vilket är väldigt bra.

Vi befinner oss alltså i en mellanperiod i väntan på ett nytt regelverk. Trots det har regeringen valt att forcera tillsynen genom att skjuta till extra

pengar till länsstyrelser för ökad tillsyn under 2017. Länsstyrelsen i Västra Götaland, där det redan finns flera exempel på vattenkraftsägare som riskerar personlig konkurs, får till exempel 1,3 miljoner för tillsyn under 2017.

Desperata vattenkraftsägare ropar på moratorium tills ett nytt regelverk är på plats. Regeringen svarar med en ökad tillsyn. Min fråga till miljöministern är: Varför?

Anf. 79 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP):

Fru talman! Situationen för den småskaliga vattenkraften har diskuterats många gånger i kammaren. Det vi då diskuterar – det är viktigt att komma ihåg – är reformer som den förra regeringen drog igång. Det är stora reformer – våra myndigheter jobbar för att klara av att genomföra dem.

Nu ser vi gott om politiker från den borgerliga sidan som förfäras av konsekvenserna av de stora reformer som de själva drog igång. De förväntar sig att vi ska stoppa dem.

Vi har gjort en bra överenskommelse inom energiöverenskommelsen. Det handlar om en finansiering, vilket självklart är den viktiga delen, men också om en grundläggande princip för hur de här frågorna ska hanteras framöver.

Jag har sagt – jag har många gånger aviserat det – att jag kommer att återkomma till riksdagen med en proposition där de här förslagen läggs fram. Där ska vi hantera dessa frågor. Vi ska göra detta i laga ordning.

Anf. 80 KRISTINA YNGWE (C):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret! Jag förstår att det inte är möjligt för regeringen att styra en myndighet. Men att förstärka en budgetpost på detta sätt ger en väldigt tydlig signal. Signalen är inte direkt att man ska minska tillsynen, utan signalen är snarare att man ska öka tillsynen. Eftersom det faktiskt är så att ett nytt regelverk håller på att arbetas fram skulle man ju kunna tänka sig att försöka hitta en annan lösning.

Jag kan inte se detta som något annat än en ren provokation. Har regeringen några som helst planer på att underlätta för de enskilda vattenkraftsägare som nu kommer i kläm?

Anf. 81 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP):

Fru talman! Jag har stor förståelse för de enskilda fastighetsägare som sitter med svåra frågor kring hur man ska hantera de verk som inte längre används, som har kulturmiljövärden men som också kan vara problematiska ur tillståndssynpunkt. Vi har haft regler för detta under en lång tid i Sverige, men väldigt många verk har fortfarande inte tillstånd.

Vi ska hantera detta med rimlighet och försiktighet, och jag kommer att återkomma till riksdagen med en proposition.

Diskussion om nedrustning vid utrikesministerns besök i Ryssland

Anf. 82 KARIN ENSTRÖM (M):

Fru talman! Min fråga går till utrikesministern.

Utrikesministern är mycket engagerad i bland annat nedrustningsfrågor som en del i den feministiska utrikespolitiken. Under den här veckan

har vi kunnat läsa både i Aftonbladet och i intervjuer att utrikesministern har uttalat sin oro över de växande militärutgifterna i världen och aviserade ökade satsningar på kärnvapen.

Jag tvivlar inte på utrikesministerns engagemang för nedrustning, men jag vill ställa en fråga om vad som hände förra veckan när utrikesministern var i Moskva och träffade den ryske utrikesministern. Tog utrikesministern upp dessa frågor kring den ryska ökande militära förmågan och den väldigt högstämnda kärnvapenretoriken som kommer från Ryssland just nu?

Frågestund

Anf. 83 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Fru talman! Jajamän! Det är det korta svaret. Det gjorde jag absolut. Det här är ju någonting som försätter oss alla i stor fara. Om nu både Ryssland och USA bestämmer sig för att rusta upp sina kärnvapen och investera i moderniserade kärnvapen eller helt nya vapenslag som också medför kärnvapen gör det inte världen säkrare utan osäkrare, och det är väldigt viktigt att vi försöker hålla emot på alla sätt och vis.

Det är klart att om man också, som i USA:s fall och förvisso också i Rysslands fall, tar pengar från till exempel diplomati, samarbete eller miljöinvesteringar och i stället lägger dem på nya kärnvapen är vi alla i fara, och därför var det viktigt för mig att också ta upp det när jag pratade med Rysslands utrikesminister.

Anf. 84 KARIN ENSTRÖM (M):

Fru talman! Det tycker jag var bra. Samtidigt är jag rädd för att vi riskerar att hamna i lite av en kålsuparteori, det vill säga att det liksom är två sidor av samma mynt. Jag måste ändå fråga utrikesministern om hon inte ser värdet av ett militärt starkt USA som en garant för att kunna upprätthålla den transatlantiska länken och ta ansvar och hjälpa oss med den europeiska säkerheten.

Anf. 85 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Fru talman! Vi värnar det transatlantiska samarbetet, och vi hoppas fortfarande att vi ska få en amerikansk partner att också diskutera kärnvapenedrustning med. Jag tror inte att vägen framåt i första hand är en kraftig kapprustning i världen, utan jag tror mer på diplomati och samarbete och att använda hela verktygslådan, vilket kan bidra till att göra också utrikespolitiken till den främsta försvarslinjen.

Situationen för människorätts- och miljöaktivister i Honduras

Anf. 86 MARCO VENEGAS (MP):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till utrikesminister Margot Wallström.

I dag är det exakt ett år sedan miljö- och urfolksrättsaktivisten Berta Cáceres mördades för sitt motstånd mot det av regeringen och utländskt bistånd sanktionerade vattenkraftsbygget. Honduras är det farligaste landet i världen för miljörättsaktivister, enligt en ny rapport från organisationen Global Witness.

Enligt rapporten har 123 aktivister mördats i Honduras sedan statskuppen 2009. I förra veckan antogs en ny lag som ökar risken för att miljö- och människorättsaktivisters arbete kommer att klassas som terrorism. Sverige verkar för att respekten för mänskliga rättigheter i Honduras ska stärkas, men det behöver göras mer.

Min fråga är: Vad anser regeringen att Sverige kan göra inför den akuta situationen för miljö- och människorättsförsvarare?

Anf. 87 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Fru talman! Tack så mycket för frågan, Marco Venegas! Vi borde kanske oftare diskutera vad som händer i Honduras – det är inte så ofta vi gör det i den här kammaren.

Honduras präglas av väldigt starka politiska spänningar och även oroligheter efter det val som man genomförde. Det var som sagt ett år sedan Berta Cáceres dödades, och omständigheterna kring hennes död är fortfarande oklara. Det vi ser nu är att situationen för MR-försvarare och hbtq-personer är mycket svår.

Vi har svenska enskilda organisationer på plats, och vi har också beslutat att finansiera begränsade insatser i Honduras liksom i El Salvador inom utvecklingssamarbetet. Det är inriktat mycket mot korruption och mot att bekämpa straffrihet. Det är vägen framåt när vi fortsätter att engagera oss för Honduras och El Salvador.

Anf. 88 MARCO VENEGAS (MP):

Fru talman! Tack för svaret, utrikesministern! Det är precis som ministern upprepade: Attacker mot miljö- och människorättsförsvarare i Honduras sker på grund av korruption, straffrihet och ett bristande skydd från statens sida.

Såväl svenska som internationella organisationer vittnar just om att det pågående institutionella arbetet mot korruption och straffrihet som kallas för Maccih inte har haft det mandat som behövs för att kunna agera lite mer kraftfullt.

Min fråga blir därför: Ämnar regeringen sätta mer tryck på den honduranska regeringen, och hur?

Anf. 89 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Fru talman! Det kan vi naturligtvis göra i våra bilaterala kontakter, och i internationella sammanhang kan vi fortsätta att sätta press på Honduras. Det är i själva verket så att vi har haft flera MR-rapporter som pekar ut Honduras som ett av världens farligaste länder att verka i som MR- och miljöaktivist.

Vi bereder ett möjligt stöd till den mission mot korruption och straffrihet som Marco Venegas refererar till, och det tror vi är vägen framåt liksom att ge stöd till de organisationer som just nu är aktiva lokalt i Honduras.

Anf. 90 ADAM MARTTINEN (SD):

Fru talman! Över 300 så kallade svenskar har rest till Syrien och Irak för att delta i Islamiska statens terrorkrig. Av dem har 150 kommit tillbaka. Ingen är fälld för något brott eller på annat sätt försatt under någon form av tvångsåtgärd. De lever i Sverige precis som alla andra. Försörjda av skattemedel kan de fortsätta rekrytera islamister och samla in pengar till terrorkriget, och behöver de mer pengar eller stöd kan de vända sig till någon av våra myndigheter, som då bistår med utbildning, arbetsförmedling eller andra tjänster.

När Morgan Johansson i sammanhanget väljer att reagera starkt gör han det gentemot dem som tycker att Sverige välkomnar IS-krigare med öppna armar – enligt Johansson en felaktig uppfattning som skadar bilden av Sverige.

Morgan Johansson! Att inte vägra inresa för IS-terrorister, att inte klippa deras medborgarskap, att låta dem gå fritt på svensk mark försörjda av svenska skattemedel – det är något som skadar bilden av Sverige, för det är att välkomna IS-terrorister med öppna armar. Kan inte ministern förstå logiken i detta påstående?

Anf. 91 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Adam Marttinen säger att ingen av de här personerna är utsatta för några som helst tvångsåtgärder och att vi inte har någon kontroll över dem över huvud taget.

Men då har inte Adam Marttinen någon som helst aning om vad han talar om. Eller har han insyn i hur Säkerhetspolisen arbetar? Vet han hur Säkerhetspolisens arbete ser ut, riktat mot just de här individerna?

Det vet han inte, för det här är inte några öppna källor. Det är inte så vi redovisar exakt vilka metoder vi använder för att hålla kolla på de här individerna.

Stå därför inte och sprid en bild av att vi inte gör någonting mot den här gruppen, Adam Marttinen! Det är faktiskt precis tvärtom: I de fall vi kan se att någon har begått ett terrorbrott utomlands kommer det att gå till domstol, och de kommer också att dömas. Vi har för övrigt redan sådana domar när det gäller människor som har begått terrorbrott utomlands.

Sprid alltså inte en bild av att vi står med öppna armar och inte bryr oss om ifall det kommer tillbaka hemvändare från de här länderna, för det är grundfalskt!

Anf. 92 ADAM MARTTINEN (SD):

Fru talman! Mot bakgrund av skillnaderna i våra politiska förslag är det fortfarande min uppfattning att regeringen välkomnar IS-krigare med öppna armar. Med de straff som regeringen har förenat terrorresorna med tror jag knappast att någon av de mördarna sitter och skakar av rädsla just nu. Genom bibehållna medborgarskap vill regeringen garantera IS-krigarna livstids försörjning med hjälp av svenska skattemedel.

Fru talman! Jag tror inte att regeringen behöver oroas för att vår kritik i det här sammanhanget skadar bilden av Sverige. Vet ni vad? Den skadar de bra på egen hand.

Anf. 93 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! När vi säger att Sverigedemokraterna skadar bilden av Sverige beror det på att människor som Adam Marttinen pratar om saker och ting som de inte har någon som helst aning om. De bara slänger ur sig sådana påståenden. Det skadar bilden av Sverige.

Tänk om någon faktiskt tror på det ni skriver i The Wall Street Journal, Adam Marttinen. Tänk om amerikanska myndigheter tror på detta. Varför ska de upprätthålla de viseringsregler som i dag gäller för svenska medborgare? Tänk om andra länder tror på detta.

Prata inte om sådant du inte vet någonting om, Adam Marttinen. Det är en grundregel.
(Applåder)

Stödet till unga asylsökande

Anf. 94 CHRISTINA ÖRNEBJÄR (L):

Fru talman! Min fråga går också till statsrådet Morgan Johansson.

När ensamkommande unga anses vara 18 händer det alltför ofta att samhällets stöd mer eller mindre försvinner. I praktiken försvinner rätten till god man. Dessutom får den unga ofta flytta från stödboende eller HVB till asylboende för vuxna.

Unga asylsökande som är över 18 år anses ofta direkt som vuxna och inte i behov av samma stöd som tidigare. För unga som är placerade i samhällets vård gäller annars SoL upp till 21.

Varför behandlas inte unga asylsökande på samma sätt som andra unga? Borde inte alla unga som har behov av samhällets stöd också få det?

Anf. 95 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Det stöd och den hjälp vi ger till de unga som har kommit till Sverige är förmodligen bättre än vad något annat land ger.

Sedan har det naturligtvis varit en diskussion om åldersbedömningar, det vill säga hur gamla ungdomarna är. Det har varit ett problem att det inte har funnits på plats en ordning för medicinska åldersbedömningar. Det hade blivit ytterligare ett bevismedel för ungdomarna i asylprocessen. Det gäller också i vilken boendeform de ska placeras.

Nu har den frågan lösts. Det kommer ett nytt system för medicinska åldersbedömningar på plats redan nästa vecka. Den 7 mars kommer äntligen systemet att gå igång.

Sverige har tagit emot ungefär 35 000 asylsökande barn på ett enda år. Vi ser nu till att ta hand om dem på ett så bra sätt som ett välfärdsland kan göra.

Anf. 96 CHRISTINA ÖRNEBJÄR (L):

Fru talman! Ja, absolut! Problemet är dock att en åldersuppskrivning inte kan överklagas, och som det ser ut nu agerar kommunerna olika efter att Migrationsverket har gjort sin bedömning och innan den har vunnit laga kraft. Den unga blir av med sin gode man i vissa fall och får flytta till ett annat boende. Det är vad min fråga rör.

Vad avser statsrådet att göra för att alla kommuner dels ska ge samma stöd som alla har rätt till, dels agera lika?

Prot. 2016/17:77
2 mars

Anf. 97 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Frågestund

Fru talman! Det är i grunden en kommunal fråga hur de ska göra i dessa fall.

Om man är över 18 år är man faktiskt vuxen. Det gäller både oss som har bostad i landet och dem som har kommit hit. Det är de regler som de har att förhålla sig till.

Sedan var det frågan om att överklaga en ålderssuppskrivning. Problemet är att möjligheten till medicinsk åldersbedömning inte har funnits. Nu finns ytterligare ett bevismedel, vilket gör att den delen kommer att bli rättssäkrare än tidigare.

Sveriges arbete för mänskliga rättigheter

Anf. 98 FARADJ KOLIEV (S):

Fru talman! Min fråga går till utrikesministern.

Sveriges utrikespolitiska engagemang bygger på respekt för internationella regler och normer. Vi sätter människors frihet högt på dagordningen, och vi vill givetvis få med oss andra länder i detta. Samtidigt vet vi att mänskliga rättigheter ifrågasätts och kränks i många länder. Traditionella påverkansstrategier genom militära och ekonomiska medel har visat sig vara ineffektiva och mycket kostsamma.

UD är bland de få i världen som producerar rapporter om mänskliga rättigheter i andra länder. En del länder använder liknande rapporter för att ranka andra länder utifrån deras respekt för mänskliga rättigheter, vilket har visat sig vara ett effektivt instrument i kombination med andra påverkansstrategier.

Hur kan vi arbeta för att få andra länder att respektera grundläggande mänskliga rättigheter? Vilka andra instrument kan tänkas användas för att uppnå utrikespolitiska mål?

Anf. 99 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Fru talman! Regeringen är aktiv inom ramen för Europeiska unionen och i FN för att lyfta upp frågor om mänskliga rättigheter. Genomgående i våra bilaterala relationer är detta det samtalsämne vi alltid tar upp.

Jag var i går vid rådet för mänskliga rättigheter i Genève och diskuterade dessa frågor. Vi lyfte upp sexuell och reproduktiv hälsa, civilsamhällets utrymme samt begränsningar i press- och yttrandefrihet.

Vi presenterade en MR-skrivelse till riksdagen i december förra året. Där försökte vi att ge överblick och plattformen utifrån vilken vi ska agera när det gäller försvaret av mänskliga rättigheter. Nu kommer vi också i vår att presentera landspecifika MR-rapporter. Det kommer att bli mer än ett hundratal sådana rapporter, och vi är i full färd med att sammanställa dessa. De kommer också att ta upp frågor om demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer.

Anf. 100 FARADJ KOLIEV (S):

Fru talman! Tack, utrikesministern, för ett bra svar!

Det är bra och viktigt att regeringen jobbar på flera fronter. Ibland kan det vara svårt för små och demokratiska nationer som Sverige att påverka större länder med ekonomiska sanktioner. Samtidigt ska man inte underskatta Sveriges status som humanitär stormakt och vår legitimitet i MR-frågorna.

Hur använder Sverige i dag sin legitimitet i MR-frågorna för att också påverka andra länder?

Anf. 101 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Fru talman! Vi märker att man gärna lyssnar på Sverige därför att Sverige inte är en gammal kolonialmakt. Sverige hotar inte någon militärt. Man upplever att vi har en lång demokratisk tradition och ett försvar för mänskliga rättigheter som är välkända runt om i världen. Sverige har en stark röst, och vi försöker förstås att alltid i våra bilaterala kontakter framföra den agendan i frågor som rör allt från diskriminerande lagstiftning till våld mot kvinnor. Vi ska fortsätta det arbetet.

Åtgärder för ökad produktion av biodrivmedel

Anf. 102 JOHAN HULTBERG (M):

Fru talman! De svenska utsläppen av växthusgaser ökar. Det visar den senaste statistiken från Statistiska centralbyrån. Detta är naturligtvis såväl allvarligt som oroande, men det är också ett rejält underbetyg för regeringens klimatpolitik.

Regeringen har höga ambitioner på klimatområdet, men den har uppenbarligen en bristande förmåga att föra en kostnadseffektiv och resultatutriktad politik. Därför stiger nu utsläppen.

Nu har den parlamentariska Miljömålsberedningen föreslagit långsiktiga och ambitiösa mål för den svenska klimatpolitiken. För att vi ska klara målen behövs en långsiktig politik som bland annat påskyndar omställningen av fordonsflottan. Miljöministern har sagt att hon vill se över möjligheterna att göra information om drivmedlens miljöpåverkan obligatorisk. Det kan vara bra. Men det är viktigare att föreslå åtgärder som ökar användningen och produktionen av biodrivmedel.

Kommer ett sådant förslag, eller är det bara förslag om obligatorisk märkning av drivmedel som är på gång?

Anf. 103 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP):

Fru talman! Tack för frågan, Johan Hultberg!

Det är en otroligt viktig och god förutsättning för det svenska klimatarbetet att det finns ett brett stöd baserat i Miljömålsberedningens gedigna arbete. Med bas i detta tittar vi nu över en rad styrmedel som behövs. Man var också överens i kommittén om att det behövs nya styrmedel.

Att det ska vara bättre information om vilket bränsle som finns i pumpen är en del, men det ska också finnas bättre och långsiktiga förutsättningar för dem som vill investera och sälja bra drivmedel. Vi kommer att lägga fram ett sådant förslag, och det bereds nu i Regeringskansliet.

Det oroar mig att när det gäller en del andra förslag som också behövs för att vi verkligen ska komma framåt, som även Miljömålsberedningen har aviserat, säger oppositionen nej, nej och åter nej, exempelvis till kraftfulla styrmedel för att minska utsläppen av klimatgaser.

Anf. 104 JOHAN HULTBERG (M):

Fru talman! För mig är det uppenbart att de skarpa förslagen lyser med sin frånvaro i kammaren. Det är mycket tal från regeringen, men de konkreta resultaten uteblir.

Transportsektorn står för en tredjedel av de svenska utsläppen. Då är det helt fundamentalt viktigt att vi snabbt skapar förutsättningar för omställningen.

Regeringen har tyvärr gjort det dyrare att köpa supermiljöbilar och att tanka förnybart. Det håller inte. Det behövs långsiktiga villkor för biodrivmedlen. Svaret har år efter år varit att förslagen kommer, men de finns fortfarande inte med på regeringens propositionslista. När kommer skarpa förslag?

Anf. 105 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP):

Fru talman! Det första steget i att införa de förslag som Miljömålsberedningen tog fram är att gå fram med den klimatlag som vi är överens om. Det sätter ramverket. Men för att fylla detta med innehåll behövs också en mer offensiv klimatpolitik, och där måste transporterna vara i fokus.

Jag garanterar att det kommer förslag. Vi behöver inte bara ett eller två förslag utan en lång rad förslag som påverkar hela transportsektorn – och allra mest i städerna, där omställningsmöjligheten är som störst.

Regeringens dialog med näringslivet och banksektorn

Anf. 106 ERIK EZELIUS (S):

Fru talman! Min fråga går till finansminister Magdalena Andersson. Regeringen har utmanat mäktiga ekonomiska intressen genom förslagen på bankskatt, nya 3:12-regler etcetera. Efter tidigare borgerliga regeringars 140 miljarder i skattesänkningar är nu dessa intressen på krigsstigen i fråga om både skatteförändringar och stopp för vinster i välfärd.

Vilka förhoppningar har finansministern om en mer seriös dialog med de ansvars-kännande krafterna inom näringslivet och banksektorn om skatteförändringar?

Anf. 107 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Det är viktigt att vi kan föra en dialog på en rimlig nivå. Senast i går när jag var i Falkenberg hörde jag att någon från näringslivet hade sagt att regeringen ägnar sig åt planekonomi. Det är ett av de konstigare uttalanden från en näringslivsrepresentant som jag har hört på länge.

Det är viktigt att vi kan diskutera dessa frågor, för svenska folket ser stora problem med att pengar som vi tar in i skatt för att alla barn ska få en riktigt bra skola i stället går ned i fickorna på riskkapitalister, som gör stora vinster som de inte ens betalar skatt för i Sverige utan skickar iväg till skatteparadis.

Det är inte ett okej sätt att bedriva verksamhet i Sverige. Det vill vi förändra, och vi har svenska folket med oss. Därför är det viktigt att vi kan föra en debatt på en rimlig nivå i dessa frågor också med det svenska näringslivet.

Anf. 108 ERIK EZELIUS (S):

Fru talman! Jag tackar finansministern för svaret.

Jag har en uppföljande fråga. Kan det nya förslaget om höjd avgift till resolutionsreserven och fortsatt beredning av finanssektorns underbeskattning leda till ett ökat samförstånd i denna fråga?

Anf. 109 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Tanken med en bankskatt är att minska den skattefördel som bankerna har i dag som innebär att de inte behöver betala moms. Samtidigt som bankerna har en skattefördel i dagens system gör de otroligt stora vinster. Förra året var det 80 miljarder efter skatt. Här finns alltså möjlighet för bankerna att bidra mer till det gemensamma.

Därför ska vi se över om vi kan vidareutveckla förslaget som finns så att det verkligen blir en skatt. Men det är också viktigt att bankerna bidrar till den finansiella stabiliteten – därav förslaget om resolutionsavgiften.

Den svenska ordningen för utnämning av domare

Anf. 110 MARIA ABRAHAMSSON (M):

Fru talman! Min fråga går till justitieministern.

Polens högsta domstol har slagit larm om att landets regering är på väg att politisera tillsättningen av domare. Den polska regeringen vill ändra i det oberoende juridiska råd som hittills utsett domare. Politiker ska i stället få vetorätt.

Senast jag mötte statsrådet Johansson i kammaren debatterade vi domstolarnas oberoende. Min fråga i dag gäller den svenska ordningen för domartillsättningar.

Genom inrättandet av Domarnämnden, som kan sägas motsvara Polens juridiska råd, har regeringen fått mindre att säga till om. Men man har fortfarande sista ordet och kan enkelt besluta i strid med nämndens förslag. Om till exempel statsministern vill utse en politisk vapendragare till hovrättspresident eller justitieråd är det fullt möjligt, precis som vi nu ser i Polen.

Mot denna bakgrund undrar jag om justitieministern är beredd att minska risken för politisering av domarutnämningar i Sverige.

Anf. 111 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag tycker att nuvarande ordning är tillfredsställande. Den tillkom för några år sedan i en bred grundlagsuppgörelse mellan alla riksdagens partier utom Sverigedemokraterna.

Vi har ett stort antal utnämningsärenden per år, och det är ytterst sällan regeringen ändrar i Domarnämndens förslag. Har vi någon gång gjort det har det handlat om att fylla en lucka som inte har fyllts på grund av att det har varit svårt att rekrytera.

Det bästa sättet att upprätthålla grundläggande demokratiska principer i ett land är att skapa blocköverskridande uppgörelser för varje steg man ska ta med grundlagarna och att aldrig göra det till en partipolitisk stridsfråga. Det är här Polen har gjort fel och vi har gjort rätt.

Frågestund

Anf. 112 MARIA ABRAHAMSSON (M):

Fru talman! Jag är fullt medveten om de breda uppgörelserna på grundlagsområdet, inte minst när det gäller förstärkningen av domstolsmakten i Sverige. Vi har en sådan överenskommelse, och jag högaktar den.

Men överenskommelsen kom till 2011, och det har gått ett antal år. I dag har vi en lite annorlunda värld nära inpå oss. Vi ser i både Polen och Ungern tendenser som är klart oroväckande, och vi har en möjlighet att föregripa att något liknande händer i Sverige. Därför kvarstår min fråga.

Anf. 113 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Både Polen och Ungern hade den typ av judicial council som ofta förs fram av inte minst Maria Abrahamsson. Men det hjälpte inte.

När mer auktoritära krafter får makten finns det en risk att de passar på att köra över tidigare regleringar. Därför är det viktigt att vi håller på detta att vara överens över blockgränsen när vi gör grundlagsförändringar.

Brås rapport om brottsutvecklingen i Sverige

Anf. 114 ELIN LUNDGREN (S):

Fru talman! Också min fråga går till minister Morgan Johansson.

För några dagar sedan kom Brottsförebyggande rådets rapport om brottsutvecklingen i Sverige, som också har nämnts tidigare under frågestunden. Några exempel på det som står i den är att andelen brottsutsatta har minskat, vilket givetvis är jättebra. Tyvärr har inte brott mot person minskat på samma sätt utan pendlat upp och ned. Det härleds till att en stor andel av dessa brott är hot och trakasserier, vilket har varierat mycket.

En annan minskning gäller andelen hushåll som har utsatts för stöld. Under 2015 utsattes knappt 10 procent för stöldbrott, och det är en minskning med 3 procentenheter på tio år.

Något som har ökat är dödligt skjutvapenvåld mot män medan dödligt våld i relationer har minskat.

Jag förstår att justitieministern följer detta, och jag undrar vilka tankar han har kring rapporten.

Anf. 115 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Mina tankar är just att det är en blandad bild, precis som Elin Lundgren säger.

Det positiva är att den totala utsattheten för brott minskar, liksom stöldbrotten och ungdomsbrottsligheten. Dödligt våld per capita minskar också trendmässigt om man ser det över 20 år. Det gäller särskilt dödligt våld riktat mot barn och kvinnor.

När det gäller det negativa sticker en sak ut, nämligen män som skjuter mot andra män. Nu är vi uppe på samma nivå som i slutet av 90-talet. Detta

kan vi aldrig acceptera, och därför måste vi mobilisera polisresurser i de områden där dessa skjutningar görs, lagföra de mest brottsaktiva individerna och skärpa straffen för vapenbrott så att vi får bort dessa brottsaktiva individer från gatorna så effektivt som möjligt.

Anf. 116 ELIN LUNDGREN (S):

Fru talman! Min följdfråga handlar just om vilka som begår brott. Vi vet sedan tidigare att gruppen män löper mycket större risk att hemfalla åt kriminalitet än vad gruppen kvinnor gör. Detta är ett allvarligt jämställdhetsproblem där män har dragit det kortaste strået.

Vad tror justitieministern att vi kan göra åt detta?

Anf. 117 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Det handlar om att både bekämpa brotten och brottens orsaker. Det gäller att dels mobilisera polisen, dels se till att det blir högre straff för denna typ av brott.

När det gäller gängkriminaliteten gäller det att ha attityden att staten alltid kommer att vara starkare än gängen. Vi kan aldrig acceptera att de organiserade ligorna får breda ut sig. Till syvende och sist handlar det om att förebygga bättre och att bryta nyrekryteringen till de kriminella gängen.

Regeringens skattepolitik och antalet specialistsjuksköterskor

Anf. 118 HELENA BOUVENG (M):

Fru talman! I går släppte Socialstyrelsen en rapport som visar att andelen läkare i Sverige har blivit högre. Det är väldigt glädjande.

I samma rapport konstaterar myndigheten att utvecklingen för specialistsjuksköterskor går åt motsatt håll om man jämför andelen legitimerade inom vården med befolkningen. Specialistsjuksköterskornas andel har minskat med hela 7 procent, vilket riskerar patientsäkerheten.

Rapporten visar att den främsta anledningen till den negativa utvecklingen är att den ekonomiska vinningen av att vidareutbilda sig har varit liten.

Min fråga till Magdalena Andersson är: Tror finansministern att det blir fler eller färre som väljer att specialistutbilda sig när man med regeringens skattepolitik med stor sannolikhet kommer att drabbas av att få betala statlig inkomstskatt?

Anf. 119 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Det återstår att se om vi kommer att få se en oerhört stor förändring av antalet ungdomar som söker till universitetet eller människor som söker till vidareutbildningar på grund av de skatteförändringar som regeringen har gjort. Hittills har vi inte sett något sådant, utan söktrycket till universitets- och högskoleutbildningar tycks vara fortsatt starkt.

Jag tror kanske inte att den statliga inkomstskatten är det främsta som ungdomar tänker på när de funderar på att utbilda sig till läkare eller inte.

Vad gäller specialistsjuksköterskor har regeringen nyligen öronmärkt 300 miljoner för att fler ska få möjlighet att bli specialistsjuksköterska.

Regeringen försöker stötta landstingen i det viktiga arbetet med att vidareutbilda specialistsjuksköterskor. Här är det naturligtvis viktigt att landstingen tar sitt ansvar som arbetsgivare så att det är en bra arbetsmiljö för alla som jobbar i vården, också för specialistsjuksköterskor.

Prot. 2016/17:77
2 mars

Frågestund

Anf. 120 HELENA BOUVENG (M):

Fru talman! Jag har absolut ingenting emot regeringens satsning på specialistutbildning, men samtidigt säger myndigheten att man tror att det kommer att ta minst fem sex år att vända spiralen. Då är det otroligt viktigt att befintliga specialistsjuksköterskor jobbar fler timmar.

Tror ministern verkligen att detta kommer att ske nu när de förutom de historiskt höga kommunalskatterna dessutom ska betala statlig inkomstskatt?

Anf. 121 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Jag har debatterat olika skattefrågor med Helena Bouveng många gånger under de senaste två och ett halvt åren, och varje gång har hon pekat på de katastrofala förändringar som kommer att ske i samhället på grund av regeringens skattepolitik.

Det vi kan konstatera efter två och ett halvt år är att vi har den högsta sysselsättningsgrad som Eurostat någonsin har uppmätt i EU, och att vi har den lägsta ungdomsarbetslösheten på 13 år. Vi ser att arbetslösheten generellt sjunker, och vi ser att även långtidsarbetslösheten sjunker.

Alla de förskräckliga saker som skulle hända har inte hänt hittills, Helena Bouveng.
(Applåder)

Anf. 122 TREDJE VICE TALMANNEN:

Med det vill jag tacka statsråden och ledamöterna för deltagandet i frågestunden.

§ 6 (forts. från § 4) Apoteks- och läkemedelsfrågor (forts. SoU6)

Apoteks- och
läkemedelsfrågor

Anf. 123 EMMA HENRIKSSON (KD) replik:

Fru talman! Det var en dryg timme sedan Jan Lindholm höll sitt anförande, så alla som lyssnar nu hörde kanske inte det som sas då. Men det var några saker jag reagerade på och som förvånar mig.

Tidigare har Miljöpartiet varit ett parti som står för människors frihet att välja och som ser tillgången i att det finns olika aktörer i många verksamheter. Men om man lyssnar på Jan Lindholm i dag har Miljöpartiet helt och hållet bytt fot i denna fråga.

Vi fick höra att apotek är ett område där andra inte ska göra sig besvär. Det är uppenbart att Miljöpartiet nu vill återförstatliga apoteken.

Min konkreta fråga till Miljöpartiet och Jan Lindholm är: Är detta Miljöpartiets nuvarande politik – att alla andra aktörer ska bort och staten återta alla apotek?

Vi är helt överens när det gäller att det ska finnas hög standard och god tillgänglighet och att det ska komma alla invånare i landet till del. Detta gäller både apotek och hälso- och sjukvården i stort.

När Jan Lindholm pratar om samma standard och vill tillbaka till den tid vi hade före apoteksreformen, menar han då att alla ska ha samma låga standard, lika dålig tillgänglighet, lika korta öppettider och lika långt till apoteken? Är det så vi ska förstå Miljöpartiets nuvarande politik?

Vi kristdemokrater är stolta över att vi har genomfört en reform som kraftigt har ökat tillgängligheten och gjort det mycket lättare för många fler att komma till ett apotek när de behöver sina mediciner, med bibehållen kvalitet och med ökad kundnöjdhet. Är detta något som Miljöpartiet är emot?

Anf. 124 JAN LINDHOLM (MP) replik:

Fru talman! Inte med ett enda ord har jag antytt att Miljöpartiet skulle vilja tillbaka till tiden före omregleringen av apoteken.

Att man kritiserar en reform eller ett system som finns nu betyder inte att man vill tillbaka till läget innan. Ni kritiserar själva genom alla era motioner, Emma Henriksson, och ni har ända sedan omregleringen vidtagit ett antal åtgärder för att reglera och lösa de problem som ni upptäckte att omregleringen innebar.

Jag var väldigt tydlig i mitt anförande. Jag talade om att jag har uppfattat att vi tidigare har varit överens här i kammaren om det arbete som har pågått ända sedan omregleringen för att försöka hantera och lösa alla de problem som uppstod då. Detta har vi varit överens om – det är min uppfattning – och jag tror att vi egentligen är det fortfarande.

Jag har inte på något som helst sätt antytt att vi ska tillbaka till tiden före omregleringen. Däremot ser jag alla problem som vi har och som vi måste göra något åt, och jag redovisade många av dem. Vi arbetar med detta.

Jag redovisade att det pågår utredningar och att det kommer förslag. Det kommer till och med förslag på detta område om en vecka, och regeringen kommer utifrån dessa att lägga fram propositioner och förslag om hur vi ska gå vidare med arbetet.

Det som är lite konstigt för mig är att ni inte verkar se problemen, fast ni skriver motioner om dem. När vi står här och debatterar är det precis som om de inte fanns. Vi har ju problem med apoteksverksamheten så som den är i dag. Vi har problem med tillgängligheten till läkemedel. Vi har problem med kompetensen på alla de apotek som vi har. Det finns mycket kvar att göra.

Anf. 125 EMMA HENRIKSSON (KD) replik:

Fru talman! Ja, det finns fortfarande utmaningar när det gäller tillgängligheten till läkemedel och att hålla nere kostnaderna för läkemedel, både för den enskilde och för oss som skattebetalare.

De flesta av problemen har dock inget att göra med vilka aktörer som driver de enskilda apoteken utan gäller andra delar – hur våra prismodeller ser ut, vilka krav vi ställer och var någonstans i läkemedelskedjan vi ställer dessa krav.

De förslag vi för fram handlar framför allt om begränsningarna för apotek när det gäller att få vara med i vårdkedjan tidigare på ett bättre sätt. Där skulle vi behöva öppna större möjligheter. Det handlar om distributörer av läkemedel och deras möjligheter.

Oavsett om det är det statliga Apoteket AB eller en annan aktör behöver alla apotek tillgång till läkemedel för att sedan kunna ge denna tillgång till patienten. Möjligheten att skicka tillbaka läkemedel som inte blir uthämtade och som är väldigt dyra gäller alla aktörer.

Frågan till Miljöpartiet kvarstår. Jan Lindholm uppfattade att han var tydlig, och de som är intresserade får väl läsa protokollet i efterhand. Jag hörde det dock tydligt sägas att Miljöpartiet menar att det inte lämpar sig att ha andra aktörer på detta område. Jag kan inte tolka det som något annat än att man vill tillbaka till hur det var innan.

Ska Sverige fortsätta att vara ett av tre länder i världen, med Nordkorea och Kuba som de enda andra länderna, som har ett apoteksmonopol? Det måste det betyda om man säger att detta inte lämpar sig för andra aktörer. Då vill man ha ett statligt monopol. Den tiden hoppas jag att ingen av oss vill tillbaka till, därför att det innebar att vi hade absolut sämst tillgänglighet till apotek – dåliga öppettider och långt till apotek för många konsumenter.

Anf. 126 JAN LINDHOLM (MP) replik:

Fru talman! Jag tycker att Emma Henriksson är skyldig mig en ursäkt. Den debattmetod som hon använder, att lägga ord i mun på folk, smutskasta, förtala, påstå saker och hitta på åsikter från sin debattmotståndare, är väl det dummaste man kan ägna sig åt? Man bör väl debattera det som man faktiskt har att säga varandra och inte bara komma med fantasier?

Jag har i mitt anförande mycket tydligt talat om vilka problem som finns. Många av dessa problem kräver ytterligare styrning från samhällets sida för att vi ska få kompetens på apoteken och för att vi ska klara av kostnadsutvecklingen, som Emma Henriksson nu tog upp. Det behövs faktiskt många åtgärder från samhället för att klara kostnadsutvecklingen. Därför behövs det fler regleringar för att detta ska fungera och för att vi ska få en bra marknad. För att vi ska få en väl fungerande kommersiell marknad krävs det ett starkt samhälle.

Därför är detta i grund och botten en verksamhet som inte lämpar sig för kommersiella aktörer. Men vi vill ha kommersiella aktörer här. Då måste vi se till att skapa förutsättningar för det. Det gjorde inte ni i en ganska ogenomtänkt omreglering, Emma Henriksson. Ni skapade inte förutsättningar för kommersiella aktörer. Det är beklagligt, och det tror jag att ni har förstätt. Ni har ägnat tiden sedan dess åt att försöka hantera detta problem, och vi fortsätter att hantera detta problem. Förmodligen kommer vi så småningom att lyckas skapa en ordning på apoteksmarknaden så att vi kan ha många aktörer.

Tyvär är utvecklingen fortfarande sådan att vi får färre och färre aktörer på apoteksmarknaden. Det ville varken ni eller vi ha när detta skedde. Förhoppningsvis kan vi komma dithän att nya aktörer kan komma in på marknaden, så att vi kan få en mångfald i stället för en ökad brist på mångfald.

Jag tror att vi har samma mål. Men jag tycker att det är mycket fult att påstå någonting som jag inte har sagt i debatten.

(Applåder)

Anf. 127 ANDERS W JONSSON (C):

Fru talman! Det är en mycket spännande debatt som vi har här i kammaren och som rör mycket viktiga frågor, nämligen apoteken och läkemedlen. Detta är en debatt som vi som har varit med ett tag har haft ett antal gånger sedan den beryktade omregleringen av apoteksmarknaden som skedde i slutet av 2008 och i början av 2009.

Historien är den att i början av 90-talet fanns det tre länder, fränsett Kuba och Nordkorea, som hade ett apoteksmonopol. Det var Island, Norge och Sverige. Island var först ut och omreglerade sin marknad i mitten av 90-talet. Det var oerhört framgångsrikt. Man fick fler apotek, ökad tillgänglighet och bättre service.

Norge följde efter vid millennieskiftet. Även där var det en mycket framgångsrik reform. Norrmännen var här i riksdagen och beskrev för oss att man måste gå länge på Karl Johans gate och fråga innan man hittar någon som vill ha det som det var förr. Det var norrmännens klara besked.

Till slut kunde vi också i Sverige genomföra denna reform 2008–2009. Detta beskrevs då från alla tre vänsterpartier som katastrofen. Det var en formidabel katastrof när det gällde läkemedelsförsörjningen i landet. Apotek på landsbygden skulle stängas ned. Ingenstans skulle det finnas apotek. Man gjorde till och med skyltar och ordnade demonstrationer utanför apoteken där det stod: Rör inte mitt apotek!

Fru talman! Då är det roligt att kunna se hur denna debatt har utvecklats, och framför allt att Socialdemokraterna i dag kan föra en seriös diskussion om hur vi kan utnyttja och vidareutveckla apoteksmarknaden. I dag ser vi nämligen att detta har varit en formidabel framgång även i Sverige, precis som i Norge och precis som på Island. Vi har gått från att ha varit det apoteksglesaste landet i Europa med 10 apotek per 100 000 personer till att bli ett betydligt apotekstätare land med uppåt 14 apotek per 100 000 personer. Öppettiderna har i snitt ökat med tio timmar per apotek. Det är en helt annan servicenivå.

Därför är det också glädjande att se att debatten nu kan handla om hur vi kan vidareutveckla apoteksservicen i Sverige.

Utskottsmajoriteten har ställt sig bakom de tre förslagen, nämligen att man ska titta vidare på 24-timmarsregeln, att man ska titta på hur man kan utveckla kontakten mellan apotek och sjukvård och att man dessutom ska se över hur man kan gå igenom returrätten för apotek.

Jag tycker att Socialdemokraterna och Anna-Lena Sörenson borde ta detta som ett stöd från kammaren, alltså att det här finns en tydlig politisk vilja att utveckla apoteksmarknaden, och inte rösta emot. Detta är en tydlig viljeinriktning som kan vara ett stöd i det fortsatta reformarbetet.

När man lyssnar på Miljöpartiet är det som att förflytta sig tillbaka till 2008–2009. Det talas om att utländskt kapital inte passar in och att det inte är bra att det finns en vilja att investera utländskt kapital och så vidare.

Det finns också andra delar i detta betänkande som jag tycker är viktiga att lyfta fram. Jag tänker då förstas på Naloxon. I Sverige har vi en överdödlighet bland dem som är fast i ett heroinberoende. En del av förklaringen till detta är att vårt land, till skillnad från de flesta andra länder, inte har haft en bred tillgång till Naloxon. Naloxon är ett motgift som gör att man kan rädda livet på de män och kvinnor som tar en överdos av heroin.

Centerpartiet väckte en motion om detta under förra årets allmänna motionstid. Vi trodde att detta skulle kunna lösas på annat sätt, beroende på att vi visste att det fanns ansökningar till Läkemedelsverket. Vi utgick från att Läkemedelsverket skulle bevilja dem. Därför blev besvikelsen ännu större när det i slutet av januari meddelades att Läkemedelsverket utifrån nuvarande lagstiftning inte kan göra det. Dessutom upptäckte vi att det fanns en besvärande passivitet från Socialdepartementets sida.

Därför är det glädjande att socialutskottet nu har kunnat enas i mycket tydliga skrivningar, där vi ställer krav på Socialdepartementet att se till att åtgärda detta illa kvickt. Det är inte acceptabelt att människor dör i detta land på grund av att vi inte har tillgång till detta motgift som kallas Naloxon.

I utskottets betänkande står det också mycket tydligt att vi inte kommer att acceptera att detta drar ut vecka efter vecka, månad efter månad, utan i maj 2017 vill vi ha en återredovisning från sjukvårdsministern om vad man har gjort. Vi får aldrig glömma att den heroinmissbrukare som dör denna vecka också är någons son eller någons dotter.

Detta är en oerhört viktig fråga för en mycket utsatt grupp. Därför känns det bra att den motion som Centerpartiet väckte faktiskt har resulterat i ett tydligt ställningstagande från utskottets sida där vi driver regeringen framför oss i en så viktig fråga.

Jag står självfallet bakom alla reservationer från Centerpartiet, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 1.
(Applåder)

Anf. 128 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Är apoteken vilka diversebutiker som helst? Den före detta Alliansen sålde ut Apoteket AB. Vi tycker att förändringarna var mycket ideologiskt motiverade och byggde på utgångspunkten att läkemedel är en detaljhandelsfråga mer än en del av hälso- och sjukvården.

När det gäller denna reform ser det lite olika ut i landet. Det har blivit fler apotek i storstäderna. Tittar man på hur det ser ut i glesbygden ser det inte lika bra ut. Jag återkommer till det.

Beträffande konkurrensen hade Centerpartiet den stora drömmen att det skulle finnas enormt många små apotek som skulle konkurrera med den stora jätten Apoteket AB. Så blev det inte. Marknaden funkar på ett sådant sätt att de stora jättarna käkar upp de små aktörerna. Så funkar oftast marknaden.

Nu står vi här med exempelvis Apotek Hjärtat AB med en länk in till Ica – jag ska inte förklara hur; det blir för långrandigt – och som har 25 procent av marknaden. Det är mer ett oligopol nu. De små apoteken försvinner tyvärr i snabb takt.

När det sedan gäller apotek är det ju så att den som bor i stan, som jag gör, har massor av apotek i närheten. Ibland saknas tyvärr medicinerna eftersom apoteken inte kan lagerhålla dem, men det tänker jag inte heller gå in på i denna diskussion. Bor du på landsbygden, alltså i ren glesbygd, får du dock använda din list för att hitta ett apoteksombud, och det finns en risk att antalet apoteksombud också kommer att minska. Jag talar då om ren glesbygd.

De nya apoteken har etablerats i storstad. Där har antalet apotek ökat med 356 stycken, vilket motsvarar 39 procent. Det är ingen dålig ökning. Inget apotek har etablerats i direkt glesbygd, men däremot finns det sex nya apotek i tätortsnära landsbygd – det är många olika delar av landet som här beskrivs. Enligt Statskontoret, som har tittat på det här, finns det en viss osäkerhet gällande vad som ska hända med de olika apoteken i glesbygd. Tittar man på antalet apoteksombud ser man att det nämligen har minskat med 23 procent sedan 1999. Det kan man fundera på.

Det är statliga Apoteket AB som i dag driver apoteksombuden i glesbygd. Läkemedelsverket har som ni alla vet för några år sedan lämnat ett förslag om att det även skulle finnas möjlighet för privata aktörer att gå in på marknaden för ombud. Intresset har dock varit ganska litet. Vi kan fundera på vad det beror på, men det handlar väl om att detta kostar pengar. Man får inte ut några vinster, och det här är ju en marknad.

Vi hoppas att Apoteket AB ändå kan driva apoteksombuden vidare på precis det sätt som man gör nu. Enligt bolagsstämman förlängdes också uppdraget till och med den 30 juni 2017. Vi anser att regeringen bör ge Apoteket AB i uppdrag att tillsammans med de andra statliga servicebolagen utveckla sin service på landsbygden i hela landet – och då talar jag om glesbygd.

Nu lämnar jag apoteken och ska tala om något annat, nämligen förskrivning av psykiatrisk medicin. Statistik visar att kvinnor förskrivs mer antidepressiva läkemedel och sömnmedel än män; det finns tydligt belagt i olika undersökningar. När antidepressiv medicin skrivs ut till unga anser vi att det måste vara mycket kort tid mellan förskrivningen av medicin och återbesöket, så att man följer upp. Det är oerhört viktigt.

När man förskriver antidepressiva läkemedel måste det också alltid kombineras med uppföljning. Så är det inte alltid. Det är jättebra att vi i dag har många olika mediciner mot olika psykiatriska tillstånd. Det är guld värt. Så var det inte för 20 år sedan, och då såg det mycket värre ut. Men uppföljning är absolut A och O.

Tittar man i statistiken – och det gör jag gärna – ser man att andelen unga i åldrarna 16–24 som hade sömnproblem och olika typer av ångestproblem enligt SCB låg på 7–8 procent på 1980-talet, och nu är siffran ungefär 20 procent. Det är en väsentlig ökning, och man kan se att förskrivningen av medicin mot ångest, oro och så vidare har ökat.

Någonting annat man kan se i dessa studier är att unga som får ångestdämpande läkemedel löper upp till tolv gånger större risk att hamna i missbruk jämfört med dem som inte har fått medicin förskrivna. Det är väldigt oroande. Det handlar om ett slags skörhet som måste följas upp.

Det är viktigt att professionen får styra över vilken medicinering och vård som är lämplig, men det är också viktigt att utreda om det finns någon annan bakgrund till att flickor och unga kvinnor oftare hänvisas till medicinering än pojkar och unga män. Mot bakgrund av detta bör regeringen initiera en utredning av läkemedelsförskrivningarna till unga, med ett genusanalytiskt uppdrag. Det tycker vi förstås att riksdagen ska ställa sig bakom och rösta för.

Jag går nu in på den tredje delen i mitt anförande, och den handlar om Naloxon. Regeringen har tillsatt en snabbutredning angående Naloxon, och det är vi väldigt glada för. Utskottet är enigt om detta, och det är bra.

Det finns ju hjärtstartare lite varstans i samhället, att använda om folk faller omkull, och det borde på samma sätt finnas även Naloxon ute i samhället. Det gör det inte.

Sverige kommer som sagt att vara nästan sist på den här bollen, men vi tror ändå att regeringen kommer att fixa detta och föra det i hamn. Vi kommer att följa upp det. Därmed vill jag också säga att den här regeringen har gjort betydligt mer för människor med beroende och följderna av det än vad den förra regeringen gjorde.

För tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 16, men jag står förstas bakom alla våra övriga reservationer. Jag yrkar avslag på övriga motioner.

Anf. 129 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Fru talman! Det gläder verkligen mitt centerpartistiska hjärta att Karin Rågsjö från Vänsterpartiet äntligen går utanför tullarna och tittar på hur det ser ut ute på det hon kallar landet, och att hon är engagerad i att se till att vi har bra apotekstjänster runt om.

Fru talman! Låt mig ta med Karin Rågsjö till Dalarna! I Dalarna har apoteksomregleringen inneburit att landsbygden har fått ett nytt apotek, i Insjön. Där har det aldrig tidigare i modern tid funnits ett apotek, men nu har man öppnat ett. Men i Lima har faktiskt ett apotek i glesbygden stängts, vilket är djupt olyckligt.

Varför har det då stängts? Jo, det beror på att Socialdemokraterna och Vänsterpartiet i Landstinget i Dalarna bestämde sig för att lägga ned hälsocentralen i just Lima. Den fick inte finnas kvar. I ett läge där den enda hälsocentralen i byn läggs ned är det klart att det blir svårt för det privata apoteksföretaget att fortsätta driva apoteket. Åker människor till det större samhället för att gå till doktorn där är det nämligen klart att de också väljer apoteket som ligger nästdörrens.

Fru talman! Min fråga till Karin Rågsjö är: Varför är man från Vänsterpartiets sida så fruktansvärt upprörd över att det privata, vinstdrivna apoteksföretaget lägger ned apoteket i Lima men inte på samma sätt upprörd över att Vänsterpartiet i majoritetsställning stänger hälsocentralen på samma ort – vilket indirekt gör det omöjligt att driva ett apotek där?

Anf. 130 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Anders! Du har väldiga fördomar om mig. Jag är urstockholmare, vilket verkligen hörs, men jag har rest runt ganska mycket sedan jag hamnade i riksdagen. Jag tycker att det ingår, faktiskt – det vore ju trist om jag bara satt på Kungsholmen och kollade på Karlbergskanalen. Det vore tråkigt, tycker jag.

Jag tänker inte svara på detaljfrågorna, men jag åker gärna till Dalarna och kollar läget på diverse orter med dig, Anders. Vad jag är bekymrad över är dock att det har blivit 356 nya apotek i städer, vilket är en ökning med 39 procent, medan antalet apoteksombud i glesbygd har minskat. Det tycker jag är ett problem. Som man säger: Hur ska vi lösa det tillsammans? Centerpartiet säger sig väl ändå vara glesbygdens företrädare, vad jag förstår. Då borde ju detta oroa ganska mycket, inte sant? Men jag ser inte det någonstans.

När det gäller de stora apoteken är det klart att jag precis som Centerpartiet – detta var ju lite grann er bebis tillsammans med KD – tycker att det hade varit jättebra om vi hade fått småapotek. Men nu har det ju inte blivit så, utan det är de stora apoteken som äter upp de små – som alltid på en marknad. Så funkar marknaden. Vi har det statliga Apoteket AB och exempelvis Apotek Hjärtat, som dominerar marknaden. Det blev inte de små apoteken som ni drömde om, utan det blev de stora jättarna i stället. Jag tycker att man kan fundera på hur det blev så.

Min talartid är snart slut, men jag önskar att man såg till att glesbygden har ombud på en rimlig nivå. Det är det vi har lämnat reservationer om på olika sätt. Självklart ska människor ha tillgång till apotek oavsett var man bor, nära och effektivt. Bor de i glesbygd har de det genom ombuden.

Anf. 131 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Fru talman! Jag fick inte riktigt svar på min fråga. Det är alltså *ett* apotek som har lagts ned i landsbygden i Dalarna, och det är apoteket i Lima. Det har lagts ned på grund av att Vänsterpartiet och Socialdemokraterna stängde hälsocentralen. Varför tycker man från Vänsterpartiets sida att det är helt okej att stänga en landstingsdriven hälsocentral medan man blir väldigt upprörd i ett läge där ett privat företag som en konsekvens av detta faktiskt måste lägga ned sitt apotek?

Tittar man runt om i Sverige ser man att alla län har fått betydligt fler apotek. Nio av tio kommungrupper har fått fler apotek. På landsbygden är det lika många apotek i dag – eller till och med något fler – än före omregleringen. Det är så bilden ser ut.

Den stora marknaden för apoteksombud var tidigare att man hade rätt att sälja hela det receptfria sortimentet. I dag är det inte bara apoteksombuden som har den möjligheten – alla bensinmackor och livsmedelsaffärer har det också. I det läget är det klart att det inte finns samma intresse för att vara apoteksombud.

Dessutom har vi fått en otroligt spännande utveckling tack vare omregleringen. I dag finns det möjlighet att beställa läkemedel och få dem hem-sända direkt till postlådan, vilket naturligtvis förändrar marknaden för apoteksombud helt och hållet. Varför ska jag gå till ett apoteksombud i grannbyn när jag kan få läkemedlet försänt direkt till min by?

Jag kan trösta Karin Rågsjö med att den här reformen har inneburit att även landsbygden i Sverige har fått en betydligt bättre service. Vi har fått längre öppettider. Vi har kunnat se till att de apotek som fanns tidigare fortfarande finns kvar. Vi har dessutom fått nya möjligheter att distribuera läkemedel.

Detta var en framgång, Karin Rågsjö! Men svara gärna på varför det är okej att lägga ned en hälsocentral medan man upprörs över att privata företag lägger ned apotek.

Anf. 132 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Jag ska vara helt ärlig: Jag har ingen koll på vad som händer i Lima. Jag vet inte om du skulle kunna svara på frågor från mig som rör orter runt om i Sverige, där du inte har varit eller där du inte har kontakter, Anders. Jag lovar dock att jag omedelbart ska ta kontakt med mina landstingskompisar angående det här och undersöka hur de tänkte. Det är självklart.

Jag tycker att det är väldigt signifikant att det har tillkommit 356 nya apotek. Det har skett en ökning av antalet apotek i större städer – specifikt i storstadsregionerna, där det har skett en ökning med 39 procent. Detta kanske är jättebra – vi kanske behöver massor med apotek här. Och det är väl jättebra att tillgängligheten är god och att apoteken är öppna på kvällar och helger – det är vansinnigt bra.

Om man hade gett statliga Apoteket AB i uppdrag att fixa detta hade de säkert också gjort det. Det var dock inte er mission, utan ni ville få ut det här på marknaden, för sådan är hela er grundfilosofi. Ni tycker att marknaden fixar den här typen av frågor – hälso- och sjukvård – bättre än det offentliga.

Jag måste säga att det är märkligt, Anders: Ett misslyckande för er borde vara att de stora jättarna har tagit över de små. Det måste väl ändå vara ett misslyckande – ni pratade ju om att det skulle finnas små apoteksverksamheter runt om. Så blev det inte, utan det blev i stället ett antal jätteaktörer som tog över – som vanligt, för så funkar marknaden. Det är inte deras fel, utan det beror på den politiska styrningen, där man inte har gör någon konsekvensanalys av de reformer man genomför.

Jag tror att väldigt många kunde räkna ut att det skulle bli så här, eftersom marknaden ser en möjlighet att tjäna så mycket pengar så möjligt. De är säkert superbra, men det blev inga små apotek, utan det blev stora apotek.

Anf. 133 EMMA HENRIKSSON (KD) replik:

Fru talman! Det lät nästan som att Karin Rågsjö i sitt anförande beklagade sig över att det har tillkommit så många apotek i Stockholmsområdet. Det är sant – det är framför allt i storstadsområden som antalet apotek har ökat. Men antalet har inte minskat i andra områden, och förbättringen har inte varit störst i Stockholm.

Skälet till att det är storstadsområdena som har fått den största förbättringen är att det var i dessa områden som det tidigare var sämst. När man hade fått sitt recept från läkaren och skulle gå till apoteket möttes man av en lång, lång kö. Det fanns så få apotek att dessa inte riktigt klarade av att serva det kundunderlag som de hade.

I dag är det Sörmland som har lägst andel apotek per 100 000 invånare – 11,6 stycken. Genomsnittet i Europa är 31 apotek per 100 000 invånare. Jämtland, som kanske inte är känt för att vara den mest tätbebyggda delen av vårt land, har högst andel i Sverige – 19,6. Till och med Jämtland ligger alltså en bra bit efter resten av Europa.

Men omregleringen har sett till att tillgängligheten har blivit bättre i alla landsting i vårt land. Det kan väl inte vara någonting att beklaga.

Karin Rågsjö nämnde att det är Apoteket AB som står för apoteksombud. Så är det, därför att de andra i praktiken är förhindrade att bedriva ombudsverksamhet. Läkemedelsverket har också föreslagit att man ska ta bort detta.

Min fråga till Karin Rågsjö är: Stöder Vänsterpartiet att fler ska få möjlighet att bedriva ombudsverksamhet?

Anf. 134 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Jag går till den sista frågan: Tror du på fullt allvar att det finns ett stort intresse hos exempelvis Apotek Hjärtat att driva apoteksombud när man inte kan tjäna pengar på det? En marknad funkar ju lite så. Statskontoret säger också i sina utredningar att de inte tror att det kommer att bli någon kö av privata aktörer som vill ge sig in på denna marknad. Det är lättare att ge sig in på marknaden i storstadsregionerna.

Jag håller med dig – det finns en fantastisk tillgång till apotek. Jag bor, som sagt, mitt i stan, på Kungsholmen. Jag tror att jag har fem apotek inom 200 meters radie. Snacka om tillgänglighet! Dessutom har alla samma öppettider.

Däremot har jag varit med om att springa runt och försöka att få tag i en ögonsalva på tre av de här apoteken, vilket tog precis 24 timmar. Tillgänglighet behöver alltså inte betyda att servicen är på topp, av olika anledningar.

Din andra fråga, Emma Henriksson, handlade om ombuden. Antalet ombud har gått ned. Jag tycker att det är ett problem när antalet apoteksombud minskar med 23 procent. Då måste man kunna göra analyser – vilket Anders W Jonsson från Centerpartiet var inne på – om vad det här handlar om. Sitter 89-åriga Olle och kollar på paddan och försöker att beställa, eller hur förhåller det sig? Vi kan inte riktigt se de svaren i dag.

Många pratar om landsbygden i dag, som en paroll. Om man ska tala om en service för hela landet ska man göra någonting på riktigt. Därför tycker vi att man ska försöka att göra en analys av de olika apoteksombuden, hur man ska utvidga detta och hur det ser ut i glesbygden. Man bör göra en ordentlig utredning.

Anf. 135 EMMA HENRIKSSON (KD) replik:

Fru talman! Det finns en hel del kunskap om vad det är som har gjort att antalet apoteksombud har minskat. Apoteksombudet fanns många gånger på bensinmacken, som har lagt ned. Det finns ingen kvar som kan bedriva apoteksombudsverksamheten. Det fanns i den lokala lilla livsmedelsbutiken, men den har också lagt ned.

Förklaringarna finns där. Det beror på att den verksamhet som fanns inte längre finns kvar, och då kan man inte längre vara ombud. Det är ingen som bara öppnar ombudsverksamhet, utan den sker i förening med annan verksamhet som finns.

Det viktiga för mig när jag behöver medicin är att jag har möjlighet att få tag i den. Tack vare att nya aktörer har kommit in finns det i dag helt nya sätt att få tag i mediciner. Detta är självklart inte lika enkelt tillgängligt för alla. Den som är 93 år och aldrig har använt en dator kan inte enkelt gå in och beställa mediciner. Men det finns också ganska många vitala 93-åringar som kan göra detta och som tack vare att det i dag finns möjlighet att på nätet beställa mediciner har fått en mycket bättre tillgänglighet.

Dessutom är det så att många fler apotek har öppnat. Det finns fler apotek, och tillgängligheten till apotek har ökat i alla landsting i hela landet. Framför allt har öppettiderna förbättrats – man behöver inte längre stå så länge i kö för att få sina mediciner.

Vi vet att det finns kunder som i dag kommer in och behöver en medicin men som inte får den, men så var det före avregleringen också. När man tittar på vad det är som gör att man inte får sin medicin ser man att det många gånger handlar om att den är slut hos leverantören. Då spelar det ju ingen roll hur många apotek man går runt till, eller om de är statliga eller privat drivna, utan det beror på att medicinen helt enkelt inte finns att uppbåda.

Frågan till Vänsterpartiet kvarstår: Är ni beredda att göra det möjligt – och att fortsätta att göra det möjligt – för fler att vara med och utveckla apoteksmarknaden?

Anf. 136 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Det är intressant att diskutera den här reformen. När man diskuterar tillgången till apotek låter det som om man diskuterar brödköer någon gång runt 1915 och hur det då såg ut på stan. Det är alltså en mytbildning att folk fick stå i dagar för att få ut sin Kåvepenin. Riktigt så är det inte.

Hade ni haft lite koll på läget – ni hade ändå Socialdepartementet – kanske ni hade testat att först ge Apoteket AB större befogenheter att hitta andra vägar, som längre öppettider. Ni kunde ha gjort en lista över vad de skulle göra. Nu gjorde ni inte det utan sålde ut det, och det kommer förstås aldrig tillbaka igen – det fattar ju vem som helst. Det är för dyrt, för det här handlar om marknadsandelar.

Samtidigt tycker jag att det ibland finns en oärlighet från den före detta Alliansen när man säger att det är en fantastisk tillgänglighet i hela Sverige. Riktigt så är det inte. Det finns otroligt många delundersökningar som visar att man får vänta på mediciner något längre. Det är typ 4 procent som får vänta längre i dag med 24-timmarsregeln än tidigare.

Nej, det blev inte de små familjedrivna mypsypapoteken, utan det blev de stora drakarna som tog över apoteken, precis som vi sa i debatten inför den så kallade reformen. Detta bemöter ni inte. Ni tycker att det är helt okej att det är en oligopolmarknad i Sverige nu med apoteken. I stället borde ni säga att det här inte blev bra. Tänk om vi kunde ha en sådan politisk debatt i stället för att säga att allting är nästan fantastiskt, till och med längst ute i glesbygden.

Anf. 137 BARBRO WESTERHOLM (L):

Fru talman! Först vill jag yrka bifall till reservation 1. Vi liberaler står bakom våra övriga reservationer men avstår för tids vinnande från att yrka på dem. Gårdagens votering förskräckte.

En utredning kommer nästa vecka som tar upp många av de frågor som vi behandlar här i dag. Det har då sagts från regeringssidan: Varför kunde ni inte vänta med att ta upp allt det här tills utredningen kommer?

Jag har suttit i riksdagen i totalt 20 år och vet att om man ska få fart på frågor måste man tjata och tjata och ta upp dem här i kammaren.

Om vi hela tiden påminner om dem, som vi gör i dag, kanske remissbehandlingen går kvickt, och sedan tar man hand om remissvaren kvickt och återkommer kvickt till riksdagen med proposition, för det är angeläget i alla de frågor som vi diskuterar i dag.

Samarbetet mellan vården och apoteken tas upp. Ja, apoteken är sjukvårdens frontlinje. Det är dit människor går i första hand för att få råd.

Därför är det så viktigt att de råd man får där är samordnade med de råd som ges av vården i övrigt. Här finns bra modeller, faktiskt redan från tiden före Apoteksbolagets tillkomst 1971. De privata apoteken samarbetar bra med vården, och det gjorde man också under apotekets tid. Det är erfarenheter att bygga vidare på.

Den nationella ordinationsdatabasen brådskar. Vi trodde 2005 att vi skulle få den när vi fick ett individbaserat receptregister. Det är nu tolv år sedan, och nu sker en utlokalisering av E-hälsomyndigheten. Blir det mer fördröjning här eller hålls tidsschemat, så att vi inom ett år får se den nationella ordinationsdatabasen för patienternas säkerhet och effektiv läkemedelsbehandling och för att komma undan problemen som vi har med generikautbyte och annat?

24-timmarsregeln ska också gälla tillverkarna. Med godkännande av ett läkemedel borde det också följa ett krav på att de har läkemedel i lager, så att man kan få ut dem till patienterna inom 24 timmar.

Sedan vill jag ta upp en hjärtefråga, nämligen säräkemedel för människor med sällsynta diagnoser. EU har satsat stora pengar för att det ska tas fram läkemedel för de sällsynta diagnoserna. Man har snabbat på godkännandeprocessen i den europeiska läkemedelskontrollen. Sedan har läkemedlen kommit ut till patienter i olika länder inom EU, men i Sverige är det inte säkert, eftersom Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket tittar på priset och man ute i landstingen säger: Nej, det är för dyrt att behandla en del av de här personerna med dessa sällsynta diagnoser. Det är medicinsk-etiskt väldigt stötande. Vi måste få fram en modell där dessa läkemedel kan finansieras på nationell nivå. Jag förstår att en enskild klinik har svårt att betala miljonbelopp för en behandling. Men vi borde ha en nationell pott. Vi borde också ha en bra och transparent priskontroll. Det har vi inte för några läkemedel i dag. I samband med att man söker om registrering borde det redovisas vilka kostnader man har haft för att ta fram läkemedlet i fråga.

Jag tror att jag hinner ta upp en fråga till, nämligen returrätten för läkemedel. Den kommer att revolutionera vardagen för många. Då vågar apoteken ta in läkemedel och ha i lager, inte minst de dyra säräkemedlen, därför att man vet att om de inte förskrivs kan man skicka tillbaka dem.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 8.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.56 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

NU9 Forskning och innovation på energiområdet för ekologisk hållbarhet, konkurrenskraft och försörjningstrygghet

Punkt 2 (Övergripande mål för forskning och innovation på energiområdet)

1. utskottet
2. res. 2 (M)

Votering:

158 för utskottet
70 för res. 2
69 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 20 MP, 21 C, 18 V

För res. 2: 70 M

Avstod: 39 SD, 15 L, 14 KD, 1 -

Frånvarande: 14 S, 14 M, 8 SD, 5 MP, 1 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 1 -

Punkt 4 (Forskning om förnybar energi)

1. utskottet
2. res. 7 (C)

Votering:

262 för utskottet
21 för res. 7
14 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 70 M, 39 SD, 20 MP, 18 V, 15 L, 1 -

För res. 7: 21 C

Avstod: 14 KD

Frånvarande: 14 S, 14 M, 8 SD, 5 MP, 1 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 1 -

Punkt 5 (Kärnenergiforskning)

1. utskottet
2. res. 9 (M, SD)

Votering:

187 för utskottet
110 för res. 9
52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 20 MP, 21 C, 18 V, 15 L, 14 KD

För res. 9: 70 M, 39 SD, 1 -

Frånvarande: 14 S, 14 M, 8 SD, 5 MP, 1 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU10 Funktionskrav på elmätare
Kammaren biföll utskottets förslag.

NU22 Granskning av meddelande om ren energi för alla i EU

Utskottets förslag till beslut med godkännande av

1. utskottets motivering
2. motiveringen i res. (SD)

Votering:

257 för utskottet

40 för res.

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut med godkännande av utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 70 M, 20 MP, 21 C, 18 V, 15 L, 14 KD

För res.: 39 SD, 1 -

Frånvarande: 14 S, 14 M, 8 SD, 5 MP, 1 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 1 -

CU8 Insolvens- och utsökningsrätt

Punkt 1 (Ändrade regler för handräckning av otillåtna bosättningar)

1. utskottet
2. res. 1 (S, MP, V)

Votering:

163 för utskottet

134 för res. 1

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 70 M, 39 SD, 2 MP, 21 C, 15 L, 14 KD, 1 -

För res. 1: 98 S, 18 MP, 18 V

Frånvarande: 14 S, 14 M, 8 SD, 5 MP, 1 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 1 -

Mattias Jonsson (S) och Agneta Börjesson (MP) anmälde att de avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 2 (Skuldsanering)

1. utskottet
2. res. 2 (KD, M, C, L)

Votering:

177 för utskottet

120 för res. 2

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 39 SD, 20 MP, 18 V, 1 -

För res. 2: 70 M, 21 C, 15 L, 14 KD

Frånvarande: 14 S, 14 M, 8 SD, 5 MP, 1 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 1 -

Punkt 3 (Budget- och skuldrådgivning)

1. utskottet
2. res. 3 (M)

Votering:

212 för utskottet

70 för res. 3

15 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 39 SD, 20 MP, 21 C, 18 V, 14 KD, 1 -

För res. 3: 70 M

Avstod: 15 L

Frånvarande: 14 S, 14 M, 8 SD, 5 MP, 1 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 1 -

Punkt 5 (Åtgärder mot överskuldsättning)

1. utskottet
2. res. 7 (SD)
3. res. 8 (V)
4. res. 9 (KD)

Förberedande votering 1:

17 för res. 8

14 för res. 9

266 avstod

52 frånvarande

Kammaren biträdde res. 8.

Förberedande votering 2:

40 för res. 7

18 för res. 8

239 avstod

52 frånvarande

Kammaren biträdde res. 7.

Huvudvotering:

154 för utskottet

40 för res. 7

103 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 20 MP, 21 C, 15 L

För res. 7: 39 SD, 1 -

Avstod: 1 S, 70 M, 18 V, 14 KD

Frånvarande: 14 S, 14 M, 8 SD, 5 MP, 1 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 1 -

Anna Vikström (S) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha

avstått från att rösta.

Övriga punkter
Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU13 En rymdstrategi för Europa
Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU8 Statens kreditförluster på studielån
Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 8 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

UU5 Politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030

Punkt 1 (Politikens huvuddrag och genomförande)

1. utskottet
2. res. 1 (M)
3. res. 2 (C)
4. res. 3 (V)
5. res. 4 (KD)

Förberedande votering 1:

18 för res. 3
14 för res. 4
264 avstod
53 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Förberedande votering 2:

21 för res. 2
18 för res. 3
258 avstod
52 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 3:

71 för res. 1
21 för res. 2
205 avstod
52 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

174 för utskottet
71 för res. 1
52 avstod
52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 39 SD, 20 MP, 15 L, 1 -

För res. 1: 70 M, 1 V

Avstod: 21 C, 17 V, 14 KD

Frånvarande: 14 S, 14 M, 8 SD, 5 MP, 1 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 1 -

Amineh Kakabaveh (V) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Punkt 10 (Kvinnors roll i konfliktförebyggande och fredssamtal)

1. utskottet

2. res. 18 (L)

Votering:

282 för utskottet

15 för res. 18

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 70 M, 39 SD, 20 MP, 21 C, 18 V, 14 KD, 1 -

För res. 18: 15 L

Frånvarande: 14 S, 14 M, 8 SD, 5 MP, 1 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU6 Apoteks- och läkemedelsfrågor*Punkt 1* (En utvecklad apoteksomreglering)

1. utskottet

2. res. 1 (KD, M, C, L)

Votering:

177 för utskottet

120 för res. 1

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 39 SD, 20 MP, 18 V, 1 -

För res. 1: 70 M, 21 C, 15 L, 14 KD

Frånvarande: 14 S, 14 M, 8 SD, 5 MP, 1 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 1 -

Punkt 3 (Ökat samarbete mellan vården och apoteken)

1. utskottet

2. res. 2 (S, MP, V)

Votering:

161 för utskottet

136 för res. 2

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 70 M, 39 SD, 1 MP, 21 C, 15 L, 14 KD, 1 -

För res. 2: 99 S, 19 MP, 18 V

Frånvarande: 14 S, 14 M, 8 SD, 5 MP, 1 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 1 -

Punkt 23 (Förskrivning av läkemedel per telefon)

1. utskottet

2. res. 15 (SD)

Votering:

256 för utskottet

41 för res. 15

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 99 S, 70 M, 20 MP, 21 C, 17 V, 15 L, 14 KD
För res. 15: 39 SD, 1 V, 1 -
Frånvarande: 14 S, 14 M, 8 SD, 5 MP, 1 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 1 -

Punkt 26 (Läkemedel till unga)

1. utskottet
2. res. 16 (V)
Votering:
279 för utskottet
18 för res. 16
52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 70 M, 39 SD, 20 MP, 21 C, 15 L, 14 KD, 1 -
För res. 16: 18 V
Frånvarande: 14 S, 14 M, 8 SD, 5 MP, 1 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

*Riksrevisionens
rapport om säkra och
effektiva läkemedel*

§ 9 Riksrevisionens rapport om säkra och effektiva läkemedel

Socialutskottets betänkande 2016/17:SoU12

Riksrevisionens rapport om säkra och effektiva läkemedel (skr.
2016/17:39)
föredrogs.

Anf. 138 CHRISTINA ÖSTBERG (SD):

Herr talman! Dagens debatt ska handla om Riksrevisionens rapport om säkra och effektiva läkemedel. Riksrevisionen har granskat hur staten hanterar läkemedelsindustrins inflytande över statlig läkemedelskontroll och kunskapsstyrning. Syftet med granskningen har varit att undersöka om regeringen och myndigheterna agerar effektivt och med integritet och kunskap i den statliga läkemedelskontrollen och styrningen och därmed verkar för läkemedelspolitikens primära mål: att främja folkhälsan.

Rapporten visar på ett antal områden där man från Riksrevisionens sida anser att det finns utrymme för förbättring. Riksrevisionen anser att Läke-
medelsverket har prioriterat ned viss granskning av läkemedelssäkerhet, vilket är en brist. Man anser också att Läke-
medelsverket inte håller isär främjande och kontrollerande funktioner tillräckligt.

Vi har därför i vår följdmotion begärt ett tillkännagivande om att regeringen ska vidta åtgärder i enlighet med Riksrevisionens rekommendationer om att ge Läke-
medelsverket tydligare incitament för att inte prioritera ned renodlat säkerhetsorienterade uppgifter.

Läkemedelsförsäljningen på apotek i Sverige uppgick från december 2015 till november 2016 till drygt 36 miljarder kronor räknat i apotekens inköpspris. 36 miljarder är mer än de 31 miljarder som kostnaden för assistansersättningen uppgår till. Det är kort sagt mycket pengar på spel och många människors hälsa som kan riskeras.

Vi ser med oro på den värde- och målkonflikt som finns mellan Läke-
medelsverkets olika uppgifter och roller. Vi vill betona att vi inte misstror
enskilda tjänstemän på Läke-
medelsverket. Det vi menar är att det är pro-
blematiskt när man som myndighet har flera olika uppdrag som sinsemel-
lan skulle kunna stå i konflikt med varandra. Då är det viktigt att man från
regeringens sida är tydlig med prioriteringarna och ger tydliga signaler om
att läke-
medelssäkerheten inte ska få stå tillbaka för övriga uppdrag som
ges till myndigheten, som till exempel att främja innovationer och intro-
duktion av nya läkemedel på marknaden. Som vi ser det handlar det om
att aldrig riskera att kompromissa med patientsäkerheten eller folkhälsan.

Ett exempel där det gick snett med läke-
medelssäkerheten var narko-
lepsy-skandalen. Effekterna av den skandalen är ytterst allvarliga och har
för alltid förstört livet för många av de drabbade. Det får inte ske igen.

Därför handlar Riksrevisionens rekommendationer, som vi ser det, om
förtroendet för Läke-
medelsverket som myndighet och dess viktiga roll
som oberoende part med expertkunskap inom läkemedel.

Det är mot den bakgrunden som vi yrkar bifall till vår reservation 1 då
vi anser att det är olyckligt att regeringen i sin skrivelse helt avvisar samt-
liga av de rekommendationer som Riksrevisionen har gett i sin rapport.

Anf. 139 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr talman! Riksrevisionen har gjort en granskning av hur staten han-
terar läke-
medelsindustrins inflytande över statlig läke-
medelskontroll och
kunskapsstyrning. Precis som Riksrevisionen skriver är det tydligt att in-
tressen här står emot varandra.

Man vill gärna tro att den medicin man får utskrivna är undersökt av
en oberoende forskare där staten är garant. Läke-
medelsutvecklingen går
väldigt snabbt. Det kommer ut nya läkemedel på marknaden. Som konsu-
ment är det väldigt centralt att man har koll på läget.

Många konsumenter tar för givet att staten är garanten. Så är det inte
fullt ut. Det är uppenbart att staten har lämnat över ett alldeles för stort
ansvar till läke-
medelsindustrin. Det har bara hänt. Det måste vi ändra på.

Det handlar om integritet och en statlig verksamhet som vilar på evi-
dens och egenkontroll. Det ska vara hörnstenarna. Det är Läke-
medelsver-
ket som ska stå för granskningen av mediciner, effekterna och biverkning-
arna. Läke-
medel kan ibland förorsaka olika typer av tillstånd, bieffekter
och patientskador. Då måste staten garantera läke-
medlet till 100 procent.

Det handlar om att folkhälsa och näringslivets intressen krockar. Det
är här staten genom sina muskler ska kunna stå upp för folkhälsa, integritet
och egenkontroll. Så tycker inte vi att det riktigt har blivit.

Har vi en statlig läke-
medelskontroll som kompenserar för läke-
medels-
företagens enorma inflytande på området? Har vi en statlig läke-
medels-
kontroll som är fristående från läke-
medelsindustrin och har egen kapacitet
för att täcka kontroller av läke-
medel? Just det tittade Riksrevisionen på
och kom fram till, måste jag säga, ganska häpnadsväckande resultat. I det
här fallet är jag helt övertygad om att Riksrevisionen var rätt ute.

Enligt Riksrevisionen har Läke-
medelsverket en stor, alltför stor, tilltro
till läke-
medelsföretagens underlag, vilket har gjort att myndigheten valt
att prioritera ned den egna verksamhet när det gäller säkerhetsorienterade
uppgifter som annars skulle ligga på myndigheten. Då blir det lite märk-
ligt, kan jag tycka.

I princip testar läkemedelsföretagen sina egna produkter. På grund av detta har företagen ett osedvanligt stort inflytande över hur kunskap om läkemedel tas fram och vad som kommuniceras med omvärlden, vilken bild som ges av produkten. Det är ju ingen vanlig produkt som saluförs. Det är inte schampo utan läkemedel. Myndigheten är beroende av information från industrin som har starka ekonomiska intressen.

Det mest anmärkningsvärda i rapporten är den koppling som finns mellan Läkemedelsverket och läkemedelsindustrin. Det visar sig att hälften av Läkemedelsverkets utredare har jobbat inom läkemedelsindustrin. Riksrevisionen har granskat detta och sett kopplingarna. Det kan man fundera på. Riksrevisionen gör i sin bedömning tydligt att myndigheterna hanterar risken när det gäller individuella jäv, intressekonflikter och så vidare. Men detta är någonting som vi vill hålla ögonen på.

Det visar sig att myndigheten inte granskar fullständiga säkerhetsrapporter under pågående klinisk prövning. Det tycker vi är bekymmersamt. Hur ska regeringen stärka den statliga läkemedelskontrollen så att inte minskad kontroll leder till ett haveri, som det har gjort och kan göra i framtiden? Det måste man ha stenkoll på.

Riksrevisionens olika förslag fick inte något fantastiskt tillmötesgående av regeringen. Vem ska hålla i taktspinnen för bedömningen av medicin till oss konsumenter – är det staten eller kapitalet, och i det här fallet läkemedelsföretagen? Vänstern vill ge myndigheten i uppdrag att samverka för en mer producentoberoende styrning. Huvudansvaret för kontroll av läkemedel som ska ut på marknaden ska ligga på staten.

Vi vill ha en läkemedelskontroll som är oberoende av läkemedelsindustrin, och Läkemedelsverket måste ha kapacitet för att täcka kontroller av läkemedel. Jag yrkar bifall till reservation 2 och avslag på den andra motionen.

Anf. 140 ANNA-LENA SÖRENSON (S):

Herr talman! Riksrevisionens rapport behandlar ett mycket angeläget ämne. Medborgaren måste kunna känna ett starkt förtroende för att läkemedelskontrollen fungerar väl och att myndigheten, det vill säga i det här fallet Läkemedelsverket, i sin bedömning har gjort noggranna och självständiga överväganden mellan risken och nyttan med ett läkemedel.

Riksrevisionen säger sig ha funnit brister hos Läkemedelsverket och regeringen i sin granskning; det handlar om felprioriteringar, sammanblandning av roller, dubbla styrningssignaler, icke-kompensation av skevheter i kunskapsunderlag och bristande integritet gentemot läkemedelsbolagen.

Herr talman! Granskningen har mynnat ut i ett antal rekommendationer till regeringen, Läkemedelsverket, SBU och Socialstyrelsen som går ut på att regeringen inte bör involvera Läkemedelsverket i sin innovationspolitik, att regeringen bör styra Läkemedelsverkets prioriteringar, att myndigheterna bör samverka för större oberoende och att SBU och Socialstyrelsen bör vidta åtgärder för att reducera skevheter i kunskapsunderlagen.

Herr talman! I sin skrivelse bemöter regeringen rekommendationerna med att Läkemedelsverket bör delta i innovationsarbetet eftersom läkemedel spelar en stor roll för att möta en framtid med stora hälsoutmaningar i form av en åldrande befolkning, hot om smittspridning, pandemier och antibiotikaresistens.

Vidare anser regeringen att styrning av myndigheterna ska bygga på tillit och att Läkemedelsverket självt har förutsättningar och förmåga att prioritera bland de uppdrag myndigheten har.

Regeringen anser liksom Riksrevisionen att patientsäkerhetsfrågorna är angelägna och menar att det inom ramen för läkemedelsstrategin finns utomordentliga möjligheter till uppdrag kring just säkerhetsfrågorna.

Vad gäller rekommendation om kunskapsstyrning som är producentoberoende påpekar regeringen att myndigheterna redan i dag samarbetar när det gäller jävsdeklarationer för sina externa experter och har genomarbetade formella strukturer för detta. Man har också börjat samarbeta med övriga nordiska länder för att bredda basen med de experter som man kan använda för arbetet.

Herr talman! När det gäller risken för skevhet i kunskapsunderlagen bedömer regeringen att myndigheterna är väl medvetna om riskerna och att man utvecklar sitt samarbete med anledning av detta. Regeringen menar vidare att förutsättningarna för samarbete förbättras ytterligare genom det inrättade statliga Rådet för styrning med kunskap.

Herr talman! Vi socialdemokrater vill gärna poängtera betydelsen av att vi medborgare kan känna förtroende för de myndigheter som ska bedöma och kontrollera läkemedel och att deras arbete följs upp. Vi känner oss dock nöjda och tillfredsställda med de svar regeringen gett i sin skrivelse och med de åtgärder man avser att vidta.

Jag vill yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.
(Applåder)

Anf. 141 JAN LINDHOLM (MP):

Herr talman! Varje gång jag står i talarstolen verkar Alliansens företrädare tävla om vem som kan hitta på de mest förfärliga åsikter som jag påstått ha haft, åsikter som inte har någon som helst koppling till det jag säger och som jag inte känns vid. Jag tycker inte att man behandlar varandra på det sättet i en demokrati. Jag hoppas att ni den här gången lyssnar och slutar att sitta och fantisera.

Herr talman! Sedan 2004, när jag på den tiden började i riksdagen som ersättare vid sjukdom, har jag skrivit motioner under de allmänna motions-tiderna vartenda år om frågor som berör brister och problem med osäkerheter och ineffektivitet inom läkemedelshanteringen.

Samtliga motioner har naturligtvis avslagits av den regeringssida som har styrt, för det är på det sättet det går till här i riksdagen. Om mitt moti-onerande har bidragit till att Riksrevisionen har genomfört den nu aktuella revisionen eller inte har jag självklart ingen som helst aning om. Men, herr talman, det var tillfredsställande att läsa rapporten. Riksrevisionens rap-port innebär att alla de brister som jag genom alla år har påpekat i mina motioner nu har blivit erkända. Det tycker jag är ett stort steg på väg mot förbättringar.

Läkemedelsverkets intäkter kommer huvudsakligen från avgifter som läkemedelsbolagen betalar för myndighetens utredningar, som sedan ligger till grund för besluten om huruvida läkemedlen ska få säljas i Sverige eller inte. För att öka sina intäkter har Läkemedelsverket under många år

prioriterat att åta sig så många uppdrag som möjligt från Europeiska läkemedelsmyndigheten eftersom det är mer lönsamt att göra det än att lägga krut på säkerhetsarbetet.

I arbetet med att utvärdera läkemedlens säkerhet och effektivitet är myndigheten helt hänvisad till de kunskaper som kommer från industrin. Kliniska prövningar är så dyra att myndigheten inte själv kan utföra sådana i någon större omfattning. Om man till detta lägger att närmare hälften av cheferna och tjänstemännen på Läkemedelsverket efter en tid väljer att gå vidare till industrin och att en stor del av dem som anställs på myndigheten tidigare har haft anställningar inom läkemedelsindustrin är det självklart att risker för intressekonflikter finns.

Detta är ett stort problem eftersom experterna på området är få. De individer som en gång i tiden genomförde ett utvecklingsarbete och tog fram en produkt i form av ett nytt läkemedel kan därför mycket väl i praktiken vara samma personer som de som innehar rollen som granskare av det egna arbetet långt senare på någon av läkemedelsmyndigheterna runt om i världen.

Riksrevisionen pekar även på forskning som visar att studier som görs av industrin själv visar på betydligt förmånligare resultat än studier som genomförs av oberoende forskare. Eftersom Läkemedelsverket är beroende av publicerade studier är det även ett stort problem att företagen, enligt revisionens uppgifter, selektivt väljer vad de publicerar. Rapporter som visar det man vill visa blir publicerade, medan rapporter som visar på oönskade biverkningar inte blir publicerade i samma utsträckning. Det har också hänt ett antal gånger att företag har fällts i domstol för denna typ av förvanskning av information.

Även om Läkemedelsverket försöker att bedöma graden av selektiv publicering innebär det att myndigheten lider av ett stort kunskapsunderläge i förhållande till industrin.

Jag kan inte heller låta bli att påminna kammaren om att den egna kunskapsgrund som Läkemedelsverket skulle kunna bygga upp om man utvecklade ett system för biverkningsrapportering som fungerar verkligen lyser med sin frånvaro. Enligt den uppgift vi har fått rapporterar nämligen en genomsnittlig svensk läkare in en enda noterad biverkning vart 20:e år under sitt yrkesliv.

På den tid den ideella kanalen för biverkningsrapporteringar, som hade namnet Kilen, fanns kunde man dessutom konstatera att de biverkningar som läkarna rapporterade in i huvudsak var redan kända biverkningar, medan den allmänhet som kontaktade Kilen förutom dessa redan kända biverkningar rapporterade om många då inte kända biverkningar.

Den problembild som Riksrevisionen beskriver i sin rapport stämmer väl överens med den bild som jag själv har skaffat mig genom många och långa kontakter på läkemedelsområdet. Därför är jag inte heller särskild överraskad, herr talman, av de slutsatser som dras i rapporten. Man konstaterar att myndigheten har prioriterat ned granskning av läkemedelssäkerheten och att myndigheten har svårt att hålla isär sina uppgifter, både som främjande och kontrollerande organ. Man anser att även regeringen är otydlig i sin styrning.

Den i mitt tycke kanske starkast belagda kritiken är att man konstaterar att inte bara Läkemedelsverket utan även SBU och Socialstyrelsen trots insikten om de generella brister som förekommer i publicerade studier och annat underlagsmaterial som används för bedömning av risker och fördelar med nya mediciner inte lyckas kompensera för kunskapsunderskottet på ett tillfredsställande sätt.

Riksrevisionen konstaterar även att de system för finansiering som råder kan leda till felprioriteringar samt att den täta relation som finns mellan industri och myndighet, inte minst på grund av det omfattande personalflödet mellan parterna, är ett integritetsproblem. I rapporten behandlas även risker för jäv.

Herr talman! Det är ganska naturligt att den granskande myndigheten utifrån alla dessa iakttagelser även lämnar ett antal förslag på åtgärder som bör vidtas. Personligen skulle jag kunna fylla på listan med ytterligare några lämpliga åtgärder för att gå från en osäker och ineffektiv hantering av bedömningen av nya läkemedel till en säker och effektiv.

Regeringen gör dock i huvudsak en helt annan bedömning än Riksrevisionen och hänvisar till att det inom den nationella läkemedelsstrategin för 2017 finns möjligheter till åtgärder för att förbättra till exempel patientsäkerhetsfrågorna. Man hänvisar vidare till beredningsarbeten som pågår inom Regeringskansliet när det gäller förordningen av avgifter för den statliga kontrollen av läkemedel.

För min egen del, herr talman, känns det som en stor framgång och ett stort framsteg att alla de brister som revisionen pekar på nu har kommit fram i dagsljuset och fått en helt annan auktoritet och tack vare detta ses på ett nytt sätt.

Jag sätter nu min tillit till att den feministiska regering som vi har ska göra verkstad av all den kunskap som rapporten har kommit fram med inom ramen för de arbeten som pågår och att vi kommer att få se tydliga resultat av detta.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 142 BARBRO WESTERHOLM (L):

Herr talman! När jag anmälde fyra minuters talartid trodde jag att jag skulle tala bara för Liberalerna. Men nu är Alliansens företrädare här, så jag kanske drar över med någon minut.

Den 22 september redovisade Riksrevisionen för oss i socialutskottet den genomgång och revision som de hade gjort. Då frågade jag: Tar man hänsyn till att Läkemedelsverket, läkemedelskontrollen i Sverige, är en integrerad del av EU:s läkemedelskontroll? Svaret blev: Nej, det kan vi inte göra. Vi kan bara revidera det vi gör i Sverige.

Då haltar hela revisionen eftersom det mesta av godkännandearbetet görs genom den europeiska läkemedelskontrollen, med många svenska experter men också experter från hela EU. Detsamma gäller godkännande av genomförande av en klinisk prövning; det går ofta genom den europeiska läkemedelskontrollen.

Där finns en stor öppenhet när det gäller tillgången till information. Den europeiska läkemedelskontrollen är oerhört noga med att kontrollera

jäv in i minsta detalj. Man får nästan känslan av att det finns en berörings-
skräck mellan industri och läkemedelskontroll. Detta gör att revisionen
skevar.

Man utgår från att läkemedelsindustrin har ett informationsövertag. Jag
skulle vilja säga att den europeiska läkemedelskontrollen och Läkemedels-
verket har ett brett kunskapsövertag. Industrin kan sina läkemedel medan
de som arbetar i läkemedelskontrollen har en bred och djup bild av läke-
medlen inom de olika områdena. Kunskapsövertaget diskuteras över hu-
vud taget inte.

Man tar upp innovationsfrågan. Jag tog i den förra debatten upp den
europeiska läkemedelskontrollen och EU:s satsning på sär-läkemedel. Det
är jätteviktigt att man förmedlar sin kunskap om de läkemedel som står till
buds för patienterna med sällsynta diagnoser. Det är ett oerhört viktigt in-
formationsarbete. För mig är problemet att vi i Sverige sedan inte godkän-
ner en del av de här läkemedlen för att de är för dyra. Prissättningen är en
sak som vi måste djupdyka i.

När det gäller biverkningarna ska EU:s medlemsländer sedan 2012
rapportera in läkemedelsbiverkningar till den europeiska läkemedelskon-
trollen. Där finns en särskild kommitté som går igenom alla de här biverk-
ningarna. Tack vare att rapporterna kommer från alla medlemsländerna
hittar man tidigare nya biverkningar eller upptäcker att läkemedlen föror-
sakar mer omfattande biverkningar än vad man hade räknat med tidigare.
Fyra dagar i månaden sitter EU:s bästa experter på läkemedelsbiverk-
ningar i London och värderar det här.

Sedan kan vi säga att landstingen här i Sverige borde bli bättre på att
stimulera den här rapporteringen. Det är någonting som vi ska ta upp i
hälso- och sjukvårdssammanhang vid ett annat tillfälle.

Jan Lindholm tog upp det här med rapportering från allmänheten. Ja,
Kilen gjorde ett bra jobb med att samla in rapporter från allmänheten, och
det ingår nu att läkare, tandläkare, farmaceuter och allmänhet bör rappor-
tera in läkemedelsbiverkningar. Det är olika bilder man får av denna rap-
portering. Från sjukvården får man sådant som går att identifiera fysiskt
men också psykiskt. Från allmänheten kommer också information om hur
användarna mår av läkemedlet, alltså lite mer allmän information. Det är
bra med de här kompletterande bilderna.

När det gäller avgiftsfinansieringen är det väl kanske så att många som
har arbetat inom det här området och vet skälen till att vi har avgifter inte
finns kvar där nu. I början av 70-talet såg vi att många ansökningar från
industrin var inkompleta. Det tog mycket tid från läkemedelskontrollen.
Vad gjorde man åt det? Jo, man gav ut anvisningar om vad de här ansök-
ningarna borde innehålla, men man sa också att det är rimligt att industrin
får betala för den tid som tjänstemännen lägger ned på att värdera ansök-
ningarna.

Det här ledde till att det kom in bättre och mer kompletta ansökningar.
Pengarna förvaltas på ett sådant sätt att de inte påverkar tjänstemännen
som är involverade i läkemedelskontrollen.

Det sista jag vill ta upp är producentobunden läkemedelsinformation.
Det här har Läkemedelsverket, läkemedelskontrollen, jobbat med sedan
60-talet. Man har på olika sätt gått ut med information till forskrivarna som
en motvikt till reklamen. Man har också kontroll på reklamen för att den
inte ska vara överdriven eller missvisande.

Det som hände nu i samband med omregleringen av apoteken var att Apoteksbolaget hade ansvar för *Läkemedelsboken*. Det ansvaret ligger nu på Läkemedelsverket. Det går alltså från Läkemedelsverket ut rik och bred information som är producentobunden.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

I detta anförande instämde Jenny Petersson (M).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 mars.)

§ 10 Statlig förvaltning och statistikfrågor

Finansutskottets betänkande 2016/17:FiU25
Statlig förvaltning och statistikfrågor
föredrogs.

Anf. 143 ANETTE ÅKESSON (M):

Herr talman! I detta betänkande behandlas olika motioner som berör den statliga myndighetsstrukturen, hur effektiviteten hos de statliga myndigheterna kan förbättras samt staten som arbetsgivare respektive ägare av fastigheter och mark.

De senaste åren har flera frågor varit uppe som ryms inom detta område. Som exempel kan nämnas frågan om var Skatteverket eller Arbetsförmedlingen ska ha sina kontor, möjligheten att effektivisera statlig verksamhet genom digitalisering och hur staten egentligen sköter sina fastigheter, inte minst efter granskningen av vad som har hänt på Statens fastighetsverk. Mot denna bakgrund, som alltså har potential till politiska konflikter, är betänkandet ändå relativt ospektakulärt.

Jag tänkte gå närmare in på den moderata motionen som rör studentbostäder i uppdraget för Akademiska Hus som jag härmed yrkar bifall till.

Bostadsbyggandet har äntligen kommit igång i Sverige. Det är nödvändigt med tanke på befolkningsutvecklingen, och det är verkligen hög tid för detta. Vi ska tacka Alliansen för de reformer som togs fram och genomfördes och som nu har börjat leverera resultat, även om naturligtvis både konjunkurläge och den starka efterfrågan i och med ökande befolkning spelar roll.

Samtidigt är det värt att notera att det fortfarande är allianspartier som lägger fram konkreta förslag till fortsatta reformer. Gällande studentbostäder vill vi moderater konkret att uppdraget till statliga Akademiska Hus kompletteras med volymmål för bostadsbyggande så att de har ännu bättre förutsättningar att öka bolagets byggande och ägande av studentbostäder.

Enligt Studentbostadsföretagen uppskattas bristen på studentbostäder till 19 000. Det är visserligen bara en liten del av det totalt bedömda behovet av nya bostäder. Enligt Boverket behövs ca 440 000 nya bostäder fram till år 2020. Men studentbostäder genom Akademiska Hus är en del som vi från nationellt håll har en direkt påverkan på. I övrigt är företag, kommuner och privatpersoner aktörer på bostadsmarknaden. Därför har vi moderater ett mål om att 20 000 studentbostäder ska byggas till år 2020. Det

Prot. 2016/17:77
2 mars

*Riksrevisionens
rapport om säkra och
effektiva läkemedel*

*Statlig förvaltning
och statistikfrågor*

är angeläget att studenter inte tvingas tacka nej till en utbildningsplats för att de saknar bostad.

De konkreta förslag som Moderaterna lägger fram är för det första att skynda på byggandet av studentbostäder genom ett särskilt förkortat förfarande för plan- och bygglovsprocesser med tidsgränser på max nio månader gällande den kommunala delen, och det ska vara kopplat till ekonomiska sanktioner.

Vi vill för det andra förenkla reglerna exempelvis gällande bullerregler. Det är angeläget att kunna nyttja attraktiv mark nära kollektivtrafik mer än vad som är möjligt i dag.

Vi vill för det tredje stärka högskolornas och universitetens roll när det gäller att öka antalet studentbostäder genom att hinder som kvarstår för att äga och bygga dem tas bort.

Vi vill för det fjärde att det ska göras en översyn av marktillgången nära universitet och högskolor för att kunna bygga fler bostäder.

Som tidigare har nämnts vill vi också att Akademiska Hus får ett tydligare bostadsuppdrag med ett volymmål för att kvantifiera och därmed öka hastigheten i deras byggande och ägande av studentbostäder.

Anf. 144 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! Den statliga arbetsgivarpolitiken måste kännetecknas av att statliga myndigheter är föredömliga arbetsgivare. Det innebär till exempel att statliga myndigheter har ett särskilt ansvar att motverka diskriminering i rekryteringsprocesserna. För att minimera risken för godtyckliga utestängningar av arbetssökande med utländsk bakgrund bör regeringen återkomma med förslag på hur obligatoriska kravprofiler vid offentliga anställningar bör utformas.

Regeringen bör också arbeta för att det blir obligatoriskt för statliga myndigheter att upprätta handlingsplaner för etnisk mångfald vid rekrytering.

Vänsterpartiet anser att positiv särbehandling på grund av etnicitet ska vara möjlig inom arbetslivet. Statliga arbetsgivare bör aktivt kunna söka upp nya medarbetare i underrepresenterade grupper för anställning genom att särskilt efterfråga personer med utländsk bakgrund. Exempelvis bör det vara obligatoriskt att man upprättar just en handlingsplan för detta.

I dagens debatt reduceras de som kommer till Sverige oftast till flyktingar. Deras kompetens och kunskap osynliggörs därmed. Samtidigt ställer en ökad internationalisering ökade krav på tvärkulturell kompetens inom arbetslivet. Den som talar ett ytterligare språk utöver majoritetsspråket har stora fördelar av det i sitt arbete, och det blir allt viktigare för företag och myndigheter att ha flerspråkiga anställda.

Som exempel har jag en kompis som arbetar på MSB, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, som talar persiska. Hennes kompetens stärker myndigheten i dess arbete med internationella insatser i Mellanöstern. Därför ska tvärkulturell kompetens liksom flerspråkighet räknas som meriter vid alla offentliga anställningar.

Undersökningar visar också att våra statliga myndigheter i allt större utsträckning anlitar bemanningsföretag både i myndigheternas stödfunktioner och vid myndighetsutövning. Det mest uppenbara problemet är att privaträttsliga organ därmed blir en del av myndighetens kärnverksamhet,

men vid sidan av det finns det ytterligare problem i att man anlitar bemanningsföretag för myndighetsutövning.

För det första skapar det en uppdelning mellan personalen. Inhyrda får en högre tröskel till delaktighet och inflytande på jobbet.

För det andra innebär det en stor kostnad för staten.

Det finns också fall där det inte har funnits krav på kollektivavtalsliknande villkor i statens upphandlingar.

Vi anser alltså att statens användning av bemanningsföretag bör avvecklas i förlängningen. Som ett första steg bör regeringen verka för att tydliggöra detta i statliga myndigheters arbetsgivarpolicy. Genom att staten går före agerar man som ett föredöme. Det kan i sin tur få spridning till andra parter på arbetsmarknaden.

Jag yrkar bifall till reservation 2.

Anf. 145 ADNAN DIBRANI (S):

Herr talman! Vi debatterar finansutskottets betänkande FiU25 *Statlig förvaltning och statistikfrågor*. Där behandlas olika motioner, bland annat om staten som arbetsgivare och statens fastigheter, vilket de båda tidigare talarna har tagit hand om.

Statlig förvaltning är en viktig fråga för oss socialdemokrater. Det är viktigt att staten tar ansvar för hela Sverige och att Sverige håller ihop. Då är statens lokala närvaro A och O. Människor, orter och hela bygder ska inte lämnas så att de känner sig övergivna.

Under lång tid har människor i vårt land upplevt urbaniseringens starka kraft. I samband med det har många verksamheter försvunnit från landsbygden och även från allt större orter, ibland till och med hela kommuner. Även boende i förorterna runt om i Sverige upplever att servicen försvinner i centrumbildningarna. Samhällelig service men också den kommersiella servicen i form av affärer och andra småbutiker försvinner.

Också själva upplevelsen av utarmning är viktig. En undersökning gjord av Statskontoret visar att medborgarna är nästan dubbelt så nöjda med servicen när man har Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och polisen i bygden. Att myndigheter finns i närheten av där man bor är viktigt för många medborgare, särskilt för dem som bor på landsbygden.

Den geografiska närheten är dock inte den viktigaste faktorn i kontakten med myndigheter. Att man får svar på frågor och att handläggningen går snabbt är viktigare – oavsett vilken typ av område man bor i.

Mellan 2006 och 2014 skedde det inte några större reformer vad gäller utlokalisering och omlokalisering av statliga verk. Den borgerliga regeringen struntade i hur myndigheterna omstrukturerade sin geografiska närvaro, och det gjordes inga försök att ta ett samlat grepp om den statliga förvaltningen. Anders Borg och Moderaterna var helt ointresserade av frågan, och från Centern hördes det egentligen ingenting.

Utifrån mitt engagemang i skatteutskottet vet jag att till exempel Tullverket avsåg att i princip överge hela norra Sverige, vilket bland annat stoppades genom tuffa interpellationer till Anders Borg.

När dagens centrala skatteverk skapades utifrån de tidigare regionala skattemyndigheterna var det tydligt i den dåvarande S-regeringens proposition att regionala hänsyn skulle tas i fråga om service och kontor. Det glömdes bort under borgerligt styre, och Skatteverket var plötsligt på gång med kontorsnedläggningar och utarmning av arbetsuppgifterna för vissa

mindre kontor. Den nuvarande regeringen fick stopp på detta, och i opposition strömmade bland andra borgerliga riksdagsledamöter in under farnorna för att rädda landsbygden.

När man tittar på myndigheternas placering i vårt land kan man se att det är stor skillnad på fördelningen. Drygt hälften av landets myndigheter finns i Stockholm. Det finns fyra, snart fem, i Göteborg. Det finns två i Malmö, två i Halmstad och noll i Varberg. Jag har försökt få en myndighet till Varberg, som är min kommun. Men ministern är inte särskilt på G just nu när det gäller den frågan.

Herr talman! Det finns flera vinster med att ha statlig närvaro i hela landet. Demokratin stärks med utökad statlig närvaro. Man kan se att medborgarna ute i landet är gladare över att myndigheterna finns på just deras ort än vad till exempel stockholmarna är. Jag tror att det handlar om att stockholmarna är så vana vid närvaro att de inte uppskattar den, eller de ser rättare sagt myndigheterna som en självklar del av staden. Det är inte många i Stockholm som går runt och är oroliga över att till exempel Försäkringskassan ska lämna staden helt.

Landets ekonomiska tillväxt gynnas också. Visst säger Statskontorets utredning att man inte kan se några direkta dynamiska effekter. Men jag kan lova att på platser ute i landet där myndigheten är en stor arbetsgivare är folket väldigt nöjda med att de har jobb, och de är inte särskilt oroliga över eventuell brist på dynamiska effekter.

För oss socialdemokrater är myndigheterna ett viktigt tillskott till den lokala arbetsmarknaden, inte minst genom att de erbjuder intressanta karriärvägar. Vi tror definitivt att de bidrar till att stärka regional och lokal dynamik.

Regeringen arbetar med frågorna på flera fronter. Vi har till exempel aviserat att E-hälsomyndigheten ska omlokaliseras från Stockholm till Kalmar. Dessutom kommer den nya jämställdhetsmyndigheten att placeras i Göteborg. Det är mycket glädjande.

Allt handlar dock inte bara om fysisk och geografisk närvaro. I den digitala värld som vi lever och verkar i är det viktigt att våra företag och medborgare kan ta del av myndigheternas information via deras hemsidor. Därför har regeringen höjt Sveriges digitala ambitioner så att över en halv miljon fler svenskar ska få tillgång till snabbt bredband inom fyra år.

Herr talman! Den svenska modellen bygger på en gemensam idé om det kloka i att hålla ihop. Alliansen svek landsbygden under åtta års regering. Nu har regeringen gjort en tydlig kursändring i svensk förvaltningspolitik där vi bygger vidare på gemenskapens och sammanhållningens idé.

Under decennier har utvecklingen och politiska beslut lett till att villkoren mellan stad och land blivit alltför olika. Vi socialdemokrater är givetvis inte helt utan skuld i detta. Men nu tar vi ut en ny kurs utifrån denna utmaning och ser till att förbättra förutsättningarna för att kunna leva och arbeta i hela vårt avlånga land.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 mars.)

§ 11 Medgivande för Riksbanken att ge kredit till Internationella valutafonden

Prot. 2016/17:77
2 mars

Finansutskottets betänkande 2016/17:FiU28
Medgivande för Riksbanken att ge kredit till Internationella valutafonden
(framst. 2016/17:RB3)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 15 mars.)

§ 12 Förlängning av Sveriges deltagande i IMF:s nya lånearrangemang (NAB)

Finansutskottets betänkande 2016/17:FiU29
Förlängning av Sveriges deltagande i IMF:s nya lånearrangemang (NAB)
(framst. 2016/17:RB4)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 15 mars.)

§ 13 Riksrevisionens rapport om Statens servicecenter

Finansutskottets betänkande 2016/17:FiU37
Riksrevisionens rapport om Statens servicecenter (skr. 2016/17:77)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 15 mars.)

§ 14 Integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet

*Integritetsskydd
vid signalspaning i
försvarsunderrättelse-
verksamhet*

Försvarsutskottets betänkande 2016/17:FöU5
Integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet
(skr. 2016/17:70)
föredrogs.

Anf. 146 ALLAN WIDMAN (L):

Herr talman! Det ärende som försvarsutskottet nu ska debattera i kammaren handlar om integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet.

Det är inte utan att mina tankar går tillbaka till åren 2006 och 2007 då den nuvarande lagstiftningen klubbades igenom här i riksdagen. Mot bakgrund av den omvärldssituation som nu råder kan man väl konstatera att det var tur att det beslutet togs och att vi fick påtagliga möjligheter att

också i etern följa det som utgör potentiella hot mot det svenska rikets säkerhet.

Vi kan konstatera att de övervakningsorgan som konstruerats för att se till att signalspaningen sker inom lagens ramar inte har riktat någon som helst erinran mot signalspaningsverksamheten, åtminstone för 2015. Man menar också att det inte har förekommit någonting som är otillbörligt.

Herr talman! Med det sagt vill jag gå över till ett så kallat tillkännagivande som utskottet har föreslagit gällande Nord Stream 2.

Under 2016 blev det som bekant uppenbart att det bolag som ska bygga två nya gasrör som ska gå från Sankt Petersburg ned till Greifswald i Tyskland avsåg att bedriva en del av denna byggverksamhet vid två svenska hamnar, nämligen Slite och Karlshamn.

Bägge dessa hamnar är strategiskt sett känsliga för Sverige. Slite är landets östligaste hamn och har under alla tider utgjort en potentiell infallsport för en motståndare. Karlshamn är känslig på det viset att det ligger i ett kluster av militär verksamhet, i närheten av vår enda kvarvarande örlogsbas och dessutom i närheten av F 17, där vi har både stridsflygplan och helikoptrar utlokaliserade.

Det stod klart tidigt i processen att regeringen ansåg sig sakna rättsliga möjligheter att stoppa en etablering i såväl Slite som Karlshamn. Man hänvisade till aktiebolagslagen, man hänvisade till kommunallagen och man hänvisade till sist också till regeringsformen och det kommunala självstyre som står inskrivet där.

Jag har inte någon annan uppfattning än regeringen i frågan. Jag bedömer också att de rättsliga möjligheterna att ingripa var mycket begränsade.

Tidigt under hösten uttalade försvarsministern och även utrikesministern att Sverige nu bör göra en översyn så att vi i framtiden får möjligheten att ingripa när vi känner att svenska säkerhetsintressen är hotade. Emellertid har denna tidigt aviserade utredning inte kommit till stånd ens den dag som i dag är.

Utskottet känner att det är angeläget att utredningen kommer till stånd och att vi får de lagliga verktyg som krävs för att ingripa i sådana här situationer.

Vi är dessutom oroliga för att det kan komma motsvarande förfrågningar, motsvarande intresse, från utländska bolag när det gäller andra anläggningar och annan infrastruktur i landet.

Vi anser därför att regeringen utöver att tillsätta en utredning och skaffa sig permanenta rättsliga redskap för att kunna ingripa också redovisar på vilket sätt man ska kunna agera innan en sådan permanent lagstiftning är på plats.

Detta ger utskottet regeringen till känna om voteringen, herr talman, avlöper som jag misstänker att den kommer att göra.

Anf. 147 MATTIAS OTTOSSON (S):

Herr talman! Kanske lite förvånande – nej, egentligen inte ett dugg förvånande – tänker jag beröra samma saker som Allan Widman: naturligtvis betänkandet vi har framför oss, *Integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet*, men också statens möjligheter att skydda totalförsvarsintressen. Det är kanske de frågor som berör oss mest.

När det här med integritetsskydd diskuterades, eller när det kom till skott, var det en ganska hård debatt. Många partier hade ganska svårt att hantera det.

I dagsläget är debatten helt annorlunda. Vi har ganska stor förståelse för varför det här är en viktig verksamhet. Det beror, tror jag, på att vår omvärld är ganska förändrad. Vi kanske var lite naiva eller fortfarande levde i någon hysteri efter kalla krigets slut och trodde att det alltid skulle vara så.

Jag tror att det är viktigt för att kunna förstå och förbereda sig för skeendena i omvärlden att vi kan bygga upp kunskap om det hela, i grund och botten naturligtvis för att värna demokratin och de mänskliga rättigheterna. Men även om jag tycker att det nu är ganska enkelt vill jag ändå uttrycka att det är viktigt att man värnar den enskildes integritet.

Så är det, men jag tycker att rapporten eller betänkandet som vi har på bordet i dag tydligt visar att vi uppfyller de regler och lagar som gäller för området och ser till att de följs. Det betyder att den kontrollmekanism som vi har byggt upp med Siun och Förvarsunderrättelsesdomstolen fungerar på ett bra sätt.

Herr talman! För att gå över till att beröra det här med statens möjlighet att skydda totalförvarsintressen, alltså det utskottsinitiativ som finns här, skulle jag vilja börja i den här andan: Bland det vackraste jag vet i svensk demokrati är den lokala självstyrelsen. Det är på något sätt att människor, kommunpolitiker, som är närmast de människor som berörs av olika frågor kan hantera de frågorna. Jag tror att det är oerhört viktigt. Jag brukar uttrycka det som att det är någonting i svensk demokrati som är unikt och som vi ska vara oerhört stolta över.

Å andra sidan måste det självklart vara staten som tar ansvar för utrikes- och säkerhetspolitik. Det är ganska orimligt att lägga kravet att hantera det på kommunpolitiker. Där har nog Allan Widman och jag exakt samma uppfattning.

Det är ganska tydligt, efter många år och olika regeringar som inte har sett det här problemet och inte agerat, att regeringen nu agerar. Det var ganska tydligt på Folk och försvar, när statsministern presenterade den nationella säkerhetsstrategin, att det här var ett viktigt område, där man skulle tillsätta en utredning för att se över regelverket och komma till skott med det hela. Det betyder att regeringen jobbar med detta. Sedan är det naturligtvis komplicerat i och med att frågan om hur vi ska hantera det säkerligen kommer att påverka svensk grundlag.

Men det blir, tycker jag, lite symbolpolitik när vi hanterat det på det här sättet, när vi ska göra ett tillkännagivande och tala om för regeringen att den ska göra någonting som den redan gör. Det blir lite symbolpolitik för mig. Å andra sidan ser jag problematiken i det hela och att man måste kunna komma åt det.

Med de orden, herr talman, yrkar jag bifall till reservation 7 och i övrigt bifall till förslaget i dess helhet.

Anf. 148 ANNICKA ENGBLOM (M):

Herr talman! Betänkande 5 är ju en återkommande historia i försvarsutskottet vad gäller innehållet. Regeringen beskriver eller redogör för riks-

dagen hur de olika instrumenten för att kontrollera signalunderrättelseverksamheten eller inhämtningsverksamheten på Försvarets radioanstalt fungerar.

Som föregående talare och utskottet konstaterar fungerar de här kontrollverksamheterna väl. Det är med både hängslen och livrem vi kombinerar underrättelseinhämtning med behovet av integritetsskydd i det här landet. Underrättelseinhämtning är ju per se intrång i någons integritet någonsans längs vägen, så det är en ständig avvägning.

Signalspaning kan vi ägna oss åt till mans om vi vill, på olika sätt. Men när det är en stat som bedriver den är det i en rättsstat desto viktigare att detta sköts på ett bra sätt och att det finns möjlighet för individen att efterhöra huruvida man har blivit föremål för inhämtning om man så misstänker. Det är också någonting som rapporteras i den här skrivelsen och även i betänkandet.

Ja, herr talman, behovet av underrättelseinhämtning har alltid varit stort. Underrättelserna är antingen dina egna eller andras, men det är bara dina egna som du till fullo kan lita på. Det är ingen hemlighet att underrättelseinhämtning är någonting som man samarbetar om med de nationer som man så att säga känner sig befryndad med. Men det är inte någon givande verksamhet på det sättet, utan det är klart att man måste ha någonting att byta med.

Vi har en av världens bästa underrättelsetjänster, skulle jag vilja påstå. Vi har väldigt högt anseende runt om i världen för vår kunskap och den inhämtning som vi bedriver. Nu är det framför allt Försvarets radioanstalt som vi hanterar i det här betänkandet.

Låt mig liksom Allan Widman göra en liten tillbakablick till för tio år sedan, när vi behandlade det här första gången, till oss som var med i den storm – bloggstorm och debattstorm – som då rasade och det som kom ut på andra sidan, det vill säga den överenskommelse som slöts 2009 och kompletterades 2013.

Många av oss – i synnerhet jag, som jobbat tio år på Försvarets radioanstalt med just dessa verksamheter och som också har jobbat för Säpo – hade erfarenhet av den integritetsvarsamhet som fanns hos myndigheten redan då och den själv censur som råder. For your knowledge only, det vill säga att jobbar du med en uppgift delar du inte med dig om den ens till din närmaste kollega. För uppgifter som är av sådan karaktär att de kan vara integritetskränkande hade man redan då ett instrument för att de skulle hanteras väl.

Jag led med mina före detta kollegor när jag såg hur de behandlades, herr talman, för signalspaningsdebatten handlade mycket om allt annat än just det som Försvarets radioanstalt sysslar med.

I grunden var det ju en teknikutveckling som ledde till att den inhämtning som tidigare skedde, det vill säga endast i etern, inte längre var till fyllest. Man behövde också inhämta information i fiber och annan tråd, det vill säga datatrafik, till stora delar.

För detta hade man vänt sig till den tidigare socialdemokratiska regeringen – det här var före regeringsskiftet 2006 – och talat om behovet av lagstiftning om det som tidigare varit praxis. Detta genomfördes inte då utan av alliansregeringen med början 2006.

Men när den debatten satte igång blev det en sammanblandning av vad FRA gör och inte gör. Det fanns intressenter som självklart hade ett intresse av att Försvarets radioanstalt inte skulle få denna möjlighet: olika pr-byråer vars finansiering inte var klar. Det handlade om olika upplagor och vem som låg etta i bloggdebatten. Det fanns även politiker som kanske inte hade full förståelse och respekt för vad detta innebar. Debatten blev oerhört hätsk på ett sätt som tog sig olika uttryck.

Bland annat fick debatten påverkan på våra nationella säkerhetsintressen. Flera av de myndigheter som tidigare haft möjlighet att inrikta FRA:s signalspaning förlorade den rätten; den begränsades till regeringen, Regeringskansliet och Försvarmakten.

Herr talman! Vi har sedan dess återställt en del av detta, framför allt möjligheten för Rikskriminalpolisen och Säpo att inrikta Försvarets radioanstalt. Men det var fyra år av blindhet vad gäller till exempel inhämtning av information om terroriströrelser. Detta tar tid att bygga upp, och därför har vi i en motion och i reservation 3, till vilken jag yrkar bifall, tillsammans med Liberalerna och Kristdemokraterna krävt att även Inspektionen för strategiska produkter får möjlighet att återigen inrikta Försvarmaktens signalspaning.

Vad är då det? Jo, det är den myndighet som hanterar vår försvarsexport. Vi är alla medvetna om att vi självklart vill ha koll på vart vår försvarsmateriel tar vägen. Vi vill också vara en del i kontrollen av krigsmateriel världen över. Experterna på Inspektionen för strategiska produkter bör i detta sammanhang ha möjlighet att utifrån sina specifika behov inrikta FRA så att landbedömningar och andra underrättelsebehov också vävs in i bilden när det gäller att bedöma om det är möjligt att exportera till de slutanvändare som är mottagare av vår försvarsexport.

En annan del av betänkandet som jag också skulle vilja säga några ord om, herr talman, är den som handlar om hemmaplan. Jag ber om ursäkt för att jag drar över tiden, men utöver det som Allan Widman tidigare har lyft fram krävs en liten utveckling om Nord Stream och det tillkännagivande som vi riktat till regeringen om att hasta på med lagstiftning om våra nationella säkerhetsintressen.

Det finns mycket att säga om Nord Stream 1. Det finns mycket att diskutera kring upplägget med Gazprom och Nord Stream och allt vad det innebär, framför allt så kallad hybridkrigföring och den del av detta som gäller Ryssland. Men Nord Stream 1 var aktuellt under den förra regeringen. Regeringen förhållade så mycket man kunde när det gällde miljöaspekter, men havsrätten är som den är. Havsrätten gäller även i dag i fråga om Nord Stream 2. Skillnaden jämfört med för ungefär tio år sedan är det betydligt försämrade säkerhetsläget.

När det gäller den diskussion som uppstod efter det att Nord Stream förra året anmälde intresse att hyra mark i Slite på Gotland och i Karlshamn i mitt hemlän Blekinge måste jag rikta en eloge till regeringen, som satte ned foten och sa att man avrådde de berörda kommunerna från att ingå hyresavtal med Nord Stream.

Tyvärr lyssnade inte kommunpolitikerna i Karlshamn på detta utan valde att gå vidare med avtalet, med allt vad det innebär. Regeringen har, genom uttalanden från försvarsministern, sagt att man i detta sammanhang tänker uppmana försvarsmakt, tull och polis att bidra till att inom sina ordinarie uppgifter upprätthålla något slags säkerhetszon. Jag har ställt en

fråga om detta och från både inrikesminister Ygeman och försvarsminister Hultqvist fått svaret att det ska ske inom ramen för ordinarie verksamhet. Fortsättning följer.

Slutligen: Utan spaning, ingen aning. Med hängslen och livrem får vi en väl fungerande verksamhet. Jag är stolt över den underrättelsein hämtning vi har här i landet. Jag vill rikta ett stort tack till personalen på Försvarets radioanstalt för det viktiga jobb de gör och även till övriga kontrollmekanismer för det jobb de gör. Jag yrkar bifall till reservation 3.

I detta anförande instämde Mikael Jansson (SD).

Anf. 149 ROGER RICHTOFF (SD):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 2.

Vi håller med om allt som sagts i alla kloka inlägg från bland annat Allan Widman och Annicka Engblom. Vi delar uppfattningen att FRA är jätteviktig och gör ett fantastiskt bra jobb, och jag tänker inte tala så mycket mer om detta; allt är ju sagt.

Däremot kan vi titta lite på detta med hängslen och livrem. Vi har, som ni känner till, försökt att få till stånd skyddsområden. Vi har motionerat om detta men utan större framgång. Jag tror dock att vi, förutom FRA-verksamheten, ska försäkra oss om att få tillbaka skyddsområden – kanske inte på samma sätt som förut men utökat på de viktiga ställena. Det ger befogenheter. Vi delar helt uppfattningen att man måste göra detta skyndsamt; det är bråttom med den här lagstiftningen.

Jag vill i stället, herr talman, tala lite om Siun. De bedriver ju någon form av inspektion: kontroll av hur lagar tillämpas. De har inget att klaga på när det gäller FRA, som jag kan se. Det är en viktig kontrollverksamhet som bedrivs där, och jag tycker att det är lite förvånande att ni säger nej till att låta oss vara med där. Ledamöter från alla andra partier ingår, men inte från Sverigedemokraterna. Vi har motionerat om att man ska utöka antalet ledamöter så att alla partier, oavsett storlek, i framtid och nutid ska ha en representant i Siun.

Det skulle vara intressant att få höra någon komma upp och berätta för oss varför ni inte tycker att vi skulle kunna vara representerade i Siun. Vi tror att det också är en demokratisk fråga. Varför stänger man ute ett parti från att ha en ledamot i Siun? Det ska vara begränsat till ett visst antal, säger man. Men det är ju bara att utöka antalet. Det ligger också i den reservation vi har. Men jag skulle gärna vilja att någon kom upp och förklarade varför ni har röstat nej till vårt deltagande i detta.

I detta anförande instämde Mikael Jansson och Cassandra Sundin (båda SD).

Anf. 150 ANDERS SCHRÖDER (MP):

Herr talman! Jag ska först säga lite om signalspaning i stort. Det är en verksamhet som vi gröna tidigare har påpekat potentiellt kan utgöra en utmaning eller ett hot mot den personliga integriteten. I sammanhanget ska dock sägas att det är en viktig del av det svenska underrättelsearbetet. Egna trovärdiga underrättelseuppgifter är avgörande för att ett land ska kunna bedriva en självständig utrikes- och säkerhetspolitik.

Miljöpartiet har alltid betonat vikten av att den personliga integriteten måste värnas och att signalspaning aldrig får missbrukas. Därför är det bra att regeringen lägger fram en skrivelse som denna, som visar hur man kan ta hänsyn till integriteten när signalspaning utförs.

I dag granskas FRA huvudsakligen av Siun. Personuppgiftsbehandlingen i FRA granskas av bland annat Datainspektionen, vars granskningar av FRA nyligen har granskats av Riksrevisionen. Även granskarna granskas alltså. Det är viktiga kontrollmekanismer för att säkerställa en rättssäker signalspaning och ska fortsätta utvärderas och finjusteras för att på bästa möjliga sätt ta hänsyn till den personliga integriteten.

Sedan ska jag nämna något om totalförsvarsdiskussionen. Under hösten har vi fått se flera exempel på att gröna hjärtefrågor som kommunalt självbestämmande, satsningen på vindkraft och möjligheten till viktiga arbetstillfällen har ställts mot den komplexa frågan om våra nationella säkerhetsintressen. Detta är på många sätt en fin balansgång mellan att å ena sidan få bedriva en framåtsyftande och hållbar politik för hela Sverige och å andra sidan värdera de nationella säkerhetsintressena på ett adekvat sätt.

Det är viktigt att staten ges möjlighet att skydda angelägna intressen för totalförsvaret, liksom samhällsviktig infrastruktur. Många ställer sig givetvis frågande när regeringen inte har de befogenheter som krävs för att kunna överpröva lokala beslut när nationella säkerhetsintressen dyker upp. Riksdagen har formulerat målen för Sveriges säkerhet som att värna befolkningens liv och hälsa, att värna samhällets funktionalitet och att värna vår förmåga att upprätthålla våra grundläggande värden som demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter.

Som regeringsbärande parti är det vår skyldighet att se till att denna säkerhet också säkerställs. Det är därför positivt att regeringen nu tittar på de här frågorna och ser över vad som skulle kunna göras och studerar de eventuella författningsändringar som det i så fall skulle kunna innebära.

Vi kan dock också konstatera att frågan är lika komplex som angelägen och att översynen kommer att kräva noggranna avvägningar mellan olika intressen för att inskränkningar i den kommunala självstyrelsen eller de grundläggande fri- och rättigheterna inte ska gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har gett upphov till dessa.

Just därför blir det lite märkligt att oppositionspartierna har väckt en följdmotion om att regeringen ska skynda igenom denna process i stället för att göra ett gediget och noggrant arbete. Det handlar om förändringar, potentiellt i grundlagen, som inte passar för opportunistiska, framskryddade beslut. Det borde också ligga i oppositionens intresse att detta görs på ett adekvat sätt.

Med detta yrkar jag bifall till reservation 7.

Anf. 151 STIG HENRIKSSON (V):

Herr talman! I det här betänkandet behandlas fler frågor än bara integritetsskyddet, bland annat ett av våra många förslag i en ganska bred freds- och säkerhetspolitisk motion.

Därför skulle jag vilja börja med att berömma Natos överbefälhavare och USA:s president. Det kanske inte tillhör vanligheterna. Det är dock ingen av de nu sittande jag då syftar på utan en man som vid lite olika tillfällen hade bägge dessa poster, nämligen Dwight D. Eisenhower. Det

finns säkert mycket att kritisera honom för, men det finns också en del positiva saker att säga.

Han motstod bland annat, till skillnad från sin efterträdare, påtryckningar från sitt parti om att sänka skatterna till förmån för att ha en budget i ordning och reda. Han var för en viss utbyggnad av socialförsäkringsprogram som Franklin D. Roosevelt hade initierat. Han jobbade ganska bra med integrationsfrågor. Till slut, när Vita huset uttalade sitt stöd för att det skulle till federala åtgärder för att garantera allmän rösträtt och de-segregering i sydstaterna, var det han som var president.

Utrikespolitiskt fullföljde Eisenhower löftet om vapenstillestånd med Nordkorea, vilket ledde till Koreakrigets slut. Han var åtminstone motvillig när Storbritanniens premiärminister Winston Churchill ville stödja den kupp i Iran som förde shahen till makten, apropå främmande inblandning i andra stater angelägenheter. Det är nog inte många som i dag kommer ihåg att CIA iscensatte den statskupp som kom att kallas Operation Ajax. Den folkvalde presidenten Mossadeq avsattes och likviderades. Men så hade han ju också begått ett fruktansvärt brott: Han hade nationaliserat Anglo-Iranian Oil Company och deras oljefält; därav Churchills naturligtvis berättigade och förståeliga vrede.

Nåväl, han gjorde en sak till, och nu börjar jag närma mig ämnet här. Bortsett från att han myntade det fina uttrycket ”det militärindustriella komplexet” som ett problem lanserade han också idén om ”open skies”, det vill säga ömsesidiga spaningsöverflygningar över varandras territorier – gemensam säkerhet, som vi alla var anhängare av för några decennier sedan men som nu har blivit något helt annat. Jag anser att regeringen tillsammans med grannländerna bör arbeta för ett utökat utrymme för spaningsflygningar i närområdet.

Vi vill alltså i Vänsterpartiet att president Dwight D. Eisenhowers avtal så att säga ska uppgraderas. Det skulle gynna allas säkerhet, särskilt i ljuset av alla dessa kränkningar av svenskt luftrum som förekommer. Jag såg att det förra året var hela 20 stycken: en rysk och 19 från Nato. Detta kan det vara bra att komma ihåg. Jag tycker att det är lika bra att ha open skies, så slipper vi kalla det kränkningar. Detta tycker jag att vi skulle ta till vara.

Nu, herr talman, tänkte jag gå över till huvudpunkten. Vi är inte fullt så nöjda med vare sig regeringens skrivelse eller betänkandet när det gäller integritetsskydd.

Jag anser att regeringen bör återkomma med förslag på åtgärder för att garantera att kontrollfunktionerna och informationen till riksdagen verkligen fungerar. Den så kallade FRA-lagen har gett FRA ganska stor rätt till långtgående avlyssning av internettrafik. Precis som Annicka Engblom var inne på kunde lagen godkännas av riksdagen först efter att flera kontrollmekanismer hade byggts upp för att lugna en oroad och kritisk allmänhet.

När det gäller kontrollen kan jag dock konstatera att regeringen i stort inte lämnar några anmärkningar på verksamheten i sin skrivelse. Inte heller utskottet, som regelbundet träffar FRA, har fått någon information om att det skulle finnas några problem med systemet. Integritetsskyddsrådet, som bygges upp som en garant här, har inte haft någon anmärkning mot tillämpningen av FRA-lagen på åtta år. Siun har för första gången under en period om åtta år anmält ett ärende till Datainspektionen.

Då är väl allt i sin ordning, kan man tänka. Men är det verkligen så? Man skulle kunna tro det om det inte i medierna hade framkommit allvarliga brister i hur FRA hanterar sina personuppgifter. Jag anser att FRA har misskött den hanteringen. Det har sagts att sådant material ska hållas separat för att, som Siun beskriver det, ”säkerställa att endast behörig personal tar del av och behandlar rapporten”. Så har inte varit fallet.

Vidare kan jag konstatera, som sagt, att integritetsskyddsrådet vid FRA under åtta år inte slagit larm utanför myndigheten en enda gång, trots att man vid andra granskningar vid upprepade tillfällen har hittat allvarliga brister. Exempelvis riktade Datainspektionen kritik mot hur FRA hantlade personuppgifter under 2015 och mot att myndigheten hade dålig koll på hur de anställda söker i känslig information.

Regeringens skrivelse ger sken av att systemet fungerar väl och att inga särskilda åtgärder behöver vidtas för att säkra den personliga integriteten. Men, som sagt, jag delar inte den uppfattningen. Att riksdagen bara via medierna får kännedom om dessa brister ser jag som ett stort problem. Jag anser att de brister som påtalats bör åtgärdas snarast. Därför yrkar jag bifall till reservation nr 1.

Anf. 152 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Herr talman! Låt mig börja med att yrka bifall till reservation 3, Signalspaning och massförstörelsevapen. Jag behöver inte argumentera för den. Det har andra talare gjort.

Jag vill i stället uppehålla mig vid en annan fråga. Den rör statens möjligheter att skydda totalförsvarsintressen. Där har utskottet bestämt sig för ett utskottsinitiativ. Utskottet föreslår att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om statens möjligheter att skydda totalförsvarsintressen och tillkännager detta för regeringen. Utskottets mening är att det är angeläget att frågan utan dröjsmål blir föremål för en bred och genomgripande utredning som syftar till att finna generella lösningar för de olika situationer där totalförsvarets intressen behöver särskilt skydd.

Vad kommer då den diskussionen från? Jo, den kommer från det som jag tror att de flesta i Sverige känner till, nämligen det som hände den 31 januari i år. Då tog Karlshamns kommunpolitiker ett beslut som gäller rikets säkerhet. Trots stark avrådan från regeringen och expertmyndigheterna Must, Säpo, FRA och Försvarsmakten beslutade kommunen att man för Nord Stream 2 ska få använda hamnen för uppläggning av gasrör under de cirka två år som man planerar att projektet ska pågå. Nord Stream 2 är till 100 procent ägt av Gazprom. Gazprom är ett helstatligt bolag och styrs helt och hållet från Kreml. Därför är det fråga om Kremls förlängda arm.

Det är orimligt att kommunen får möjlighet att ta ett så viktigt beslut. Som förut här har påpekats handlar det om det kommunala självstyret. Men detta var inte en ny fråga för regeringen, utan detta var någonting som kom upp tidigare. Regeringen hade möjlighet att skriva under ett brev tillsammans med andra länder för ett år sedan. Sedan var frågan uppe i början av hösten. Då hade det funnits gott om tid att tillsammans med allianspartier se till att få en lagstiftning på plats. Nu blev det inte så. Man hade presskonferens den 13 december. I sista stund tog man kontakt med lokalpolitikerna. Ändå blev det detta resultat.

Man lyssnade inte på detta. Man tyckte att det var viktigare kommunalt att få de 100 miljoner som var utlovade och arbetstillfällena. Därför är det

av yttersta vikt att den här lagstiftningen kommer på plats. Det är orimligt att det inte är Sveriges regering som kan fatta den här typen av beslut. Det är bakgrunden till dessa skrivningar.

Herr talman! Jag yrkar ännu en gång bifall till reservation 3.

Anf. 153 STIG HENRIKSSON (V) replik:

Herr talman! Detta är lite komplicerat. Jag håller helt med om behovet av en sådan här lagstiftning. Det är inte rimligt att staten inte kan, så att säga, behandla och ta beslut om viktiga säkerhetspolitiska intressen. Där- emot tycker jag att det är väldigt märkligt att ha Karlshamn som exempel.

Vad handlar exemplet Karlshamn om? Jo, det handlar om att ett neder- ländskt företag, Wasco, ska lasta och lossa rör i Karlshamns hamn. Jag har svårt att bli upphetsad av det, annat än möjligen av miljöskäl, men det är en helt annan diskussion.

Hur ser det ut i Karlshamn? Ja, man har 1 100 anlöp per år. Man räknar med att det är ungefär 700 båtar med någon form av ryska intressen. Vi ska tydligen stänga Karlshamns hamn – det är väl i så fall logiken.

Man vill göra detta trots att Försvarsmakten säger att de säkerhetspro- blem man målat upp är hanterbara. Vi borde ändå förbjuda det. Man vill göra detta trots att vår granne Finland definitivt inte hetsar upp sig på samma sätt. Det kunde vi få vittnesmål om av statsministern i Finland, centerpartisten, som väldigt lugnt sa: Ja, de lagrar redan rör i Kotka och i Hangö, så det blir väl lite fler rör där. Det sa han när Gotland sa nej. Mer upphetsad än så var han inte. Då pratar vi ändå om Hangö, som Sovjetun- ionen ockuperade efter vinterkriget. I Finland fick vi höra att detta inte är ett säkerhetspolitiskt problem. Det är ett kommersiellt företag.

Det är väldigt svårt att förstå poängen med den våldsamt uppskruvade tonen om det inte finns andra skäl, nämligen att hela tiden bädda för den Natoanslutning som Mikael Oscarsson och hans kollegor på den borger- liga kanten strävar efter.

Anf. 154 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Det är först glädjande att Stig Henriksson och jag har en common ground och att han tycker att det är orimligt att man på kommunal nivå ska fatta beslut som gäller rikets säkerhet. Det är en poäng där.

Men sedan blir det minuspoäng. Det är ett ganska tydligt exempel på det märkliga informationsflödet. Det stämmer att hamnchefen vitt och brett sa att det är 700 ryska fartyg. Det användes som argumentation, precis som ledamoten nu gör. Det var bra att ledamoten Stig Henriksson tog upp den här frågan, för det visade sig sedan att det inte var 700. Det var inte 70. Det var 7. Det var 7 ryska fartyg som anlöpte hamnen. Det är alltså lite fel i matematiken.

Frågan är: Ska vi överpröva det Försvarsmakten säger, det FRA säger, det Säpo säger och det försvarsministern säger, nämligen att det är dåligt för rikets säkerhet? Vad har Stig Henriksson för information som gör att han så lättvindigt säger att det här inte är någonting att lyssna på?

Anf. 155 STIG HENRIKSSON (V) replik:

Herr talman! Jag sa inte – det tror jag inte heller att hamnchefen sa – att det var 700 ryska fartyg. Det var 700 fartyg med ryskt intresse i en eller annan form – ägande, last eller något annat.

Jag tycker inte att man ska överpröva Försvarsmakten, men det är det Mikael Oscarsson vill göra. Försvarsmakten säger att de problem som har målats upp är hanterbara med de lösningar man har kommit fram till.

Sedan är det detta med konsekvens. Samma partier som försvarar en handelsoffensiv när det gäller Kina, Iran och Saudiarabien med motivationen att handel är så himla bra på sikt för demokratisk utveckling – och jag vet inte allt vad det är bra för – säger att det är precis tvärtom med handel med Ryssland. Jag får inte den logiken att gå ihop riktigt.

Samma partier som med emfas säger, när det gäller brunkolet, att vi inte ska lägga oss i Tysklands energipolitik – den ska de få sköta själva – säger nu att vi ska se till att Tyskland inte använder fossil gas som ett hjälpmedel i argumentationen.

Samma partier som oroar sig för att statliga Gazprom bygger denna rörledning blundar totalt för ett mycket värre säkerhetspolitisk problem i så fall, nämligen att lika statliga Rosatom bygger kärnkraftverk, nukleära anläggningar, i vårt grannland Finland, som vi dessutom, till skillnad från när det gäller gasen, har gemensamma ledningssystem med.

Hur kan det komma sig att termostatsamvetet slår till och av så regelbundet, Mikael Oscarsson?

Anf. 156 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag vet inte vad det är för termostat Stig Henriksson är ute efter. Men vi måste fortfarande hålla oss kvar vid frågan om fartygen, för det var faktiskt så att hamnchefen sedan bad om ursäkt: Förlåt, jag har missuppfattat!

Det som det var frågan om var att 392 fartyg eller något sådant hade ryska besättningsmän, och vi får ju inte blanda ihop ryska medborgare och företag i allmänhet i något slags allmänt stopp.

Nej, det vi pratar om här och det som Försvarsmakten lägger vikt vid är ett helägt ryskt statligt bolag som styrs från Kreml! Det är därför man säger att det inte är bra för Sverige att ha dem vare sig i Slite på Gotland eller i Karlshamn. Nu när man ändå kör över försvaret med det här lokala beslutet, bland annat med hänvisning till den felaktiga siffran som även Stig Henriksson för vidare, kommer det att kosta en massa i säkerhetsanordningar med kontraspionage.

Det här blir dåligt, och därmed kommer vi tillbaka till grundfrågan: Det är viktigt att regeringen får den här typen av lagstiftning på plats så att det i framtiden faktiskt är Sveriges rikets regering som fattar den här typen av beslut. Det ska inte kommunpolitiker behöva tänka på.

Anf. 157 DANIEL BÄCKSTRÖM (C):

Herr talman! Kära riksdagsledamöter! För en demokratisk rättsstat är det viktigt med ett väl fungerande integritetsskydd. Försvarsunderrättelseverksamheten är noga reglerad i lagar och förordningar, bland annat i syfte att värna enskildas personliga integritet.

För Centerpartiets del har vi aldrig varit emot att Sverige ska ha signalspanningskapacitet. I stället har vi arbetat hårt för att få till en så stark granskning och kontroll som möjligt, en rättssäker hantering av uppgifter och en begränsning av vad som får spanas på och när. Det är därför bra att

kontrollåtgärderna, alltså den domstolsprövning och kontroll och granskning av signalspaningsverksamheten som infördes i lagstiftningen, tycks fungera enligt vad vi kan läsa i skrivelsen från regeringen.

Med detta sagt är integritetsfrågor en aspekt som alltid måste vara i fokus och ständigt ses över. Det får inte råda några oklarheter. Det är därför bra att Siun har tagit upp det här till Datainspektionen om tolkningen av en bestämmelse i lagen om behandling av personuppgifter i FRA:s försvarsunderrättelse- och utvecklingsverksamhet samt att Datainspektionen har uppmärksammat regeringen på att det finns behov av att se över bestämmelsen.

Detta visar att kontrollsystemet tycks fungera som det ska, och Centerpartiet kommer att fortsätta följa hur regeringen arbetar vidare med denna översyn och förväntar oss att det blir en skyndsam hantering.

När det handlar om det tillkännagivande som föreslås från utskottet i betänkandet är det ett viktigt förslag om att regeringen ska ställa sig bakom att se över hur statens möjligheter att skydda totalförsvarsintressen ska se ut.

Det har det senaste året blivit allt tydligare att det finns författningsmässiga begränsningar vad gäller statens möjligheter att skydda angelägna intressen för totalförsvaret. Med välvilja kan man tolka detta som att vi länge varit så förskonade från militära hot att man kunnat bortse från denna aspekt i lagstiftningen. Med ett realistiskt perspektiv kan man dock konstatera att detta har varit på gränsen till naivt och kortsiktigt.

Vi lever i en tid av ökad oro, i en tid av säkerhetspolitiska utmaningar inte bara i delar av världen långt borta utan i vårt absoluta närområde. Ryssland har visat att det är berett till aggressiva handlingar för att skydda sina nationella intressen. Det kan vi läsa i olika säkerhetsstrategier, bland annat den från 2009, där det framkommer att det är ett nationellt säkerhetsintresse att skydda ryska medborgares liv och intressen utomlands och att detta är något som Kreml sagt sig vara berett att inleda krigshandlingar för. Detta måste vi ta på allvar.

Sverige har efter det senaste inriktningsbeslutet förstärkt den militära förmågan och närvaron på Gotland. Det är bra. Slite hamn är en strategiskt belägen hamn. Det är därför inte lämpligt att låta företag med tydlig koppling till den ryska regimen hyra Slite hamn eller för den delen andra centrala, strategiska hamnar i Sverige.

Ryssland har tidigare använt sina gasledningar som ett politiskt vapen. Det vore därför naivt att se Nord Stream som ett rent kommersiellt eller tekniskt projekt. Vi måste också se de säkerhetspolitiska dimensionerna och göra vad vi kan för att detta inte ska gå vidare. Jag förväntar mig också att regeringen ligger på inom EU-samarbetet.

Centerpartiet värnar både det kommunala självstyret och näringsfriheten. Om detta råder inga tvivel. Men vi får inte hamna i en situation där vårt lands totalförsvarsintressen hotas av den anledningen att staten har begränsats i sitt beslutsfattande kring dessa viktiga frågor. Samhällsviktig infrastruktur som är avgörande för angelägna intressen för totalförsvaret måste kunna skyddas.

Därför yrkar vi bifall till förslaget till beslut att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om statens möjligheter att skydda totalförsvarsintressen och att detta ges regeringen till känna.

Anf. 158 ANNICKA ENGBLOM (M):

Herr talman! När man talar om underrättelsetjänst kan det vara bra att underrätta om vilken reservation man ska yrka bifall till. Jag förtydligar härmed att jag yrkar bifall till reservation 3 i betänkandet och ställer mig bakom det tillkännagivande som riktas angående Nord Stream eller rättare sagt behovet av en lagstiftning vad gäller nationella säkerhetsintressen i avvägandet mellan det och det kommunala självstyret.

Låt mig bara som en liten avslutning ändå lägga mig vinn om att formulera att vad som är viktigt i det här tillkännagivandet. Det är just att saker och ting har ställts på sin spets på ett sätt som det inte tidigare har gjort. Jag har varit förvånad över det sätt på vilket regeringen tillsammans med organisationer samfällt har ifrågasatt. Den militära underrättelsetjänsten, Säkerhetspolisen, Försvarets radioanstalt och andra har avrått från att ingå det här avtalet, men ändå ser man det här som en rent politisk fråga.

Gazprom och Nord Stream är inte vilka företag som helst. Att släppa in dem på militärstrategiskt väldigt känsliga och utsatta områden i vårt land, specifikt Slite och Gotland liksom Blekinge med sin flygflottilj och huvudmarinbas, vore ju fullkomligt olyckligt. Det här är allt annat än bara en handelspolitisk fråga; det här är i högsta grad en fråga för våra nationella säkerhetsintressen, och därmed måste vi göra en sådan här översyn och lagprövning så att detta inte sker framöver.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 mars.)

§ 15 Militära frågor

Militära frågor

Försvarsutskottets betänkande 2016/17:FöU6
Militära frågor
föredrogs.

Anf. 159 ALLAN WIDMAN (L):

Herr talman! Det är väl snart två år sedan jag besökte vår militära helikopterverksamhet på Kallax utanför Luleå. Där fick jag berättat för mig att det faktum att stödet till det civila samhället inte längre är dimensionerande för vår försvarsmakt bland annat har lett till att helikopterförarna inte får ta hänsyn till det förhållandet att de varje sommar ska släcka skogsbränder i Norrlands inland. De kan inte ens planera sin semester efter detta. Det vore i sig att dimensionera sig för stödet till det civila samhället. Det som händer varje sommar när bränderna ändå ska släckas är att man får ringa in människor från deras pågående semestrar och hitta ad hoc-lösningar.

Jag nämner detta som ett exempel på hur mycket vi har rört oss från till exempel 90-talet, då Försvarsmakten och de samlade resurserna i samhället utnyttjades för krishantering och för stöd till det civila samhället. Då var det ett omfattande stöd som jag vill påstå, herr talman, bidrog till att öka förmågan i de militära förbanden. När skogsbränderna skulle släckas och när patienterna skulle hämtas i skärgården var det tvunget att helikopterarna fungerade varje dag. De fungerade så länge kraven ställdes. Men när stödet till det civila samhället utgick som en dimensionerande uppgift blev

det också snart problem med bland annat vårt helikoptervapen. Man skulle till och med kunna gå så långt som att säga att för fem eller sex år sedan hade vårt helikoptervapen en näradödenupplevelse som nu lyckligen är överstånden.

Herr talman! Därför är det viktigt att utskottet nu ger regeringen till känna att det behövs en översyn av Försvarsmaktens stöd till det civila samhället. Jag tror att även herr talmannen satt i den försvarsberedning som framförde detta förslag till regeringen för ett par år sedan. Det är bra om översynen nu kommer till stånd.

Det är mycket som ryms under den generella rubriken "Militära frågor". Här finns även fler tillkännagivanden. Ett gäller övnings- och skjutfälten. De ska miljöprövas i enlighet med miljöbalkens regler. Vi kan från utskottets sida konstatera att när Försvarsmakten nu avser att utöka sin verksamhet på olika områden kommer detta i konflikt med den långsamma hantering av miljötillstånden för våra övningsfält som har gällt under lång tid.

I dag är det inte mindre än 17 ärenden som ligger på regeringens bord för avgörande, och de kommer att ha betydelse för våra möjligheter att öva våra förband och därmed höja den operativa förmågan, som det står i det senaste inriktningsbeslutet. Det är viktigt att regeringen går igenom och betar av prövningstillstånden så att vi får de möjligheter som omvärldssituationen kräver härvidlag.

Sist men inte minst – försvarsmusik! Det finns en försvarsmusikkår i Blekinge som heter Marinens Musikkår. De har räddats av den nu sittande regeringen från nedläggning, men de upplever, förmodligen med viss rätta, att det finns ett konstant avvecklingshot över musikkåren. För att förbättra deras överlevnadsmöjligheter och för att värna det militärmusikkulturella arvet har utskottet nu bestämt sig för att ge regeringen till känna att musikkåren utöver att delta i det så kallade statsceremonielet, det vill säga i samband med högtidsdagar i Sverige, också ska få möjlighet att vända sig till en allmän publik och därmed bredda sin publik. Det är viktigt för denna musikkår, som har 300 år på nacken och som nu, herr talman, förhoppningsvis kan se fram emot 300 år till.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 160 ALEXANDRA VÖLKER (S):

Herr talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till reservationerna 10 och 17 samt under övriga punkter bifall till utskottets förslag.

Den här debatten behandlar motioner om bland annat Försvarsmaktens organisation och övningsverksamhet. Den gemensamma nämnan är viljan att stärka Försvarsmaktens förmåga och krigsduglighet, även om vi kan ha lite olika syn på hur det görs på bästa sätt.

Det känns särskilt roligt att få diskutera dessa frågor just i dag med tanke på att regeringen i förmiddags beslutade att återaktivera värnplikten. Det innebär att från och med nästa år, sommaren 2018, kommer Försvarsmakten att kunna genomföra grundläggande utbildning med fullständiga klasser. Efter det att det nya personalförsörjningssystemet infördes 2010 har Försvarsmakten stått med en stor andel tomma stolar, och nu får man i stället ett system som skapar flexibilitet och långsiktighet. Beslutet är ett i raden av beslut som fattats för att stärka Försvarsmaktens förmåga sedan regeringen tillträdde hösten 2014.

Av betänkandet framgår att flera motionärer lyfter upp betydelsen av ökad övningsverksamhet. Övningsverksamheten är avgörande för Försvarens förmåga och krigsduglighet. Det är därför positivt att vi nu efter det senaste inriktningsbeslutet ser en tydlig ökning av övningsverksamheten. Under 2016 har vi dessutom sett att strax över tusen personer har genomfört repetitionsutbildning på elva platser runt om i landet. Bara på Lv6 i Halmstad genomförde 400 personer repetitionsutbildning. Att dessa personer har kunnat genomföra repetitionsutbildning är viktigt för Försvarens förmåga, likaså att förbanden inte bara kan öva utan även att de kan öva med fullständiga förband. Det är något de inte kunde innan regeringen fattade beslutet om att aktivera repetitionsplikten hösten 2014.

Herr talman! Vänsterpartiet föreslår i betänkandet att regeringen ska sätta upp mål och delmål som innebär att det inom sex år ska finnas 40 procent kvinnor i internationella insatser. Jag delar synen på behovet av kvinnor i Försvarens internationella verksamhet och behovet av kvinnor i Försvaret generellt. Men jag tror att vi måste börja i ändan med kvinnor i Försvaret generellt. Där har vi fortfarande en rejäl resa att göra.

År 2016 sökte 5 553 kvinnor till Försvarens grundläggande utbildning, medan 25 676 män gjorde detta. Här ligger den stora utmaningen. Jag hoppas att införandet av könsneutral plikt kan medföra att fler kvinnor funderar på om Försvaret kan vara något för dem. I generationer har militär tjänstgöring varit en del av livet för många män och något som de flesta har varit tvungna att fundera över. Med det beslut som har fattats i dag kommer även kvinnor att behöva förhålla sig till frågan om militär tjänstgöring. Förhoppningsvis kommer vi också att se det i framtida utbildningsskullar.

Försvaret har ett rejält arbete framför sig när det kommer till jämställdhet, även om den redan nu har gjort ett rejält och gediget arbete. Det är också därför glädjande att Försvaret själv i sitt budgetunderlag inför 2018 har presenterat tydliga mål för att successivt öka antalet kvinnor under de närmaste tio åren. Att fler kvinnor intresserar sig för Försvaret är helt nödvändigt om vi ska få den personalstyrka vi behöver både vad gäller kvantitet och vad gäller kvalitet.

Herr talman! De normer vi växer upp med präglar hur vi ser på världen och de utmaningar vi möter. För att förändra strukturer krävs därför både mer representation av det underrepresenterade könet och nya glasögon. Det konstaterade FN när man för 17 år sedan antog resolutionen 1325 om kvinnors särskilda utsatthet i konflikt och behovet av kvinnors deltagande i fredsprocesser. Resolutionen har sedan dess kompletterats med flera resolutioner där resolution 1820 fått en särskilt viktig roll eftersom den erkänner att sexuellt våld används som krigsmedel.

För att se hur strukturer påverkar olika grupper i ett samhälle krävs verktyg. När Försvaret deltar i internationella insatser är det för att värna civilbefolkningen och för att främja stabilitet och säkerhet. För att klara det uppdraget behöver soldater förstå vilka behov som finns och hur olika grupper utsätts. Försvarens Gendercentrum, Nordic Centre for Gender in Military Operations, är världsledande när det kommer till att lära ut metoder för att säkerställa att militära insatser ser till behoven hos hela befolkningen, det vill säga att ge verktyg för att särskilt se och förstå kvinnors och barns utsatthet.

Centrumet är ett nordiskt samarbete, och det utsågs 2013 som huvudansvarigt för genderområdet inom Nato. Centrumet är en avgörande del i att Försvarsmakten ska leva upp till de krav som FN ställer. Hittills har 144 nationer deltagit i utbildningen.

Att kvinnor och barn är särskilt utsatta i väpnade konflikter är ett faktum som jag hoppas att vi i det här rummet kan vara överens om. Jag är därför stolt över att Försvarsmakten har tagit på sig ledartröjan och bedriver en verksamhet som både Nato och andra länder söker sig till. För mig som socialdemokrat är det därför helt obegripligt att Sverigedemokraterna vill avskaffa en verksamhet som förbättrar kvinnors och barns levnadsvillkor.

Fru talman! Sedan beslutet 2015 har Sverige en ny försvarspolitisk inriktning. Den fokuserar på att stärka förbandens förmåga och krigsduglighet. Inriktningen handlar om att återgå till att försvaret är ett totalförsvär, där det civila och det militära hänger ihop.

Även i höjd beredskap måste samhället fungera. Ett fungerande civilt försvar är därför avgörande för att få ett robust samhälle som klarar kris och krig. I december 2015 beslutade regeringen om planeringsanvisningar för det civila försvaret, vilket bland annat innebär att myndigheter på regional och central nivå ska återuppta planeringen för sin beredskap för det civila försvaret.

Runt om i myndigheterna bedrivs nu arbete för att stärka förmågorna och hantera krissituationer. Försvarsmakten och polisen genomför samövningar enligt förordningen om Försvarsmaktens stöd till polisen vid terrorismbekämpning. Senare i maj genomför Myndigheten för samhällsskydd och beredskap för första gången en krisberedskapsvecka för att öka medvetenheten om vad människor själva kan och behöver klara vid en kris-situation.

I regleringsbrevet för 2017 har regeringen gett Totalförsvarets rekryteringsmyndighet, Försvarets radioanstalt, Försvarets materielverk och Totalförsvarets forskningsinstitut i uppdrag att bland annat krigsplacera all personal som krävs för verksamheten under höjd beredskap. Även civila organisationer har redan i dag möjlighet att krigsplacera personal för att säkerställa organisationen under höjd beredskap.

I arbetet med att göra samhället mer robust för att klara kriser är frivilligorganisationerna en oerhört viktig part. De bidrar med en bred kunskap, engagemang och förmåga att stärka det breda säkerhetsarbetet. Deras verksamhet är en viktig del i att skapa folkförankring. De bidrar till att öka enskilda människors förmåga att hantera allvarliga kriser, olyckor och händelser.

Jag vill avsluta med att tacka alla er som varje dag arbetar för att stärka vår förmåga och för att stärka folkförankringen.

Anf. 161 LOTTA OLSSON (M):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 9, 13 och 19.

Det svenska försvaret har de senaste åren stått mycket i fokus. Det nya försämrade säkerhetspolitiska läget ställer hårda krav på svensk försvars- och säkerhetspolitik. Här finns ingen annan linje att hålla än ansvarslinjen. Det gäller på alla områden inom försvaret, såväl personalförsörjning till

den militära delen av försvaret som hur vi på bästa sätt ökar engagemanget för det civila försvaret.

För Moderaterna är dessutom planering för medlemskap i Nato ett viktigt politiskt mål. För att nå målen är vi också beredda att ta budgetansvar för att ge ökade resurser till vårt försvar.

En ökad säkerhetspolitisk spänning kan ses på vissa militärstrategiska områden, såsom Östersjön. Östersjön är ett viktigt transitområde om länderna i Baltikum skulle utsättas för hot och behöva undsättas. Ryssland har en betydande missilkapacitet i Kaliningradenklaven. Det är missiler som kan innebära ett hot, också mot Sverige. Av den anledningen ser vi från moderat håll det som en bra åtgärd att på svenskt territorium samöva Patriotsystemet med USA. Det handlar om att bygga bästa operativa förmåga som enskilt land men att också bygga den tillsammans med andra. Ensam är aldrig stark.

Vi hoppas att värdlandsavtalet blir ett första steg till att vi blir fullvärdiga medlemmar i Nato. Enskilda avtal mellan Sverige och andra Natoländer samt Finland är bra, men ett fullvärdigt Natomedlemskap skulle vara bättre. Det är tryggare att vara flera i samarbetet än att göra överenskommelser med enskilda länder. Överenskommelser som ska gälla i händelse av kris och krig är inte vilka överenskommelser som helst. Det är viktigt att de håller då allt annat faller.

Sverige skulle som Natomedlem ha en del att erbjuda samarbetspartner. Ett exempel är tillgång till de svenska skjutfälten. Ute i Europa är skjutfält en stor bristvara. De svenska övningsområden som finns skulle dessutom kunna få en bättre lönsamhet, och de skulle användas mer rationellt av flera. Det kan ge en ökad volym av verksamhet som vi i dag har i landet vad avser ammunitionstillverkning. Detta är också viktigt för att behålla den höga kompetensen.

Utöver Ryssland finns även en ökad osäkerhet på andra håll. Såväl EU-samarbetet som den transatlantiska länken – vilka vi ofta tenderar att ta för givna – prövas. De brutala och långdragna konflikterna i EU:s närområde fortgår. Hoten från våldsbejakande extremism och terrorism har inte klingat av.

För att skapa och upprätthålla en hög trygghet och säkerhet i landet behöver nya samarbeten komma på plats. Vi vill ha en översyn av hur polisen och Försvarsmakten kan samarbeta på ett bättre sätt. Vi anser att speciellt hemvärdet har en specifik kompetens som skulle gå att använda som en förstärkning av polisen vid extraordinära händelser. Det kan gälla trafikreglering, bevakning och avspärningar. Detta är händelser, som även om poliserna blir fler, innebär att numerären av poliser inte räcker till vid det enskilda tillfället.

Självklart skulle ett sådant utökat och förändrat ansvar för hemvärdet noga genomarbetas före implementering. Vi ser att behovet av att tillfälligt kunna utöka polisens möjlighet att göra stora insatser inte kommer att minska i framtiden, snarare tvärtom. Detta skulle ge stora möjligheter att snabbt och effektivt ingripa vid kriser av olika slag i samhället.

De regionala staberna skulle genom ett sådant utökat uppdrag för hemvärdet få helt andra möjligheter till breda insatser vid olika slags kriser. Det skulle ge en bättre helhet för polisen men också för hemvärdet som beskyddare av vår trygghet. Via hemvärdet skulle försvaret kunna bli en tydligare avsändare som förstärkare av det civila försvaret.

För att lättare kunna finna de personella resurser som finns behöver även personer i det civila försvaret kunna krigsplaceras. Det är nödvändigt att före ett sådant genomförande inventera vilka funktioner i samhället som verkligen behöver finnas vid en krigsplacering. Här behövs en bred översyn. Hur ska vi kunna förvänta oss att samhället fungerar vid en krigs- eller krissituation om inte vissa arbetsuppgifter är pliktade? Det kan gälla alltifrån sjukvård och skolor till jourhavande elektriker.

För att det militära försvaret ska fungera behöver alla de kvinnor och män som ska tjänstgöra kunna lösas från jobb och omsorgsansvar. Barn, gamla och allas husdjur finns ju kvar, även om personen har blivit inkallad. Det vanliga civila livet måste fungera även då.

Fru talman! De frivilliga organisationerna spelar en avgörande roll i samhället, dels för den verksamhet som de själva står för och den kompetens deras medlemmar har, dels som en rekryteringsbas för både hemvärnet och övriga delar av försvaret. Försvaret har inte lyckats rekrytera tillräckligt med personal, och därför vill nu regeringen återaktivera värnplikten, vilket inte kan vara en nog tydlig indikator på att förmågan att rekrytera och behålla personal behöver förstärkas. Det behövs både fler kvinnor och fler män i försvaret.

Det är och har historiskt varit en styrka för Sverige att ha de frivilliga försvarsorganisationerna som stödfunktion till det militära försvaret och som grundpelare för det civila försvaret. De behövs mer nu än någonsin i arbetet med att åter göra vårt civila försvar robust. Vi behöver med deras hjälp bygga upp allmänhetens kompetens och medvetenhet om hur man ska agera i händelse av kris eller krig.

Fru talman! Värdet av att vara mentalt förberedd och att den breda allmänheten vet hur man ska hantera uppkomna situationer kan inte nog värdesättas. Vidare behövs allt stöd som kan fås för att utbilda svenska folket för att stå emot det psykologiska hotet via sociala medier vad avser desinformation.

En moraliskt motiverad och kritiskt granskande befolkning är ingen självklarhet, men det är en enorm styrka om den finns. Inget kan ersätta en välutbildad, organiserad och motiverad allmänhet.

(Applåder)

Anf. 162 ROGER RICHTOFF (SD):

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 1, som jag kommer att beröra lite grann. Sverigedemokraterna har både 2015/16 och 2016/17 motionerat om att flytta statsflyget till Arlanda. Det har ni sagt nej till av olika skäl. Men i dag har överbefälhavaren bett oss att fatta ett beslut just om att flytta statsflyget till Arlanda. Ni kommer att trycka på knappen när vi röstar om motionen nästa vecka. Varför avslår ni den igen? Varför gör ni detta? Det är obegripligt!

Förra året kostade bevakningen ca 10 miljoner. Barackerna är inte tjänliga för verksamhet. Man sitter på Arlanda nu. Försvarsmakten betalar hyra och bevakningskostnader. Miljonerna rullar, och ni gör ingenting åt det. Ni stöder inte ens ett förslag om att flytta detta till Arlanda. Nu bygger man ett stort tält för flyget där, en hangar. Åk upp och titta där! Där sitter personalen. Skärpning!

Sedan har jag en kommentar om miljöprovningarna. Det är jätteviktigt att detta kommer upp. Vi vet att man överprövar miljöprovningarna. Det sker i flera steg, minst tre. Där kan vi ta bort ett steg. Vi återkommer med förslag om detta till utskottet. Detta är prövat från högkvarteret, och man delar den uppfattningen. Vi har nämnt det i utskottet. Jag tror inte att vi behöver vara så oense om detta. Det kräver dock naturligtvis en undersökning. Det måste hanteras av dem som är riktigt väl insatta, vilket jag inte är i tillräckligt hög grad. Men signalen är att det går att minska med en av de här miljöprovningarna och därmed skynda på ärendena.

Som det står i tidningarna och som vi alla vet har ÖB sagt att han behöver 6 ½ miljard mer i de officiella och öppna delarna. Jag tror säkert att Liberalerna delar vår syn på detta, eftersom ni satsar. Det är två partier som satsar på försvaret, nämligen Liberalerna och Sverigedemokraterna. Vi anser naturligtvis att den debatten borde vara överflödigt. Det är klart att de ska ha pengarna. Det är vår inställning. Vi har budgeterat för det tidigare, före jul, och de pengarna finns i vår budget. Varsågod! Sedan tar vi en ny budgetdebatt till hösten.

Det gäller att stärka Försvarmakten, och det gör man bland annat genom ett starkt civilt försvar. Vi satsar 4 miljarder mer än vad ni gör under den här budgetperioden till och med 2020. Detta hade vi uppe under förra debatten, och jag kommer inte att beröra det mer än så. Men om man nu anser att det här är jätteviktigt är det obegripligt att man inte satsar på det.

Det civila försvaret ska jag ägna mig åt lite mer nu. Sedan kommer Mikael Jansson att prata lite mer om den militära delen, fru talman.

Målet för det civila försvaret är att värna civilbefolkningen, säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna och bidra till Försvarmaktens förmåga vid väpnat angrepp eller krig i vår omvärld. Det är alltså tre saker vi sammanfattar det till.

Det civila försvaret har nu i princip avvecklats. Man kan väl säga att varningssystemen finns kvar i de väsentliga delarna. När larmet går finns det naturligtvis brister i skyddsrum och andra saker. Men i stort sett är alltså varningssystemen kvar.

Vi vill återta ett civilt försvar med en civilförsvarsmyndighet och sätter ett kryss över MSB. Det finns mycket kompetens där som man kan använda i den nya myndigheten, som ska ha en helt ny inriktning. Den ska inte åka runt och samverka, utan den ska samordna verksamheten, precis som länsstyrelserna samordnar verksamheter kommunerna emellan.

Vad vill vi då göra? Nu tycker jag att Socialdemokraterna är värda lite beröm här också. Man har gjort en livsmedelsstrategi. Det är värt beröm. Jag har läst den om och om igen, och den är ett mycket bra steg för att satsa på det här. Det är en livsmedelsstrategi som håller. Det är bra jobbat, tycker jag. Likaså har en kommitté lagt fram förslag till en sammanhållen politik för landsbygden. Bra jobbat!

När man tittar lite noggrannare på det här tycker jag att man ska gå tillbaka och titta. Ni saknar, enligt Sverigedemokraternas uppfattning, kopplingar till totalförsvarsmodellen i den här kommittén och i de förslag som ligger. Jag tycker att man saknar de delarna. Men å andra sidan kan ni ju säga att utredningen framdeles kommer att komma fram till detta. Det förutsätter dock att ni är medvetna om de här sakerna och jobbar med dem. Det är ni kanske. Ni har ju alla förutsättningar för att skaffa er den kunskapen.

Vad vill då vi med det civila försvaret? Vi vill mycket med det. Men vi måste bygga upp en organisation med en civilförsvarsmyndighet på ett helt annat sätt än vad som är fallet med länsstyrelserna. Vi anslår, som jag har sagt, en hel del pengar till de frivilliga organisationerna. Vi satsar mycket på FRA och FOI, men jag ska tala om det civila försvaret. Vi pratar om sådana saker som sjukvården på landsbygden, fru talman. Ett exempel på något som vi kommer att lägga fram förslag om är ambulerande sjukvård. Det skulle innebära stora besparingar för människor som bor ute på landsbygden, inte minst för dem som är lite äldre. Då slipper man kanske åka in till en vårdcentral fem sex mil bort för ett enkelt besök. Jag tycker att ni skulle överväga det. Vi kommer tillbaka med sådana här förslag senare. Det är ett exempel.

Vi tycker att man omedelbart ska lägga fram förslag om att sänka drivmedelskostnaderna inom ramen för totalförsvaret. Bevara landsbygden! Hela Sverige ska leva! Sänk drivmedelskostnaderna! Sänk arbetsgivaravgifterna! Det står ju lite grann om det i era förslag. Där får man tänka till, så att man gör det stegvis, beroende på hur långt ute i glesbygden människor bor. Jag tror att ni nämnde den norska modellen. Det är bra. Momsen kan ni också reglera. Inom ramen för totalförsvaret kan ni även ge stöd åt verksamheter på landsbygden.

Det som har hänt är naturligtvis också att väldigt mycket åkermark har blivit skogsmark. Där får man lägga fram en strategi för vad man kan återta och vad som är rimligt. Hur ska man göra med försörjningen i kris och krig? Vi har ju lagt om det här. Det är inte så enkelt. Vad är det absolut viktigaste för att få det att fungera på landsbygden? Jo, det är diesel. Det finns utredningar som säger att om man halverar dieseldistributionen ut på landsbygden kommer man inte att kunna leverera mat i tillräcklig utsträckning.

Å andra sidan är det ett väldigt märkligt sätt att räkna när man säger att vi har en självförsörjningsgrad på bara runt 45 procent, som det ibland står att läsa. Då tar man ju allt vi köper livsmedel för och delar med vad vi exporterar för. Men väldigt mycket av de livsmedel vi tar hit kan vi vara av med. Det är godis, choklad och en massa andra onyttigheter som inte har med möjligheten att överleva att göra. Jag tycker kanske att den där siffran är orättvist låg i debatten ibland.

Det är också så att utsäde saknas. Vi måste ta ett ganska djupt grepp om allt detta om det ska fungera.

Jag skulle kunna hålla på hela natten, men även om ni önskar att jag ska tala längre avslutar jag här, fru talman.

Anf. 163 ALEXANDRA VÖLKER (S) replik:

Fru talman! Roger Richtoffs parti Sverigedemokraterna har många gånger förklarat att det anser att människor ska hjälpas på plats. När svenska styrkor deltar i militära insatser är det för att bidra till att skydda befolkningen och bidra till stabilitet och säkerhet för hela befolkningen.

FN har i enlighet med forskning konstaterat att kvinnor och barn är särskilt utsatta. Det är också därför som FN har antagit flera resolutioner om behovet av att inkludera kvinnor i fredsprocesser samt om hur sexuellt våld används systematiskt som vapen i konflikt.

För att säkerställa kvinnors säkerhet i konfliktområden och att soldater har rätt information för att kunna ge rätt skydd och stöd krävs kunskap och verktyg. Den kunskapen och de verktygen tillhandahålls av gendercentret som både genomför insatsförberedande utbildning till de svenska styrkorna och särskilt utbildar höga militära befäl och chefer.

I er motion förklarar ni att ni anser att kompetensen på Försvarsmaktens gendercenter inte behövs. Inför en utlandstjänstgöring genomförs månader av förberedelser. Det gäller alltifrån att kunna hantera den aktuella materielen till att förstå konfliktområdet som insatsen utförs i. Genom gendercentret får soldaterna verktyget och kunskapen för att kunna fullgöra sin uppgift. Historien visar att utan kunskap, verktyg och strategier fortsätter kvinnor och barn att bli oerhört utsatta.

För att klargöra, Roger Richtoff: Kompetensen att särskilt kunna säkerställa kvinnors och barns säkerhet är alltså en kompetens som ni Sverigedemokrater inte anser behövs. Varför tycker inte ni att det är viktigt att prioritera kvinnors säkerhet?

Anf. 164 ROGER RICHTOFF (SD) replik:

Fru talman! Också jag har varit i FN-tjänst. Jag har varit med att skydda kvinnor och barn. Jag har varit i flyktingläger. Det finns många sätt att hjälpa kvinnor och utsatta barn, på ett sätt som du förmodligen aldrig praktiskt har varit i närheten av att ha gjort.

Det går lite fel i tankarna med att bara upprätta ett centrum. Vi tycker att det fanns andra lösningar på det. Det finns andra sätt att lösa utbildningar som man förr gjorde ganska bra. Man hade jättemycket genomgångar. Det gäller i både Saudiarabien, Mellanöstern och Angola. Där går man igenom situationerna på plats. Man utbildade även på regementet innan vi åkte iväg på missioner. Så gjorde man då.

Jag är inte så övertygad om det centrum man skapar. Vilka ska sitta där? Vilka anvisningar, order och direktiv har de för att lösa sin uppgift bättre än man gjorde förut? Kan jag få svar på den frågan?

Anf. 165 ALEXANDRA VÖLKER (S) replik:

Fru talman! Som tur är har det skett väldigt mycket positivt när det kommer till kvinnors säkerhet bara de senaste 17 åren. Sverigedemokraterna vill lägga ned det center som är världsledande i att lära ut verktyg för att bland annat säkerställa kvinnors och barns säkerhet i konflikt. Det är det center som inte bara utbildar svenska soldater och officerare utan även soldater och officerare från hela världen. Det är det center som har fått huvudansvaret för genderfrågorna hos Nato.

Det Roger Richtoff och Sverigedemokraterna dessutom verkar ha missat är att all fördjupad insatsspecifik genderutbildning i dag bedrivs av just gendercentret. Det är ett krav som FN, Nato och EU ställer på den personal som vi skickar. Utbildningen erbjuds alltså inte av några andra än det center som ni vill avveckla då "deras kompetens inte behövs".

Läser man dessutom ert förslag till budget ser man att ni samtidigt föreslår ett sänkt bistånd på 11 miljarder kronor 2018–2020. När Sverigedemokraterna säger att de vill hjälpa på plats betyder det i själva verket att ni vill lägga ned större delen av den verksamhet som Sverige bedriver för att skapa trygghet, stabilitet, säkerhet och utveckling.

Vi socialdemokrater arbetar aktivt för att förbättra kvinnors och barns levnadsvillkor. Vi tycker att det är viktigt att Försvarsmakten har den kompetensen i sitt arbete. Vi har särskilt inriktat både vår utrikespolitik och det svenska biståndet på att stärka just kvinnors och barns position.

Med tanke på att ni både vill avskaffa den kompetensen inom Försvarsmakten och skära ned så kraftigt på biståndet går inte det att förstå på något annat sätt än att Sverigedemokraterna är ett parti som aktivt motarbetar barns och kvinnors säkerhet.

Anf. 166 ROGER RICHTOFF (SD) replik:

Fru talman! Var ska jag börja? Jag får börja så här.

När det gäller biståndet satsar vi betydligt mer än vad ni gör på ett aktivt bistånd. Vi har hört de nyheterna förut. Vi har förklarat det på många olika sätt, men det hjälper inte. Jag tror inte heller att det kommer att hjälpa nu att jag förklarar hur vi tar från det ena för att lägga det där det verkligen behövs. Jag tror inte att det går in hos er på den korta tid jag har till förfogande. Jag tror inte det.

Vad gäller centrumet lägger man ned ett centrum. Det finns ju kompetens. Det finns centrum. Jag vet det som du säger nu. Vi tycker att det finns bättre anordningar för att bättre säkerställa att man får ut den kompetensen i utlandstjänstgöringarna än vad detta är. Jag förstår att du inte tycker det, men vi tycker det. Jag tror att vi ändå skulle kunna ligga inom ramen för FN:s mottagande. Vi har en politik för detta även om det inte passar Alexandra Völker. Det spelar inte så stor roll.

Jag ska gärna återkomma med budgetpapperen. De har jag inte här nu. Det är väl inte så konstigt att jag inte tog med dem i kväll. Men jag ska gärna göra det, och då kan vi ta den debatten igen.

Anf. 167 ANDERS SCHRÖDER (MP):

Fru talman! De senaste åren har präglats av en ökad osäkerhet i omvärlden. Ett försvagat EU med en aggressiv granne i öst och en supermakt med en inkompetent ledning i väst bäddar för risker på den internationella arenan.

Vårt första svar för att möta den typen av risker måste naturligtvis vara utrikespolitiken. Det handlar om att förebygga konflikter via dialog och samarbeten. Men i slutändan finns också försvaret där som en sista försäkring om utrikespolitiken skulle misslyckas men även som ett avskräckande verktyg om en eventuell motståndare skulle överväga att välja svärdet framför pennan.

I riksdagen finns en bred enighet om att stärka det svenska försvarets operativa förmåga. Fem av riksdagens partier står i dag bakom den uppgörelse som utgör grunden för försvarspolitiken. Utifrån den försvarspolitiska inriktningspropositionen har vi bland annat återupptagit planeringen av det civila försvaret, stärkt försvaret av Gotland och satsat på basplattan.

I dag har regeringen annonserat att den fattat beslut om att återaktivera värnplikten för att klara försvarets behov av personalförsörjning. Personalförsörjningen ska så långt som möjligt bygga på den enskildes intresse, motivation och vilja. Det ligger i både Försvarsmaktens och individens intresse.

Fru talman! Det här är ingen debatt om den försvarspolitiska inriktningspropositionen. Men det är viktigt att vara medveten om den breda palett av åtgärder som regeringen tillsammans med flera andra partier tagit sig an när man studerar det betänkande som vi nu diskuterar.

De åtgärder som vidtagits på grund av den försvarspolitiska inriktningspropositionen är väl förankrade med både myndigheter och partier. De skapar tillsammans en helhet som blir större än summan av delarna.

Som kontrast diskuterar vi nu en rad olika förslag – det gäller alltifrån flyttning av flygbaser till förvaring av vapen – som inte har förankrats eller granskats på samma sätt och som man därför bör förhålla sig skeptisk till. Det försvarspolitiska området är ett område som tjänar på eftertänksamhet.

Jag kan spontant känna att en del yrkanden tar sikte på att lösa problem som kan lösas inom det nuvarande regelverket. Utskottet har bland annat tagit ställning för en motion som föreslår en översyn av förvarets tillgång till skjutfält och övningsområden i ett försämrat säkerhetspolitiskt läge. Tofta skjutfält nämns som ett exempel. Samtidigt har Försvarsmakten inte inkommit med någon begäran om detta.

Frågor om skjutfält och liknande är komplicerade saker där ett flertal intressen måste vägas mot varandra – miljön, lokalbefolkningen och de nationella intressena måste alla tas hänsyn till. Därför är det viktigt med en ordentlig prövning. Med det yrkar jag bifall till reservationerna 10 och 17 och i övrigt till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 168 STIG HENRIKSSON (V):

Fru talman! Jag har under rubriken *Militära frågor* en motion som handlar om att i praktiken säga upp världlandsavtalet och en om att klargöra militärmusikens uppgift. När det gäller en av motionerna föreslår ett enhälligt utskott att den ska bifallas, och det tackar jag varmt för. Jag vet inte om det är helt okej med riksdagsordningen, men om det vore det skulle jag vilja prioritera världlandsfrågan trots att jag uppskattar militärmusiken väldigt mycket. Men det kanske inte låter sig göras, och om det inte går ska jag ändå uttrycka min tacksamhet, och även många militärmusikers och deras tacksamma publiks uppskattning, över utskottets positiva syn på min motion.

Försvarsutskottet anser nämligen att regeringen bör klargöra för Försvarsmakten att försvarsmusikens uppgift, utöver att medverka i statsceremonier, även är att medverka nationellt och internationellt i förbandsspelningar och konserter för det civila samhället. Utskottet föreslår därför att riksdagen kräver att regeringen ska klargöra bredden i försvarsmusikens uppdrag för Försvarsmakten. Det är jättebra – tack!

Nu kanske vän av ordning tänker i den upphetsade säkerhetsdiskussion vi ibland för att det satsas alldeles för mycket på en sådan sak som militärmusik. Vi kan ju inte slå den lede fi med en trumpet, eller hur? Vi kan inte dunka förstånd i honom med en trumpinne. Men denna anrika musiktradition har i dag bara tre professionella kårer i Sverige. Lilla Norges 4,7 miljoner invånare har fem kårer plus en värnpliktsorkester. Danmark med 5,5 miljoner invånare har tre orkestrar och en värnpliktsorkester, och Finlands 5,5 miljoner invånare kan glädja sig år år att ha hela sex orkestrar som samtidigt och samstämmigt kan stämma upp Björneborgarnas paradmarsch el-

ler något annat. Så nog ska Sverige kunna klara av att värna våra tre heltidsmusikkårer: Stockholm, Kungsängen och Karlskrona. Därför är jag tacksam för behandlingen. Detta ska hädanefter bli vår musik!

Men, som det heter i en del tv-program, nu över till något helt annat. Sverige har, fru talman, undertecknat ett värdlandsavtal med Nato som innebär ytterligare steg mot ett fullt medlemskap. Jag är starkt kritisk till avtalet, som undertecknades i september 2014. Jag anser att allt fler gemensamma övningar på svensk mark och en anpassning till Nato-standard organisatoriskt och praktiskt driver Sverige in i ett ökat beroende av Nato. Jag anser att detta skadar vår alliansfrihets trovärdighet, och jag menar att de Nato-ledda övningar som äger rum på svensk mark samt i och på svenskt luftrum och territorialvatten ska upphöra och att Nato inte ska tillåtas att öva inom Sveriges gränser. Basta!

Jag yrkar bifall till reservation 6.

Fru talman! Slutligen skulle jag vilja ta upp att regeringen borde sätta upp mål och delmål för att inom sex år nå målet om att 40 procent av deltagarna vid fredsbevarande insatser ska vara kvinnor. Jag tackar Alexandra Völker för att hon ger ett principiellt stöd, och jag hoppas att det kanske går ett steg längre nästa gång. Det var som sagt positivt att Försvarsmakten vid sin dragning i försvarsutskottet i dag meddelade att man nu själv ska sätta upp lite fler mål och delmål och börja arbeta aktivt med frågan. Det var på tiden.

Det är viktigt att detta följs åt – antalet och andelen anställda kvinnor i Försvarsmakten men också vid internationella insatser. Tyvärr har anställda från olika länder under FN-flagg vid upprepade tillfällen missbrukat sin maktposition genom att utnyttja kvinnor och flickor och även pojkar sexuellt. Förutom de direkta konsekvenserna för de drabbade barnen och kvinnorna motverkas direkt syftet med den internationella närvaron. Genom att på detta sätt bidra till organiserad brottslighet, som ofta är det som kontrollerar prostitution och människohandel, upprätthåller man den instabilitet man är där för att bekämpa. Man upprätthåller det våld som man är där för att bekämpa. Därför måste vi gå vidare med detta.

Vi menar att meddelarfriheten måste gälla även för de anställda inom Försvarsmakten som påtalar missförhållanden när det gäller sexuellt våld, oavsett om man arbetar i Sverige eller internationellt. Regeringen bör i kontakt med berörda myndigheter säkerställa att det finns tillgänglig information och nödvändiga rutiner för att möjliggöra uppgiftslämnande när det gäller sexuellt våld, sexuella trakasserier eller liknande missförhållanden för anställda inom Försvarsmakten – oavsett arbetsplats.

Anf. 169 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru talman! Vi debatterar ett betänkande som har rubriken *Militära frågor*. Från talarstolen har man tagit upp det beslut som regeringen i dag har fattat, nämligen att återaktivera värnplikten. Det är ett mycket bra beslut; det får man berömma regeringen för. Men det är också helt nödvändigt.

Det system vi nu har haft med frivillig rekrytering av deltidssoldater har inte fungerat. Jag lät riksdagens utredningstjänst titta på detta för en tid sedan, och det visade sig att det skulle dröja till in på 2040-talet att komma i kapp om Försvarsmakten skulle hålla samma fart som nu. De senaste åren har antalet deltidssoldater bara ökat med 200 per år.

Fru talman! När man bygger upp ett försvar är det av yttersta vikt att man har mannar, materiel och övningar. Därför är det viktigt att man kommer till skott med detta i dagens beslut. Vad som däremot saknas är den del som fanns med i utredningen, nämligen incitament och belöningar. Det handlar dels om att få människor att göra färdigt grundutbildningen, dels om att få personalen att stanna kvar framöver.

Jag går nu över till själva betänkandet. Det finns en viktig koppling när vi nu bygger upp ett försvar av Sverige igen. Jag nämnde tidigare vikten av övningar. Det är av yttersta vikt. Om man ska ha någon effekt av en försvarsmakt måste man ha övningar. Därför har utskottet nu tagit ett initiativ och påpekar vikten av att regeringen snabbar på behandlingen av miljöprovningarna. Det finns alldeles för många ärenden som har legat alldeles för länge. Det är inte bara den här regeringens fel, utan det ligger också på den förra. Men i detta säkerhetspolitiska läge, som ju är tuffare nu, vill det till att regeringen agerar.

Ta Tofta skjutfält som exempel! Vi känner allesammans i den här kammaren till Gotlands strategiska betydelse. Vi vet att Försvarsmakten historiskt sett har ägt en stor del av Gotland med viktiga strategiska områden. I dag har det krympt ihop, och av det skjutfält man har kvar får vi bara använda den ena halvan. Vi får inte använda det fullt ut, för den andra halvan får man inte använda. Det har varit en lång historia av överklaganden. Här är det viktigt att Försvarsmakten får tillstånd, särskilt nu när vi ska bygga upp en starkare förmåga. Då är det av yttersta vikt att man kan öva.

Sedan handlar det om försvarsmusiken. Det är en viktig detalj, och det är något som har en stolt historia: I 300 år har Marinens Musikkår förgyllt tillvaron och haft en viktig roll. Den har flera gånger varit hotad. Jag vill särskilt nämna ett namn: Peter Stolpestad, som flera av oss i kammaren känner till. Han spelar själv, och han har varit ledande i att lyfta fram de goda argument som finns för att behålla Marinens Musikkår. Nu har regeringen beslutat sig för detta, och försvarsministern har sagt att den ska få vara kvar under hans tid.

Det finns ett viktigt yrkande. Det är inte alltid man får tillfälle att ge beröm åt ledamoten Stig Henriksson, men det här är en bra motion. Jag har själv motionerat på liknande sätt tidigare, och nu är vi med och yrkar bifall till motionen. Den går ut på att man i strävandena att se till att musikkåren får leva i minst 300 år till behöver hitta olika sätt att finansiera detta. Ett sätt är, som motionen går ut på, att Marinens Musikkår inte bara ska finnas med i statsceremoniella sammanhang utan också spela för allmän publik. Det skulle kunna hjälpa till med finansieringen.

Allra sist, fru talman, vill jag säga några ord om en motion som jag har varit med och skrivit och som gäller det civila samhället och de frivilligorganisationer som är kopplade till Försvarsmakten. De är betydelsefulla och har en viktig roll, inte minst när det gäller att bygga upp det civila försvaret som ju har varit nedlagt under lång tid. Här har de här frivilligorganisationerna en viktig roll, och här finns det fler sätt som vi kan utveckla samarbetet på för att få det mer funktionellt.

Jag yrkar bifall till den kristdemokratiska motionen i punkt 13, reservation 20.

(Applåder)

Anf. 170 DANIEL BÄCKSTRÖM (C):

Fru talman! Det här är ett innehållsrikt betänkande med många viktiga rubriker. Det finns, vilket de som har talat här tidigare varit inne på, tre viktiga tillkännagivanden som handlar om musikkårens verksamhet, övnings- och skjutfält och civil och militär samverkan. Det är frågor som berör den militära verksamheten i sin helhet, men det är också viktigt att både på kort och lång sikt reflektera över var vi står i de här frågorna.

Med tanke på den här veckan och hur mycket som sker och har skett inom det militära och det försvarspolitiska området kan vi konstatera att det är många frågor samtidigt på dagordningen. Jag tycker också att det är viktigt att man ser det i ett helhetsperspektiv och försöker föra ihop de olika nationella målsättningarna som formas i respektive politikområde för att få en riktning på totalförsvarsplaneringen framöver som genomsyrar också andra politikområden.

Vi har hört här i debatten hur viktigt det är att koppla ihop det här med livsmedelsfrågor, och det är jag den första att understryka betydelsen av i ett läge där vi har en sårbarhet och där totalförsvarsplaneringen kräver en ökad primärproduktion i Sverige för att också minska sårbarheten.

Det kräver också ett nytt förhållningssätt till många frågeställningar för att minska sårbarheten och öka vår operativa gemensamma totalförsvarsförmåga.

När överbefälhavaren presenterade de ekonomiska förutsättningarna för 2018 kunde vi se både hur den ekonomiska urholkningseffekten påverkar det försvarspolitiska och militära arbetet med undanträngningseffekter och framflyttningar av olika investeringar och hur det kommer att riskera att öka den operativa risken efter 2020.

Det här är frågor som vi behöver fortsätta diskutera på lång sikt, och det gör vi tillsammans, men vi behöver även göra det på kort sikt utifrån ett militärpolitiskt perspektiv. Det handlar både om resurser och om beslut. Man kan vara nöjd med hur den pågående processen ser ut i dag när det gäller tillämpningen av miljötillstånd och annat på skjutfält. Men visst borde det gå att göra snabbare. Även om man har minskat mängden ärenden på bordet återstår viktiga ärenden att avgöras, och vi förväntar oss att regeringen tar detta på största allvar.

Det handlar också om hur regeringen kommer att ställa sig till resursfrågan i närtid och om hur detta påverkar de praktiska förutsättningarna såväl för övningsverksamhet som för beredskapsfrågor och materiel inom Försvarsmakten.

Regeringen har tagit ett beslut i dag om personalförsörjningen – det har vi hört i debatten – och aktiverat värnplikten. Utgångspunkten för Centerpartiet är att personalförsörjningen ska vila på en frivillig grund och att det i sin tur ger en motiverad och engagerad personalstyrka. När vi inte målen och målsättningarna i utbildningsarbetet om vad vi behöver ha, vilket vi har sett att vi inte gör, måste vi komplettera med plikt.

Det handlar om många olika perspektiv i Försvarsmaktens budgetunderlag, och det påverkar de frågor som finns med i dagens betänkande om de militära frågorna. Det kommer att påverka i vilken hastighet de olika besluten genomförs kopplat till inriktningsbeslutet och också hur det kommer att genomföras i övningsverksamhet, och det handlar också om investeringsarbetet.

Det överbefälhavaren och Försvarsmakten konstaterar är att sedan det senaste försvarsbeslutet togs har osäkerheten ökat. Försvarsutgifterna diskuterar brett i andra länder i vårt närområde. Flera länder aviserar höjningar i sina utgifter. Natoländerna ökar ambitionerna i strävan efter att nå 2 procent av bnp.

När utplaceringen av militära styrkor och ökad militär aktivitet sker i vårt absoluta närområde och vi ser en ökad risk för militära incidenter och konfrontation är det vår uppgift att inom det här arbetet under det här året ta de erforderliga beslut som krävs för att i närtid också stärka den militära förmågan.

Läget i vårt område beskrivs som försämrat. Fem faktorer som påverkar det här nämns.

Man beskriver en sänkt tröskel för användandet av militärt våld. Man beskriver en pågående ökning av den ryska militära förmågan. Man beskriver ökad militär verksamhet i Östersjöområdet. Man beskriver att Sveriges närområde har fått en ökad militärstrategisk betydelse. Man beskriver också att det finns en ökad osäkerhet i västvärlden.

Sedan finns det många perspektiv på gråzons- och icke-linjär krigföring att gå in på. Det kommer vi att återkomma till, men poängen är att om inte största fokus i de olika delarna i dagens betänkande är på genomförande riskerar vi att tappa tid. Det handlar om andra myndigheters sätt att hantera processer, och det handlar också om viljan att agera kraftfullt.

Fru talman! Centerpartiet menar att det är viktigt att vi gör satsningar på bredden och att vi också säkerställer att det här är ett ändamålsenligt fördelat prioriterat område inom militär verksamhet. Vi måste följa upp såväl materielinvesteringarna som hur övningsverksamheter utvecklas och hur vi står oss med vår beredskap.

(Applåder)

Anf. 171 MIKAEL JANSSON (SD):

Fru talman! För tids vinnande yrkar jag endast bifall till reservation 1.

Numera är alla partier för att vi ska ha ett invasionsförsvar och utbildning av värnpliktiga. Majoriteten av partierna vill höja försvarsanslaget. Eftersom vi alla numera menar allvar med upprustningen måste vi också vara konsekventa och skapa förutsättningar för en rejäl militär förmågehöjning. Den förmågehöjningen måste avse alla försvarsgrenarna. Den måste avse såväl det militära som det civila försvaret.

Upprustningen förutsätter att fredsanpassningen av det svenska försvaret upphör. Vid varje anpassning av försvaret ska vi nu fråga oss: Fungerar det här i krig? Endast det krigsanpassade försvaret ger en tröskeleffekt och verkar för fred och vår frihet.

I detta betänkande kommer en del aspekter av detta slag upp. Vi är inte överens med regeringen som vill ha två brigader totalt för markförsvaret. SD vill ha åtta armébrigader och tre amfibiebrigader.

Oavsett antalet brigader är det viktigt att vi tränar i brigadformatet. Slutövningarna för årets värnpliktsutbildade bör, liksom repetitionsutbildningarna, vara i brigadformat.

För att man ska kunna öva krävs det övningsområden och infrastruktur. Det är ett nationellt säkerhetsintresse att vi kan återta övningsområden samt infrastruktur och sätta dem i bruk i den takt upprustningen kräver. Miljöprovningar är viktiga, men de får inte fördröja utvecklingen.

Ett invasionsförsvar kräver förmåga att flytta förbanden och kräver dessutom en strategisk reserv. Dock kan vi inte räkna med att kunna flytta våra förband hur mycket som helst utan problem. En fiende kan utnyttja om vi är fel utgångsgrupperade. Vi ska kunna möta en invasion oavsett var den kommer. Det är ett skäl till att vi tycker att två armébrigader är för få.

Gotland är ett särskilt känsligt område. Den som kontrollerar en flygbas med luftvärn där samt innehar kustrobotar kontrollerar nämligen hela Östersjön. Om vi lämnar Gotland oförsvarat kommer andra stater vid en konflikt i Östersjöområdet per automatik att tvingas in i en kapplöpning om att ta och utnyttja Gotland. Vi bör alltså rusta Gotland betydligt mer. Det gäller såväl luft- som sjö- och markförsvar.

Man hör ibland oroliga röster om att det kanske är fel att satsa på det militära försvaret; eftersom Europa har drabbats av många hemska terrordåd och Sverige av ett ökat våld med skjutvapen och handgranater verkar bristen på polis vara kritisk. Sverigedemokraterna anser dock att behov av polis och militär inte bör ställas mot varandra. Totalförsvaret är nämligen en ryggrad för samhället.

Efter galenskaperna i Ådalen är vi väldigt försiktiga med att använda militärt våld i civila krislägen. Vi bör fortsätta vara försiktiga med detta. Polisen har ju en juridisk utbildning som militären sällan har i samma omfattning. Med den kunskapen måste vi ändå inse att den militära resursen måste kunna användas vid terrorism eller svåra upplopp. För att det ska fungera är det viktigt att polisen äger och leder de gemensamma operationerna. Militären får i ett sådant läge utgöra det bakre stödet och underhållet. Vid storskaliga terrorattacker får militären en mer framskjuten roll.

Fru talman! Även om försvaret innebär stora tunga fordon och explosioner med mera är finliret med administration och styrning lika viktigt.

Det är känt att försvarets datasystem Prio är segt och upptar mycket tid för de anställda i försvaret. Prio är uppbyggt av ett modulbaserat program. Det finns parallella fall där just detta program har visat sig vara långsamt. Om Prio måste ersättas är det bäst att ta tag i det på en gång.

Det är bara erkänt sakkunnigt folk som kan bedöma om det ska göras. Och om ett nytt skraddarsytt system ska skapas är det viktigt att det är erkänt kompetenta konsulter som anlitas vid upphandlingen. Försvaret har inte råd med ännu ett icke optimalt system, om man väl byter.

Anf. 172 ANNICKA ENGBLOM (M):

Fru talman! Icke förvånande för flera i den här kammaren kommer jag att uppehålla mig främst vid försvarsmusiken.

Jag vill börja med att tacka Stig Henriksson från Vänsterpartiet för hans motion på vars grund detta tillkännagivande egentligen ligger.

Frågan om försvarsmusikens vara eller icke-vara har under tidens gång bollats fram och tillbaka. Det gäller framför allt Marinens Musikkår som har sitt säte i min hemstad Karlskrona. Och frågan har sträckt sig över partigränser och olika delar av samhället.

Fru talman! Jag tillhör den generation som liksom flera här i kammaren kanske kommer ihåg *Tekniskt magasin* med Erik Bergsten. I vinjetten var det ju ett antal kugghjul som gick in i varandra. Några av kugghjulen var lite ovala, men de passade ändå i sammanhanget och fick maskineriet att snurra runt. Jag skulle vilja att ni har bilden av ett sådant ovalt kugghjul i Försvarsmaktens hela maskineri i huvudet.

Stig Henriksson talade i sitt anförande tidigare om hur ett sådant vapen skulle kunna användas. Det fanns en tid när framför allt Marinens Musikkår var hotat av nedläggning, när det ställdes mot personalkategorier eller mot olika ekonomiska hänsynstaganden. Jo, det är just en bärande och viktig del i ett maskineri.

Musik appellerar. Musik knyter samman generationer. Musik hänvisar till historiska händelser. Musik skapar en förståelse, en inre känsla och målar upp bilder på ett sätt som vi kanske inte alltid kan göra i andra sammanhang. Musik överbryggas också och kan om inte annat vara ett bra pr-verktyg.

Jag skulle vilja säga att försvarsmusiken är ett av Försvarsmaktens viktigaste pr-verktyg – genom att man faktiskt visar och skapar känslor och bilder av det viktiga arv som vi har i Försvarsmakten, historiskt och framöver, framför allt där Försvarsmakten inte är representerad i dag.

Försvarsmusiken bidrar inte bara med statsceremonier. I förslaget till tillkännagivande, som är baserat på Stig Henrikssons motion, uttrycker vi också att vi vill att man ska titta ytterligare på det uppdrag som försvarsmusiken faktiskt har. Jag kan ta ett exempel från min hemmaplan. Marinens Musikkår är initiativtagare till ett uppmärksammat integrationsprojekt på Sunnadalsskolan, som är en mycket invandratät skola. Där knyter försvarsmusiken tillsammans med Marinmuseum samman hela samhället och skapar en förståelse för det som man kanske inte kommit i kontakt med tidigare – försvarsmusiken. Man har också ett antal andra projekt med förskolor.

Jag talade om det ovala kugghjulet. Många inom försvarsmusiken är professionella musiker och inte militärer. De kanske inte alltid passar in i sammanhanget vad gäller militär planering. Men de passar in i våra hjärtan och i försvarsmusikens verksamhet.

I detta anförande instämde Stig Henriksson (V).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 mars.)

§ 16 Åldersgräns för kosmetiska solarier

*Åldersgräns för
kosmetiska solarier*

Försvarsutskottets betänkande 2016/17:FöU9
Åldersgräns för kosmetiska solarier (prop. 2016/17:55)
föredrogs.

Anf. 173 ALLAN WIDMAN (L):

Fru talman! Jag måste erkänna att kosmetiska solarier och åldersgränser inte tillhör mina bästa grenar. Men det är en självklar liberal utgångspunkt att det som kan åstadkommas genom upplysning och engagemang av samhällsmedborgare är att föredra framför förbud.

Med det sagt vill jag yrka bifall till reservation 1.

Anf. 174 AMIR ADAN (M):

Fru talman! I dag ska vi debattera betänkande FöU9. I betänkandet behandlas regeringens proposition *Åldersgräns för kosmetiska solarier*.

Regeringen föreslår i propositionen att det i strålskyddslagen ska föras in ett förbud mot att yrkesmässigt låta någon som inte har fyllt 18 år sola i ett kosmetiskt solarium. Vidare föreslås att tillsynsmyndigheten ska ges möjlighet att genomföra kontrollköp i syfte att kontrollera att förbudet efterlevs.

Fru talman! Förekomsten av hudcancer har ökat betydligt de senaste åren. Det är den näst vanligaste cancerformen och den form som ökar allra mest. Det krävs insatser för att vända denna utveckling, särskilda insatser som riktas mot rätt grupper och som är verkningsfulla.

Många tycker att det är skönt att sola och att bli solbruna. Varje år reser hundratusentals svenskar på solsemester utomlands. Men tyvärr finns det en baksida med solens starka strålar. Våra solvanor är troligtvis den främsta anledningen till att allt fler drabbas av hudcancer från solning såväl utomhus som i solarier. Cancerfonden pekar på att förändrade solvanor är en orsak till att hudcancerfallen ökar.

Att införa en åldersgräns för att sola i kosmetiska solarier skulle påverka en liten del av problemet med överexponering för UV-strålning. Men det skulle vara svårt för obemannade solarier att säkerställa att en 18-årsgräns efterlevs. Regeringen konstaterar också i sin proposition att en lagstiftad åldersgräns i realiteten skulle innebära ett bemanningskrav för alla solarier.

Det finns dock åtgärder som skulle kunna genomföras vilka skulle vara både relevanta och verkningsfulla och som i förlängningen skulle minska antalet cancerfall och därmed även innebära en samhällsekonomisk vinst.

För det första finns det anledning att se över hur information utformas och ges i samband med solarieverksamhet. Många verksamheter har omfattande reklambudskap om de påstått positiva hälsoeffekterna med solarisolation.

För det andra bör informationen till unga om effekter av att sola för mycket generellt förbättras.

Regering och riksdag ska inte peka finger åt människor och fördöma olika levnadssätt. Det leder bara fel. Totala förbud och förmaningar gör inte att människor börjar leva sundare, utan det gäller att människan själv vill göra det och vill förändras. Därtill gäller det att föräldrar uppfostrar sina barn rätt.

Däremot kan förskolan, skolan, vården, forskningen, idrottsrörelsen, kulturen, politiken, föreningslivet och frivilliga organisationer och nätverk vara med i debatten och dialogen och öka den samlade kunskapen om hur man effektivast kan motverka framväxten av cancer.

I slutändan handlar frågan dock om att människor måste ta ansvar för sin egen hälsa. För barn och ungdomar under 18 år gäller det att föräldrarna tar ett särskilt ansvar.

Det går inte att stifta lagar mot alla risker här i livet. Det viktigaste vi som lagstiftare kan göra är att se till att det finns tydlig information om olika hälsorisker och tydliggöra att alla typer av ultravioletta strålar i för stor dos inte är bra för någon.

Med anledning av detta anser vi att förslaget om en lagstadgad 18-årsgräns för kosmetiska solarier bör avslås. I stället bör utökade informationsinsatser användas för att skapa ett bättre solbeteende såväl utomhus som inomhus.

Slutligen, fru talman, vill jag yrka bifall till vår reservation 1.
(Applåder)

Anf. 175 JEFF AHL (SD):

Fru talman! Det är viktigt att allmänheten informeras om de risker som det innebär att sola solarium, detta eftersom det finns forskning som påvisar att risken för cancer ökar i och med att man utsätter sig för UV-strålning i alltför stor omfattning.

Däremot måste vi samtidigt värdera om det är värt att lagstifta om åldersgränser i detta fall. Om vi har en lag som endast medger att medborgare över 18 år får sola solarium uppstår en hel del följdfrågor, enligt vårt sätt att se det. Hur ska detta efterlevas, och vem ska se till att det efterlevs? Ska det stå vakter utanför solariet och kolla legitimation? Vem ska utöva tillsyn och hur ofta?

Det finns risk att varje beslut om åldersgränser innebär ökad byråkrati och ökade kostnader, alternativt att befintliga resurser läggs på det här i stället för på annan tillsynsverksamhet.

I detta fall har föräldrar och individer ett stort eget ansvar, enligt vårt sätt att se det. I ett första steg borde därför information och tydliga varningsskyltar användas för att förmå allmänheten att bli mer restriktiv i sitt solarieanvändande.

Det kan mycket väl finnas skäl att i en fjärran framtid lagstifta om det här om det skulle krävas, men just nu ser vi inga skäl att införa en åldersgräns. Det är i princip som att ta till en slägga när man i första hand skulle kunna pröva med en hammare.

Det är enligt oss inte tillräckligt utrett vad konsekvenserna blir för solarierna, och vi tycker att vi politiker ska vara försiktiga med att öka byråkratisering och kostnader för denna verksamhet när vi mycket väl vet att det finns andra delar av samhället som är i behov av förstärkningar. Små steg är bättre än stora och ogenomtänkta.

Och vore alla som jag hade vi inte haft några problem, för då hade det inte funnits några solarier alls i det här landet.

Anf. 176 DANIEL BÄCKSTRÖM (C):

Fru talman! Jag instämmer i att det är viktigt att arbeta förebyggande med många informationsinsatser och övriga insatser för att motverka trenden för hudcancer. Det handlar om arbete riktat mot grupper men också brett i samhället och om verkningsfulla åtgärder.

Vi vet ju att UV-strålning från solning såväl utomhus som i solarier är en orsak till att hudcancer uppkommer.

I dag finns det relativt omfattande föreskrifter som reglerar de kosmetiska solariernas verksamhet. Det finns också sanktionsmöjligheter mot de solarier som bryter mot föreskrifterna.

Lagförslaget anger att det är förbjudet att yrkesmässigt upplåta ett kosmetiskt solarium till någon som inte fyllt 18 år. Samtidigt ser vi att någon metod för ålderskontroll inte anges.

Flera olika alternativ tas upp för hur man tekniskt ska lösa det här för att få kontroll.

Det finns också många olika remissvar på förslaget i beredningen. Flera tillstyrker det förslag som nu har lagts fram för beslut medan andra ställer sig frågande till dess effekter och innebörd. En del tar upp att förslaget är oproportionerligt och inte kommer att ha den verkan man vill uppnå. Man undrar också hur det påverkar dem i den här delen av världen som behöver mer sol vissa årstider.

Att införa åldersgräns för att sola i kosmetiska solarier anser vi skulle påverka en liten del av problemet med överexponering för UV-strålning.

Kategorin obemannade solarier har begränsade möjligheter att säkerställa att en 18-årsgräns efterlevs. I realiteten blir det en utmaning.

Vi ser att finns relevanta och verkningsfulla åtgärder som skulle kunna genomföras utan att införa en åldersgräns. Det skulle också leda till bättre hälsa och minska antalet cancerfall.

Det handlar mycket om information och förebyggande samtalsarbete kopplat till den här verksamheten för att belysa konsekvenserna av att sola för mycket och utsätta sig för alltför mycket UV-strålning, särskilt i unga år.

Vi behöver ha ett brett förhållningssätt, ett förebyggande arbete som berör flera verksamheter i samhället.

I grunden handlar det också om att människor ska ta ansvar för sin egen hälsa och att föräldrarna har ett viktigt ansvar som målsmän och ansvariga för barn under 18 år.

För oss som lagstiftare är det viktigt att säkerställa att det finns tydlig information om olika hälsorisker och att arbeta förebyggande – men också fundera igenom var man ska dra gränsen för när lagstiftning om åldersgränser är nödvändig.

(Applåder)

Anf. 177 PETER JEPSSON (S):

Fru talman! Som tidigare har framkommit debatterar vi nu betänkande FöU9 *Åldersgräns för kosmetiska solarier*.

Solarier kan delas in i kosmetiska och medicinska. I ett kosmetiskt solarium bestrålas kroppen med UV-strålning i syfte att göra huden mörkare, som vid solning utomhus. I medicinska solarier kan vissa sjukdomar, till exempel psoriasis, behandlas med UV-strålning i kontrollerad mängd under läkares ansvar.

Det finns enligt uppgifter från Strålsäkerhetsmyndigheten ungefär 1 700 solarieverksamheter i Sverige som erbjuder solarieresolning i kosmetiskt syfte.

Regeringens förslag har enligt propositionen lagts fram mot bakgrund av att det finns ett bevisat samband mellan exponering för UV-strålning och risk för hudcancer. Hudcancer är den näst vanligaste cancerformen i Sverige och den som ökar klart mest.

Barn är särskilt utsatta när det gäller exponering för UV-strålning och utveckling av hudcancer därför att barn har känsligare hud än vuxna, och solexponering och brännskador blir därför extra skadligt under just barn- och ungdomsåren.

Med anledning av detta föreslår regeringen att det ska vara förbjudet att yrkesmässigt låta någon som inte har fyllt 18 år sola i ett kosmetiskt solarium. Därmed ska den som upplåter ett kosmetiskt solarium förvissa sig om att användaren har fyllt 18 år.

Fru talman! När det gäller information och egenkontroll föreslår regeringen att den som yrkesmässigt upplåter ett solarium ska se till att det på solariestället finns tydlig information om åldersgränsen. Det kommer att krävas ett ansvar för att verksamheten kontrolleras enligt ett särskilt program för egenkontroll och att personalen har nödvändig kunskap om vad som gäller för verksamheten enligt strålskyddslagen.

Avseende kontrollköp som en del av tillsynen ska det vara möjligt för tillsynsmyndigheten att genomföra sådana i syfte att se till att åldersgränsen följs. Personer under 18 år får inte anlitas för att göra kontrollköp. Tillsynsmyndigheten får göra ett kontrollköp även om verksamhetsutövaren inte har informerats om kontrollen i förväg. Tillsynsmyndigheten ska informera verksamhetsutövaren efter genomfört kontrollköp.

Fru talman! I propositionen anges att för att ge verksamhetsutövare och myndigheter tillräckligt med tid för att förbereda sig för införandet av en åldersgräns föreslår regeringen att lagändringarna ska träda i kraft den 1 september 2018.

Utskottet ser positivt på regeringens förslag om att införa en åldersgräns för kosmetiska solarier i linje med vad Strålsäkerhetsutredningen kom fram till 2011. Detta förslag ska ses som ett viktigt steg för att minska det lidande och de samhällsliga kostnader som hudcancer faktiskt ger upphov till. Det tydliga sambandet mellan UV-exponering och utveckling av hudcancer hos barn och ungdomar gör tyvärr denna åtgärd nödvändig.

Utskottet kan även konstatera att en sådan lagstiftning som vi debatterar här i dag är i linje med vad många andra länder i Europa redan har infört, bland annat Finland, Norge, Belgien, Nederländerna, Frankrike, Tyskland, Spanien, Island, Litauen och Storbritannien.

Fru talman! Med anledning av detta yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 178 ANDERS SCHRÖDER (MP):

Fru talman! Jag hade ett trevligt litet anförande skrivet, men tillåt mig, nu när vi är så få kvar och ingen orkar bemöta något för att folk är för trötta, tala lite mer fritt och kanske ideologiskt. Peter Jeppsson höll ju ett så rutinerat och genomtänkt anförande.

Jag gillar barns rättigheter. Jag tycker att barn borde få rösta från 16 år, och jag blir lite trött när folk tycker att it-satsningar behöver riktas till barn när det är 50-åringar som har mest problem på nätet. Nu när vi har infört värnplikten står jag bakom den, men jag blir lite trött när vissa försöker använda den som en uppfostringsanstalt snarare än för att lösa försvarets personalförsörjningsproblem.

Men med detta sagt finns det anledning att ibland inskränka rättigheter för vissa grupper av individer; detta kan vara ett sådant tillfälle. Det handlar om att barn är speciellt utsatta när det gäller rena hälsorisker. Vi har satt en åldersgräns för till exempel alkohol eller tobak, och man kan resonera på samma sätt här. Därför yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 179 MIKAEL JANSSON (SD):
Fru talman! För att komplettera min kollega Jeff, som talade innan, vill jag yrka bifall till reservation 3.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 mars.)

§ 17 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Propositioner

2016/17:133 Kompletteringar av den tillfälliga lagen för uppehållstillstånd rörande studier på gymnasienivå

2016/17:135 Ett förändrat tillsynssystem för nationella fartyg

2016/17:137 Tidsbegränsade bygglov för bostäder

Motioner

med anledning av prop. 2016/17:89 Skattebrottsdatalag

2016/17:3626 av David Lång och Olle Felten (SD)

med anledning av prop. 2016/17:91 Tullbrottsdatalag

2016/17:3624 av Olle Felten och David Lång (SD)

med anledning av prop. 2016/17:108 Straffskalorna för vissa allvarliga våldsbrott

2016/17:3622 av Linda Snecker m.fl. (V)

2016/17:3623 av Adam Marttinen (SD)

§ 18 Anmälan om interpellation

Följande interpellation hade framställts:

den 1 mars

2016/17:343 Äktenskapstvång

av *Mikael Eskilandersson* (SD)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

§ 19 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 1 mars

2016/17:945 Nya åtgärder mot återvändande IS-krigare

av *Markus Wiechel* (SD)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2016/17:946 Kriminaliteten och personrånen i Uppsala
av *Marta Obminska* (M)
till statsrådet *Anders Ygeman* (S)

2016/17:947 En lex Lotta
av *Roger Haddad* (L)
till justitie- och migrationsminister *Morgan Johansson* (S)

2016/17:948 Falska nyheter
av *Mikael Eskilandersson* (SD)
till finansminister *Magdalena Andersson* (S)

2016/17:949 Hållbarhetsmålen och rapporterna om mänskliga rättigheter
av *Sofia Arkelsten* (M)
till utrikesminister *Margot Wallström* (S)

2016/17:950 Orättvisa villkor för tand- och sjukvård
av *Markus Wiechel* (SD)
till statsrådet *Gabriel Wikström* (S)

2016/17:951 Rätt till försörjningsstöd för tillståndslösa
av *Markus Wiechel* (SD)
till statsrådet *Åsa Regnér* (S)

2016/17:952 En bred parlamentarisk utredning om föräldraförsäkringen
av *Tina Ghasemi* (M)
till socialförsäkringsminister *Annika Strandhäll* (S)

2016/17:953 Openaid.se
av *Sofia Arkelsten* (M)
till statsrådet *Isabella Lövin* (MP)

§ 20 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 1 mars

2016/17:888 Kompetens i hela landet
av *Jamal Mouneimne* (S)

till statsrådet *Ardalan Shekarabi* (S)

2016/17:886 Uppmärksammas dom från Patent- och marknadsöverdomstolen
av *Patrik Lundqvist* (S)

till justitie- och migrationsminister *Morgan Johansson* (S)

2016/17:866 Tullens kapacitet att stoppa införseln av illegala vapen
av *Roger Haddad* (L)

till statsrådet *Anders Ygeman* (S)

2016/17:863 Hot mot torsken
av *Tina Acketoft* (L)

till statsrådet *Sven-Erik Bucht* (S)

2016/17:872 Anpassad utrustning för de svenska soldaterna i Mali
av *Lena Asplund* (M)

till försvarsminister *Peter Hultqvist* (S)

- 2016/17:885 Utrustning för våra soldater**
av *Lotta Olsson* (M)
till försvarsminister Peter Hultqvist (S)
- 2016/17:871 Skattereduktion för andelsägd förnybar elproduktion**
av *Rickard Nordin* (C)
till finansminister Magdalena Andersson (S)
- 2016/17:870 Häktet i Halmstad**
av *Hans Hoff* (S)
till statsrådet Anders Ygeman (S)
- 2016/17:884 Alkoholskatt**
av *Amir Adan* (M)
till statsrådet Gabriel Wikström (S)
- 2016/17:868 Anonyma vittnen**
av *Roger Haddad* (L)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)
- 2016/17:867 Den politiska dialogen med Iran**
av *Fredrik Malm* (L)
till statsrådet Ann Linde (S)
- 2016/17:883 Statliga verksamheter och illojala konkurrensmetoder**
av *Margareta Cederfelt* (M)
till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)
- 2016/17:875 Antalet hivsmittade i Europa**
av *Margareta Cederfelt* (M)
till statsrådet Gabriel Wikström (S)
- 2016/17:877 Brist på försvarsplatser**
av *Aron Modig* (KD)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)
- 2016/17:880 Åldersbedömning av ensamkommande barn och unga**
av *Christina Örnehjär* (L)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)
- 2016/17:879 Migrationsverkets icke-utnyttjade boendeplatser på asylboenden**
av *Robert Hannah* (L)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)
- 2016/17:882 Utrustning till soldater i utlandstjänstgöring**
av *Daniel Bäckström* (C)
till försvarsminister Peter Hultqvist (S)
- 2016/17:881 Framtiden för häktet i Halmstad**
av *Larry Söder* (KD)
till statsrådet Anders Ygeman (S)
- 2016/17:893 Jämställdhetsintegrering i handelspolitiken**
av *Boriana Åberg* (M)
till statsrådet Ann Linde (S)
- 2016/17:892 Regeringens feministiska utrikespolitik**
av *Boriana Åberg* (M)
till utrikesminister Margot Wallström (S)
- 2016/17:890 FMV:s ansvar för utrustning till de svenska soldaterna i Mali**
av *Lena Asplund* (M)
till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

2016/17:891 Sveriges deltagande på Natos nästa toppmöte
av *Hans Wallmark* (M)

till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

2016/17:894 Ekologisk odling och faktabaserade beslut
av *Betty Malmberg* (M)

till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2016/17:915 Användningen av skattepengar till projekt utan mätbara mål

av *Lars Hjalmered* (M)

till arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson (S)

2016/17:913 Förtydliganden i migrationsfrågor i EU-förhandlingar
av *Mikael Cederbratt* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2016/17:902 Skatteverkets nya ställningstagande om kapitalvinstbeskattning av bostadsrätter

av *Maria Malmer Stenergard* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2016/17:916 Vidarebosättning

av *Mikael Cederbratt* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2016/17:921 Fullföljande av 2016 års försvarsbeslut

av *Hans Wallmark* (M)

till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

§ 21 Kammaren åtskildes kl. 19.15.

Sammanträdet leddes

av andre vice talmannen från dess början till ajourneringen kl. 13.54,

av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.56,

av talmannen därefter till och med § 15 anf. 160 (delvis) och

av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANDERS NORIN

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Avsägelse	1
§ 2 Ärende för hänvisning till utskott	1
§ 3 Politiken för global utveckling i genomförandet av	
Agenda 2030	1
Utrikesutskottets betänkande 2016/17:UU5	1
Anf. 1 SOFIA ARKELSTEN (M).....	1
Anf. 2 KERSTIN LUNDGREN (C).....	2
Anf. 3 HANS LINDE (V)	4
Anf. 4 BIRGITTA OHLSSON (L).....	6
Anf. 5 SOFIA DAMM (KD).....	8
Anf. 6 MARIA ANDERSSON WILLNER (S).....	10
Anf. 7 HANS LINDE (V) replik	12
Anf. 8 MARIA ANDERSSON WILLNER (S) replik	13
Anf. 9 HANS LINDE (V) replik	13
Anf. 10 MARIA ANDERSSON WILLNER (S) replik	14
Anf. 11 SOFIA ARKELSTEN (M) replik	14
Anf. 12 MARIA ANDERSSON WILLNER (S) replik	14
Anf. 13 SOFIA ARKELSTEN (M) replik	14
Anf. 14 MARIA ANDERSSON WILLNER (S) replik	15
Anf. 15 KERSTIN LUNDGREN (C) replik	15
Anf. 16 MARIA ANDERSSON WILLNER (S) replik	15
Anf. 17 KERSTIN LUNDGREN (C) replik	16
Anf. 18 MARIA ANDERSSON WILLNER (S) replik	16
Anf. 19 EMMA NOHRÉN (MP)	16
Anf. 20 KERSTIN LUNDGREN (C) replik	19
Anf. 21 EMMA NOHRÉN (MP) replik	19
Anf. 22 KERSTIN LUNDGREN (C) replik	19
Anf. 23 EMMA NOHRÉN (MP) replik	19
(Beslut fattades under § 8.)	20
§ 4 Apoteks- och läkemedelsfrågor	20
Socialutskottets betänkande 2016/17:SoU6	20
Anf. 24 EMMA HENRIKSSON (KD).....	20
Anf. 25 ANNA-LENA SÖRENSON (S)	21
Anf. 26 EMMA HENRIKSSON (KD) replik	23
Anf. 27 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik	23
Anf. 28 EMMA HENRIKSSON (KD) replik	24
Anf. 29 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik	24
Anf. 30 JENNY PETERSSON (M)	25
Anf. 31 PER RAMHORN (SD)	26
Anf. 32 JAN LINDHOLM (MP).....	27
(forts. § 6).....	29
Ajournering	29
Återupptaget sammanträde	29
§ 5 Frågestund	29
Anf. 33 TREDJE VICE TALMANNEN	29
<i>3:12-reglerna</i>	30
Anf. 34 EMIL KÄLLSTRÖM (C)	30

Anf. 35 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	30
Anf. 36 EMIL KÄLLSTRÖM (C)	30
Anf. 37 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	30
<i>Skatteverkets beslut och dess följder för bostadsrättsinnehavare.....</i>	<i>31</i>
Anf. 38 MARIA MALMER STENERGARD (M).....	31
Anf. 39 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	31
Anf. 40 MARIA MALMER STENERGARD (M).....	31
Anf. 41 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	32
<i>Kvinnors otrygghet</i>	<i>32</i>
Anf. 42 ROGER HADDAD (L).....	32
Anf. 43 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	32
Anf. 44 ROGER HADDAD (L).....	32
Anf. 45 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	33
<i>Finansministerns uttalanden om finansiering av flyktingmottagandet.....</i>	<i>33</i>
Anf. 46 DENNIS DIOUKAREV (SD).....	33
Anf. 47 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	33
Anf. 48 DENNIS DIOUKAREV (SD).....	33
Anf. 49 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	34
<i>Vägslitageskatten.....</i>	<i>34</i>
Anf. 50 PIA NILSSON (S).....	34
Anf. 51 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	34
Anf. 52 PIA NILSSON (S).....	35
Anf. 53 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	35
<i>Situationen för ensamkommande flyktingbarn.....</i>	<i>35</i>
Anf. 54 DANIEL RIAZAT (V).....	35
Anf. 55 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	35
Anf. 56 DANIEL RIAZAT (V).....	36
Anf. 57 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	36
<i>Sveriges arbete för att minska mängden plast i haven.....</i>	<i>36</i>
Anf. 58 STINA BERGSTRÖM (MP)	36
Anf. 59 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP)	36
Anf. 60 STINA BERGSTRÖM (MP)	37
Anf. 61 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP)	37
<i>Sänkt skatt för pensionärer</i>	<i>37</i>
Anf. 62 LARS-AXEL NORDELL (KD).....	37
Anf. 63 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	37
Anf. 64 LARS-AXEL NORDELL (KD).....	38

Anf. 65 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	38
<i>Fängslade personer i Turkiet</i>	38
Anf. 66 MARGARETA CEDERFELT (M).....	38
Anf. 67 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	39
Anf. 68 MARGARETA CEDERFELT (M).....	39
Anf. 69 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	39
<i>No-go-zoner</i>	39
Anf. 70 SARA-LENA BJÄLKÖ (SD).....	39
Anf. 71 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	40
Anf. 72 SARA-LENA BJÄLKÖ (SD).....	40
Anf. 73 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	40
<i>Assisterad befruktning utomlands och barns juridiska rättigheter</i>	40
Anf. 74 SHADIYE HEYDARI (S)	40
Anf. 75 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	41
Anf. 76 SHADIYE HEYDARI (S)	41
Anf. 77 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	41
<i>Småskaliga vattenverksamheter</i>	41
Anf. 78 KRISTINA YNGWE (C).....	41
Anf. 79 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP).....	42
Anf. 80 KRISTINA YNGWE (C).....	42
Anf. 81 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP).....	42
<i>Diskussion om nedrustning vid utrikesministerns besök i Ryssland</i>	42
Anf. 82 KARIN ENSTRÖM (M).....	42
Anf. 83 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	43
Anf. 84 KARIN ENSTRÖM (M).....	43
Anf. 85 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	43
<i>Situationen för människorätts- och miljöaktivister i Honduras</i>	43
Anf. 86 MARCO VENEGAS (MP).....	43
Anf. 87 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	44
Anf. 88 MARCO VENEGAS (MP).....	44
Anf. 89 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	44
<i>Hanteringen av återvändande terrorister</i>	45
Anf. 90 ADAM MARTTINEN (SD)	45
Anf. 91 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	45
Anf. 92 ADAM MARTTINEN (SD)	45
Anf. 93 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	46
<i>Stödet till unga asylsökande</i>	46
Anf. 94 CHRISTINA ÖRNEBJÄR (L).....	46
Anf. 95 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	46
Anf. 96 CHRISTINA ÖRNEBJÄR (L).....	46
Anf. 97 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	47
<i>Sveriges arbete för mänskliga rättigheter</i>	47

Anf. 98 FARADJ KOLIEV (S).....	47
Anf. 99 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	47
Anf. 100 FARADJ KOLIEV (S).....	48
Anf. 101 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	48
<i>Åtgärder för ökad produktion av biodrivmedel</i>	48
Anf. 102 JOHAN HULTBERG (M)	48
Anf. 103 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP).....	48
Anf. 104 JOHAN HULTBERG (M)	49
Anf. 105 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP).....	49
<i>Regeringens dialog med näringslivet och banksektorn</i>	49
Anf. 106 ERIK EZELIUS (S).....	49
Anf. 107 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	49
Anf. 108 ERIK EZELIUS (S).....	50
Anf. 109 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	50
<i>Den svenska ordningen för utnämning av domare</i>	50
Anf. 110 MARIA ABRAHAMSSON (M).....	50
Anf. 111 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	50
Anf. 112 MARIA ABRAHAMSSON (M).....	51
Anf. 113 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	51
<i>Brås rapport om brottsutvecklingen i Sverige</i>	51
Anf. 114 ELIN LUNDGREN (S).....	51
Anf. 115 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	51
Anf. 116 ELIN LUNDGREN (S).....	52
Anf. 117 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	52
<i>Regeringens skattepolitik och antalet specialistsjuksköterskor</i>	52
Anf. 118 HELENA BOUVENG (M)	52
Anf. 119 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	52
Anf. 120 HELENA BOUVENG (M)	53
Anf. 121 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	53
Anf. 122 TREDJE VICE TALMANNEN	53
§ 6 (forts. från § 4) Apoteks- och läkemedelsfrågor (forts. SoU6).....	53
Anf. 123 EMMA HENRIKSSON (KD) replik.....	53
Anf. 124 JAN LINDHOLM (MP) replik.....	54
Anf. 125 EMMA HENRIKSSON (KD) replik.....	54
Anf. 126 JAN LINDHOLM (MP) replik.....	55
Anf. 127 ANDERS W JONSSON (C)	56
Anf. 128 KARIN RÅGSJÖ (V).....	57
Anf. 129 ANDERS W JONSSON (C) replik	59
Anf. 130 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	59
Anf. 131 ANDERS W JONSSON (C) replik	60
Anf. 132 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	60
Anf. 133 EMMA HENRIKSSON (KD) replik.....	61

Anf. 134 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	62
Anf. 135 EMMA HENRIKSSON (KD) replik	62
Anf. 136 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	63
Anf. 137 BARBRO WESTERHOLM (L).....	63
(Beslut fattades under § 8.)	64
Ajournering.....	64
Återupptaget sammanträde.....	64
§ 7 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 1 mars	65
NU9 Forskning och innovation på energiområdet för ekologisk hållbarhet, konkurrenskraft och försörjningstrygghet	65
NU10 Funktionskrav på elmätare	66
NU22 Granskning av meddelande om ren energi för alla i EU	66
CU8 Insolvens- och utsökningsrätt	66
UbU13 En rymdstrategi för Europa	68
UbU8 Statens kreditförluster på studielån.....	68
§ 8 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	68
UU5 Politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030	68
SoU6 Apoteks- och läkemedelsfrågor.....	69
§ 9 Riksrevisionens rapport om säkra och effektiva läkemedel	70
Socialutskottets betänkande 2016/17:SoU12	70
Anf. 138 CHRISTINA ÖSTBERG (SD)	70
Anf. 139 KARIN RÅGSJÖ (V)	71
Anf. 140 ANNA-LENA SÖRENSON (S)	72
Anf. 141 JAN LINDHOLM (MP).....	73
Anf. 142 BARBRO WESTERHOLM (L).....	75
(Beslut skulle fattas den 15 mars.)	77
§ 10 Statlig förvaltning och statistikfrågor.....	77
Finansutskottets betänkande 2016/17:FiU25	77
Anf. 143 ANETTE ÅKESSON (M).....	77
Anf. 144 HÅKAN SVENNELING (V)	78
Anf. 145 ADNAN DIBRANI (S).....	79
(Beslut skulle fattas den 15 mars.)	80
§ 11 Medgivande för Riksbanken att ge kredit till Internationella valutafonden	81
Finansutskottets betänkande 2016/17:FiU28	81
(Beslut skulle fattas den 15 mars.)	81
§ 12 Förlängning av Sveriges deltagande i IMF:s nya lånearrangemang (NAB).....	81
Finansutskottets betänkande 2016/17:FiU29	81
(Beslut skulle fattas den 15 mars.)	81
§ 13 Riksrevisionens rapport om Statens servicecenter	81
Finansutskottets betänkande 2016/17:FiU37	81
(Beslut skulle fattas den 15 mars.)	81
§ 14 Integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet.....	81
Försvarsutskottets betänkande 2016/17:FöU5	81
Anf. 146 ALLAN WIDMAN (L).....	81

Anf. 147	MATTIAS OTTOSSON (S)	82
Anf. 148	ANNICKA ENGBLOM (M)	83
Anf. 149	ROGER RICHTOFF (SD)	86
Anf. 150	ANDERS SCHRÖDER (MP)	86
Anf. 151	STIG HENRIKSSON (V)	87
Anf. 152	MIKAEL OSCARSSON (KD)	89
Anf. 153	STIG HENRIKSSON (V) replik	90
Anf. 154	MIKAEL OSCARSSON (KD) replik	90
Anf. 155	STIG HENRIKSSON (V) replik	90
Anf. 156	MIKAEL OSCARSSON (KD) replik	91
Anf. 157	DANIEL BÄCKSTRÖM (C)	91
Anf. 158	ANNICKA ENGBLOM (M)	93
	(Beslut skulle fattas den 15 mars.)	93
§ 15	Militära frågor	93
	Försvarsutskottets betänkande 2016/17:FöU6	93
Anf. 159	ALLAN WIDMAN (L)	93
Anf. 160	ALEXANDRA VÖLKER (S)	94
Anf. 161	LOTTA OLSSON (M)	96
Anf. 162	ROGER RICHTOFF (SD)	98
Anf. 163	ALEXANDRA VÖLKER (S) replik	100
Anf. 164	ROGER RICHTOFF (SD) replik	101
Anf. 165	ALEXANDRA VÖLKER (S) replik	101
Anf. 166	ROGER RICHTOFF (SD) replik	102
Anf. 167	ANDERS SCHRÖDER (MP)	102
Anf. 168	STIG HENRIKSSON (V)	103
Anf. 169	MIKAEL OSCARSSON (KD)	104
Anf. 170	DANIEL BÄCKSTRÖM (C)	106
Anf. 171	MIKAEL JANSSON (SD)	107
Anf. 172	ANNICKA ENGBLOM (M)	108
	(Beslut skulle fattas den 15 mars.)	109
§ 16	Åldersgräns för kosmetiska solarier	109
	Försvarsutskottets betänkande 2016/17:FöU9	109
Anf. 173	ALLAN WIDMAN (L)	109
Anf. 174	AMIR ADAN (M)	110
Anf. 175	JEFF AHL (SD)	111
Anf. 176	DANIEL BÄCKSTRÖM (C)	111
Anf. 177	PETER JEPPSSON (S)	112
Anf. 178	ANDERS SCHRÖDER (MP)	113
Anf. 179	MIKAEL JANSSON (SD)	114
	(Beslut skulle fattas den 15 mars.)	114
§ 17	Bordläggning	114
§ 18	Anmälan om interpellation	114
§ 19	Anmälan om frågor för skriftliga svar	114
§ 20	Anmälan om skriftliga svar på frågor	115
§ 21	Kammaren åtskildes kl. 19.15	117